

รายงานการวิจัยเรื่อง
รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้อ
ของครูภูมิปัญญาไทย
เพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

รายงานการวิจัย เรื่องรูปแบบและวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย เพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น เป็นงานวิจัยที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ที่ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ นำไปพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย ได้พิจารณาคัดเลือกผลงานครูภูมิปัญญาไทยที่เสนอผลงานมาเพื่อศึกษาวิจัย จำนวน ๑๐ คน ๙ ด้าน ๔ ภูมิภาค เพื่อเป็นกรณีศึกษารูปแบบและวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีผลงานเป็นที่ประจักษ์และสร้างคุณูปการที่มีคุณประโยชน์ยิ่งแก่ท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ และขณะเดียวกันเป็นการสร้างเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

ผลการวิจัยที่ได้นี้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ผลงานด้านภูมิปัญญาให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน หากยังส่งเสริมให้คนไทยทุกคนตระหนักถึงความสำคัญ เล็งเห็นประโยชน์ และรู้จักนำไปบูรณาการร่วมกันกับองค์ความรู้สากล อันจะช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนถาวรตลอดไป

สำนักงานฯ ขอขอบคุณคณะนักวิจัยจากสมาคมครูภูมิปัญญาไทยที่ได้ดำเนินการวิจัยครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้สนใจในการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษ สังคม และการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต

(รองศาสตราจารย์ชงทอง จันทรางศุ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น ซึ่งได้รับการพิจารณาคัดเลือกโดยสมาคมครูภูมิปัญญา ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๒. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๓. เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น ๑๐ กรณีศึกษา ประกอบด้วยครูภูมิปัญญาไทย ๙ ด้าน จำแนกได้ดังนี้

๑. ครูวงศ์ แก้วใจมา	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. ครูบุญคิด วัชรศาสตร์	ด้านภาษาและวรรณกรรม
๓. ครูสุนทรี ขนาดนิต	ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๔. ครูสมพงษ์ มาจันทร์	ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
๕. ครูโกศล แदनตะโคตร์	ด้านการแพทย์แผนไทย
๖. ครูมาลี แววเพชร	ด้านโภชนาการ
๗. ครูอุทุมพร มุลพรม	ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
๘. ครูจักรกริช สุขสวัสดิ์	ด้านศิลปกรรม
๙. ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง	ด้านเกษตรกรรม
๑๐. ครูหะมะ แบลือแบ	ด้านศิลปกรรม

ให้กระจายทุกภาคและครบทั้ง ๙ ด้าน โดยมีเกณฑ์การพิจารณาจากที่ประชุมของสมาคมครูภูมิปัญญาไทย โดยพิจารณาจากเอกสารที่ส่งมาและคณะกรรมการสมาคมครูภูมิปัญญาไทยลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ สัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาไทยทั้ง ๑๐ กรณีศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาการวิจัยรูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น ที่ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการของสมาคมครูภูมิปัญญาไทย จำนวน ๑๐ กรณีศึกษา โดยมีการดำเนินการศึกษาวิจัยดังนี้

๑. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้แก่ การสำรวจและการศึกษาวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม

๒. สถานที่เก็บข้อมูล กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยคือครูภูมิปัญญาไทยจำนวน ๑๐ กรณีศึกษา ซึ่งได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

๓. สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้สรุปผลเป็นรายบุคคลจัดพิมพ์เอกสารนำเสนอสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

๔. มีระยะเวลาในการวิจัย ๑๐ เดือน นับตั้งแต่ลงนามสัญญา โดยใช้เครื่องมือจากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น

จากผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ดังนี้

๑. การเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

สภาพการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ครูภูมิปัญญาไทยมีการเรียนรู้ส่วนหนึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่เคยได้ใช้ในการดำเนินชีวิตมาแล้วและประสบผลสำเร็จด้วยดี ผู้ซึ่งเป็นลูกหลานหรือเครือญาติ ผู้ที่มีความใกล้ชิดจะได้รับการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตที่ผ่านมา ครูภูมิปัญญาไทยจึงได้รวบรวมองค์ความรู้ไว้และในขณะเดียวกัน ครูภูมิปัญญาไทยผู้ซึ่งมีประสบการณ์ในการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวพันและมีความเป็นอยู่ที่ผสมกลมกลืนในการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาไทยมีความเชื่อมั่นจนเป็นองค์ความรู้จำเพาะของด้านนั้น นำไปสู่วิถีการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวและเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไปในอนาคต

ครูภูมิปัญญาไทยจึงเป็นแกนนำในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาท้องถิ่นที่สามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาสู่การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ได้

การเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเป็นกระบวนการที่ได้สังเคราะห์ออกมาอย่างมีระบบ และสามารถนำไปเผยแพร่ได้ ครูภูมิปัญญาไทยมีหลักความคิดเป็นของตนเองที่สังเคราะห์ออกมาเป็นขั้นตอน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาครูภูมิปัญญาไทยมีศูนย์การเรียนรู้เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ไว้เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง พร้อมกับมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และการช่วยเหลือของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยถ่ายทอดความรู้แบบบัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่น ประสานความแตกแยกความเชื่อทางความคิดให้แนบสนิทกลมกลืนเป็นความสามัคคีสงบร่มเย็นเอื้ออาทรต่อกัน โดยไม่แยกชั้นวรรณะ เชื้อชาติและศาสนา ซึ่งนับเป็นบุรุษบุคคลที่หาได้ยากยิ่งในยุคปัจจุบัน เป็นบุคคลที่รู้จักคิด รู้จักทำ พัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จ ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ไม่ตึงไป ไม่หย่อนไป เป็นตัวอย่างของสังคมในยามโลกวิฤตได้เป็นอย่างดี

๒. รูปแบบและวิธีการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

๒.๑ รูปแบบการเรียนรู้

๒.๑.๑ กระบวนการเรียนรู้ ครูภูมิปัญญาไทยมีกระบวนการเรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ (พ่อ แม่ ฯลฯ) ประสบการณ์ชีวิต บุคคลสำคัญในท้องถิ่น จากกิจกรรมและเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ การบวชเรียนทางศาสนา และกิจกรรมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

๒.๑.๒ วิธีการเรียนรู้ ครูภูมิปัญญาไทยมีวิธีการเรียนรู้จากการประชุม สัมมนา อบรม จากการศึกษาเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ และจากการศึกษาดูงาน

๒.๒ การถ่ายทอดความรู้

๒.๒.๑ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ครูภูมิปัญญาไทยมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ โดยการจัดอบรม การสัมมนา จัดทำหลักสูตรและคู่มือการเรียนการสอน การสาธิตทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย และการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

๒.๒.๒ วิธีการถ่ายทอดความรู้ ครูภูมิปัญญาไทยมีวิธีการถ่ายทอดความรู้หลายรูปแบบ เช่น เป็นวิทยากร ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี จัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ และชิ้นงานต้นแบบ จัดนิทรรศการ และจัดศูนย์เรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

๒.๓ การขับเคลื่อนความรู้

๒.๓.๑ กระบวนการขับเคลื่อนความรู้ ครูภูมิปัญญาไทยมีกระบวนการขับเคลื่อนความรู้ โดยสร้างจิตสำนึกใกรักงาน รักท้องถิ่น รักทรัพยากร ให้อัจฉริยะ ลด เลิก ไม่เบียดเบียน เรียนรู้และพึ่งตนเอง สร้างความสัมพันธ์และมีความพอประมาณ รู้จักเก็บออม สร้างความมีเหตุมีผล ช่วยเหลือสังคม ใช้หลักศาสนาในการทำงานและการดำเนินชีวิต จัดตั้งกลุ่มอาชีพ การออมทรัพย์ สร้างเครือข่ายและกลไกการตลาด และสุขภาวะในท้องถิ่น

๒.๓.๒ วิธีการขับเคลื่อนความรู้ ครูภูมิปัญญาไทยมีวิธีการขับเคลื่อนความรู้ โดยการสร้างต้นแบบการดำเนินชีวิต อาชีพแบบสังคมเกื้อกูล กระตุ้นความคิดในการรวมกลุ่ม การจัดทำบัญชีครัวเรือน สร้างจิตสาธารณะ และสร้างจิตสำนึก เห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

๓. แนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การทำเป็นแบบอย่าง การตั้งศูนย์เรียนรู้ การจัดทำหลักสูตร การอบรม การสาธิต การจัดการเรียนการสอนในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย และการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมการดำเนินชีวิตและอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก - ค
สารบัญ	ง - ฉ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทนำ	๑
๑. ความเป็นมาและความสำคัญของครุภูมิปัญญาไทย	๑
๒. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	๓
๓. ขอบเขตของการศึกษา	๔
๔. ขอบเขตด้านประเด็นที่ศึกษา	๔
๕. กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕
๖. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕
๗. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๘. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการวิจัย	๖
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๗
๑. แนวคิด	๗
๒. ประเภทของภูมิปัญญา	๘
๓. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑๑
๔. การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้	๑๕
๕. การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในต่างประเทศ	๑๖
๖. การวิพากษ์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑๖
วิธีดำเนินการวิจัย	๑๗
๑. การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๗
๒. หลักเกณฑ์การคัดเลือกครุภูมิปัญญาไทย	๑๗
๓. กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาและทีมนักวิจัย	๑๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลการวิจัย	๒๑
๑. สภาพการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบและวิธีดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
• ครูวงศ์ แก้วใจมา	๒๒
• ครูบุญคิด วัชรศาสตร์	๒๖
• ครูสุนทรี ขนาดนิต	๓๑
• ครูสมพงษ์ มาจันทร์	๓๖
• ครูโกศล แदनตะโคตร	๓๙
• ครูมาลี แวเวเพชร	๔๔
• ครูอุทุมพร มุลพรม	๔๘
• ครูจักรกฤษ์ สุขสวัสดิ์	๕๓
• ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง	๕๘
• ครูหะมะ แบลือแบ	๖๓
๒. แนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ของ ครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น	๖๘
สรุป และข้อเสนอแนะ	๗๘
๑. สรุปผลการวิจัย	๗๘
๒. ข้อเสนอแนะ	๘๘
บรรณานุกรม	๘๙
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ ๑ แบบกรอกข้อมูลและแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย	๙๑
ภาคผนวกที่ ๒ ข้อเสนอแนะของนักวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จ ของครูภูมิปัญญาไทย	๙๔

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า	
๑	หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑๔
๒	การเชื่อมโยงของ 3 คุณลักษณะของครุภูมิปัญญาไทย	๘๐
๓	บุคลิกภาพของครุภูมิปัญญาไทย	๘๒
๔	รูปแบบการเรียนรู้ของครุภูมิปัญญาไทย	๘๓
๕	รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของครุภูมิปัญญาไทย	๘๕
๖	รูปแบบการดำเนินชีวิตสู่วิถีพอเพียง	๘๖
๗	สามเหลี่ยมภูมิปัญญาขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๘๗

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของครุภูมิปัญญาไทย

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม : ๒๕๔๒) มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะมาตรา ๗ ๒๓ ๒๕ ๒๙ และ ๕๗ สรุปสาระสำคัญเกี่ยวข้อได้ดังนี้

๑. กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกคนไทยให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทย ตลอดจนรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติเพื่อคนไทยรู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

๒. กระบวนการเรียนรู้ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ด้วยการจัดการศึกษา ในแต่ละระดับการศึกษาอย่างเหมาะสมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัยเพื่อคนไทยมีความรู้ในภูมิปัญญาไทยและความสามารถประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาจาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ก่อเกิดประโยชน์ อันนำมาสู่การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต อย่างมีความสุข

๓. กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ให้รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาเพื่อใช้พัฒนาชุมชน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาระหว่างชุมชน ทั้งนี้โดยใช้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ทั้งทำหน้าที่จัดและสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาอบรม อันนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างสอดคล้อง กับความต้องการและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

๔. สาระของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย โดยมีวัตถุประสงค์ ในวรรคหนึ่งต้องเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของภูมิปัญญาไทย ทั้งนี้เพื่อความเป็นพลเมืองของชาติสามารถ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตที่พึงประสงค์ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๕. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อเกิดประโยชน์ทางการศึกษา โดยให้หน่วยงานทางการศึกษาระดม ทรัพยากรบุคคลในชุมชน เพื่อนำประสบการณ์ ความรู้ และความชำนาญมาใช้สนับสนุนการมีส่วนร่วม การจัดการศึกษา รวมทั้งการยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

๖. การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของภาครัฐต้องส่งเสริม การดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อการมีแหล่งข้อมูลและสถานที่เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อ ความต้องการการเรียนรู้ของคนไทย

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นนับเป็นแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพราะภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่ผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนไทยที่จะช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในท้องถิ่น ทั้งได้เรียนรู้อย่างเป็นรูปแบบและเป็นสิ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเรื่องภูมิปัญญาไทยไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อให้เยาวชนได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพการพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขต่อไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานทฤษฎีใหม่ให้ใช้เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า "เศรษฐกิจพอเพียง" (Sufficiency Economy) ซึ่งหมายถึงความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เขาไม่ได้เป็นเจ้าของ และมีหลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ๕ ประการคือ

๑. หลักความพอประมาณ
๒. หลักความมีเหตุผล
๓. หลักภูมิคุ้มกันที่ดี
๔. หลักการใช้ความรู้
๕. หลักการมีคุณธรรม

ซึ่งจากหลักสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนหลักอันนำไปสู่การให้บุคคลและชุมชนมีความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด รวมทั้งบุคคลมีคุณลักษณะพึ่งตนเองในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. ด้านจิตใจ คือทำตนให้เป็นที่พึ่งแห่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒. ด้านสังคม คือแต่ละบุคคลและชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ชุมชนที่แข็งแกร่ง เป็นอิสระ

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยยึดหลักการของความยั่งยืน

๔. ด้านเทคโนโลยี คือจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ มีทั้งดีและไม่ดี คงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม รวมทั้งควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของตนเองและชุมชน

๕. ด้านเศรษฐกิจ คือจะต้องให้ความสำคัญในการมุ่งลดรายจ่ายและยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ (แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่เพิ่มรายได้ และไม่มีมีการมุ่งที่การลดรายจ่าย ดังนั้นในปัจจุบันนี้การพัฒนาจะต้องปรับทิศทางใหม่ให้สมดุล)

มาตรฐานการศึกษาของชาติ เป็นมาตรฐานที่ ๓ แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ การสร้างวิถีแห่งการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง ได้มีสาระสำคัญ

ที่จะสะท้อนถึงการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานได้นั้น จำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นรากเหง้าของท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพและเพิ่มขีดความสามารถของคนไทยในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ รวมทั้งภูมิปัญญาไทยสามารถเพิ่มศักยภาพคนไทยในการแข่งขันกับนานาชาติ ประเทศ ตลอดจนลดความขัดแย้งภายในชุมชนได้นั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความจำเป็นควรส่งเสริมให้มีการดำเนินการต่อเนื่องไป

ครูภูมิปัญญาไทยที่ดำรงตนในแต่ละด้านเป็นผู้เสียสละและอุทิศตน โดยเฉพาะวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาซึ่งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ รวมทั้งสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวัฒนธรรมไทย เพราะผู้ทรงภูมิปัญญามีองค์ความรู้ มีทักษะและความสามารถอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านจากบรรพบุรุษและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาในแต่ละด้าน ได้แก่

๑. ด้านเกษตรกรรม
๒. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๓. ด้านการแพทย์แผนไทย
๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
๖. ด้านศิลปกรรม
๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม
๘. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
๙. ด้านโภชนาการ

สมาคมครูภูมิปัญญาไทย และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของงานด้านภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นสิ่งที่ผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทย โดยที่ มีการส่งเสริมให้ครูภูมิปัญญาไทยได้มีโอกาสสะท้อนความเป็นจริงในชีวิต ที่มีองค์ความรู้ในแต่ละด้าน รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดำเนินงานภายใต้แผนงานวิจัยพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาไทย

๒. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น
๒. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น
๓. เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๓. ขอบเขตของการศึกษา

๑. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา การศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการศึกษา "ครูภูมิปัญญาไทย" ในท้องถิ่นประเทศไทย

๒. ขอบเขตประเภทของภูมิปัญญาไทย การศึกษาครั้งนี้ คัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย จำนวนหนึ่งจากภูมิปัญญาไทยที่ส่งผลงานต่อสมาคมครูภูมิปัญญาไทยและคณะกรรมการของสมาคมครูภูมิปัญญาไทย คัดเลือกจำนวน ๑๐ คน ดังนี้

๑. ครูวงศ์ แก้วใจมา	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. ครูบุญคิด วัชรศาสตร์	ด้านภาษาและวรรณกรรม
๓. ครูสุนทรี ขนาดนิต	ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๔. ครูสมพงษ์ มาจันทร์	ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
๕. ครูโกศล แตนตะโคตร	ด้านการแพทย์แผนไทย
๖. ครูมาลี แวเว็ช	ด้านโภชนาการ
๗. ครูอุทุมพร มุลพรม	ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
๘. ครูจักรกฤษ สุขสวัสดิ์	ด้านศิลปกรรม
๙. ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง	ด้านเกษตรกรรม
๑๐. ครูหะมะ แบลือแบ	ด้านศิลปกรรม

๔. ขอบเขตด้านประเด็นที่ศึกษา

๑. ศึกษาสภาพการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

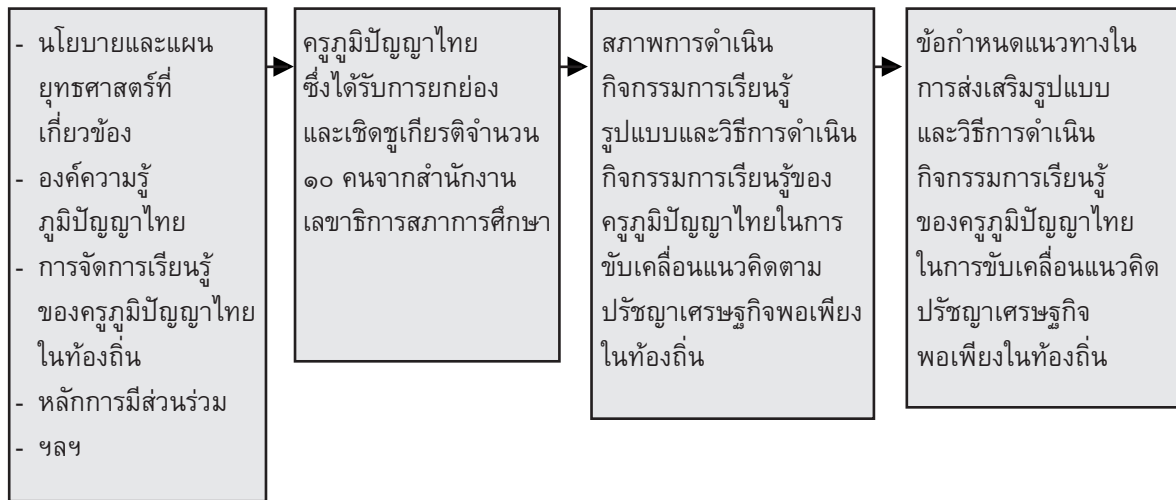
๒. สังเคราะห์รูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๓. กำหนดแนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๕. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่

๖. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบกรอกข้อมูล และ แบบสอบถาม สำหรับรายละเอียดของแบบกรอกข้อมูลและแบบสอบถาม ปรากฏในภาคผนวกที่ ๑

๗. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ต่อไปนี้

การเรียนรู้ หมายถึง การที่บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ถาวร โดยเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่เป็นผลมาจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการสังสมประสบการณ์ การเรียนรู้จากบุคคล สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ที่มีในสังคม แล้วนำเอาสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปปรับปรุง พัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้น

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง การบริหาร จัดการและการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อช่วยให้บุคคลได้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์โดยการผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุลจนเกิดการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้จัดเนื้อหาสาระ และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาความรู้ ความสามารถ และหรือทักษะของบุคคล

การขับเคลื่อนความรู้ หมายถึง วิธีการ เทคนิคเฉพาะในการผลักดัน กระตุ้นให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

ครูภูมิปัญญาไทย หมายถึง บุคคลที่มีความรอบรู้และมีทักษะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และเผยแพร่ ถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาของตนเองในการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย มีผลงานต้นแบบและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนจนได้รับการยกย่องและเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยให้ยึดหลักทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไขของการมีความรู้และคุณธรรม

๘. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑. ได้ทราบถึงสภาพการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น
๒. ได้รูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น
๓. ได้แนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่นสำหรับเสนอแก่ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาในเรื่องนี้ต่อไป

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

๑. แนวคิด

คำว่า "ภูมิปัญญาไทย" มีผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการต่างๆ ได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไว้ว่า หมายถึง ฝนความรู้ความสามารถ คำว่า ภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถ ในการแก้ไขปัญหา ของมนุษย์ ส่วนนักวิชาการศึกษาไทยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้ให้ความหมายของ "ภูมิปัญญา" ไว้ว่าเป็น "Wisdom" ที่มนุษย์พัฒนาขึ้น เป็นเรื่องทั้งเฉพาะตัว เฉพาะท้องถิ่น เฉพาะสังคม หรือเป็นสัจธรรมของมนุษย์ โดยรวมก็ได้ ซึ่งแต่ละ สังคมก็มีภูมิปัญญาของตัวเอง ดังนั้นภูมิปัญญา ก็คือความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ความเชื่อ พฤติกรรม ที่สั่งสมไว้นั้นเป็นผลมาจากการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

สุกัญญา ไหมเครือแก้ว กล่าวว่า ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญของชาติ ภูมิปัญญาเป็นฐาน ของวิถีคิดและจตุรรวมของจิตสำนึกของคนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

ประเวศ วะสี กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็น ระยะเวลา ยาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชาแบบเรียนที่เราเรียนมา แต่เป็น การเชื่อมโยงกันทุกรายวิชาทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษา และวัฒนธรรมจะ ผสมกลมกลืน เข้าด้วยกันหมด

ทมลลา วัฒนสิน กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญา ชาวบ้าน (Popular Wisdom) หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ใน การแก้ปัญหาเป็น เทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดขึ้นเอง ทำเอง โดยอาศัย ศักยภาพที่มีอยู่ แก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

ปรีชา ฮุยตระกูล ได้ให้ความหมายว่าภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาแต่อดีต และเป็นเรื่อง ราวของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คนกับคน คนกับ สิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านทางกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีการทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ ทุกอย่าง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างคนกับความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือเพื่อให้เกิด ความสงบสุข ทั้งในที่ที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน และส่วนที่เป็นปัจเจกชนในเรื่องเดียวกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่าภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาติ ว่าหมายถึงองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุ้งแต่ง และถ่ายทอดสืบกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย และเป็นภูมิปัญญาที่คนทั้งชาติใช้และปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนี้ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยในด้านต่าง ๆ อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ปรุ้งแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบกันมา เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย

ธวัช ปุณโณทก กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ และประสบการณ์ที่สืบทอดกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือประสบการณ์ด้วยตนเอง ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่สะสมต่อกันมา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้คำจำกัดความของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านว่า คือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้างทั้งลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างสมสมัย

อังกูล สมคะเนย์ กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง มวลองค์ความรู้และมวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมา ผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวโดยสรุปว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญที่เรียนรู้จากการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพจากสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่มีการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วถ่ายทอดสืบกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษถึงลูกหลาน ภูมิปัญญาได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพหรือความสามารถของชาวบ้านและชุมชนในการปรับใช้วัฒนธรรมให้เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน โดยผ่านระบบคุณค่าเดิมของชุมชนทำให้ชาวบ้านและชุมชนในทุกภาคของประเทศได้ปรับหรือประยุกต์เอาวัฒนธรรม (ภูมิปัญญา) มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างกว้างขวาง ทั้งในกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของคนในชุมชน ในขณะที่เดียวกันภูมิปัญญาไทยจึงหมายถึง สติปัญญาไทย หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ตามวิถีของคนไทย ซึ่งมีทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ในการป้องกันปัญหา รวมทั้งการสร้างความสุขให้กับชีวิตมนุษย์นั่นเอง

๒. ประเภทของภูมิปัญญาไทย

คู่มือสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่าภูมิปัญญาไทยมีหลายรูปแบบ ดังนี้

รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบและวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย เพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๑. **ภูมิปัญญาพื้นบ้าน** คือ องค์ความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา ในการปรับตัวโดยมีการเรียนรู้และการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จึงเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่นั้น ๆ หรือเป็นวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวบ้านในพื้นที่

๒. **ภูมิปัญญาชาวบ้าน** คือ ความรู้ ทักษะ และวิธีการปฏิบัติของชาวบ้านที่ได้มาจากประสบการณ์แต่ละเรื่องและแต่ละสภาพแวดล้อม โดยมีเงื่อนไขของปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไปสำหรับนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ ต้องอาศัยศักยภาพที่มีอยู่โดยชาวบ้านคิดเอง เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต รวมทั้งเป็นความรู้ของชาวบ้านที่สั่งสมมา ส่งผลให้มีโครงสร้างความรู้ ที่มีหลักการ มีเหตุและมีผลในตัวเอง จนกระทั่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้มีพลังและสำคัญยิ่ง เหล่านี้ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตอยู่รอด สร้างสรรค์การผลิตและช่วยเหลือในด้านการทำงาน

๓. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** คือ ความรู้ที่มีอยู่โดยทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวของผู้อยู่เอง เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนนั้น ๆ สิ่งที่เราเรียนรู้ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจนเกิดปัญญาในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ จนกระทั่งสิ่งที่เรารู้มาจากหลาย ๆ เรื่องได้ประกอบกันขึ้นแล้วตกผลึกเป็นองค์ความรู้ ซึ่งจัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ ที่ช่วยในการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา ช่วยการจัดการและปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา จึงควรมีการสืบค้น รวบรวม ศึกษา ถ่ายทอด พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

๔. **ครูภูมิปัญญาไทย** ปัจจุบันมีผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องของภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย โดยนัยของการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็น "ครูภูมิปัญญาไทย" ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาดำเนินการนี้จะหมายถึงบุคคลซึ่งมีคุณลักษณะเบื้องต้น คือ เป็นบุคคลที่มีความรอบรู้และมีทักษะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในระดับชำนาญการและหรือเชี่ยวชาญในการใช้ความรู้ของตนเองเพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดในรูปแบบการจัดการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบรวมกัน ซึ่งการจัดการศึกษาทั้ง ๓ รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนเป็นบุคคลที่มีความสามารถใช้ความรอบรู้และทักษะเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว และท้องถิ่น จนกระทั่งประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดีหรือเป็นต้นแบบและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนเป็นสำคัญ

บุคคลที่มีคุณลักษณะเบื้องต้นดังกล่าวจัดได้ว่าเป็น "ผู้ทรงภูมิปัญญา" ซึ่งเป็นบุคคลที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มุ่งสรรหาและคัดเลือกเพื่อประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็น "ครูภูมิปัญญาไทย"

ขอขานภูมิปัญญาไทย ตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ โดยได้กำหนดขอขานภูมิปัญญาไทยไว้ ๙ ด้าน ดังนี้

๑. **ด้านเกษตรกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร ด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

๒. **ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม** ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูป ผลิตเพื่อบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมชาติ อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. **ด้านการแพทย์แผนไทย** ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพร อันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

๔. **ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

๕. **ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน** ได้แก่ ความสามารถในการประสานและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อสร้างเสริมความมั่นคงให้แก่ชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปแบบของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

๖. **ด้านศิลปกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ เป็นต้น

๗. **ด้านภาษาและวรรณกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา คือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น ปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ

๘. **ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี** ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อ และประเพณี ที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรมคำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีประเพณีชาวนา เป็นต้น

๙. **ด้านโภชนาการ** ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมแห่งศีลธรรมและฐานความรู้ โดยที่ "คน" หรือ"ทุนมนุษย์" เป็นทุนที่มีความสำคัญที่สุดและมีบทบาทเป็นทั้งผู้สร้างการพัฒนาและผู้ที่ได้รับผลจากการพัฒนา จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาโดยเริ่มจาก การเสริมสร้าง "สุขภาพวะ" ของประชาชนให้มีสุขภาพแข็งแรงและมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีให้สามารถดูแลตนเองได้และมีกำลังทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และให้ความสำคัญต่อการสร้าง"ภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ" ของคนไทยโดยเสริมสร้างบทบาทของสถาบันครอบครัว (บ้าน) สถาบันทางศาสนา (วัด มัสยิด) และสถาบันการศึกษา (โรงเรียน) ในการยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างศรัทธาและปลูกฝังให้คนหยั่งลึกใน "ศีลธรรมขั้นพื้นฐาน" ถือการเคารพในศักดิ์ศรี คุณค่า สิทธิและหน้าที่ของความเป็นคนอย่างเท่าเทียมกัน ยึดมั่นในคุณความดีต่อตนเองและผู้อื่น สำนึกใน "คุณธรรม" มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความไม่โลภ ความไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความเมตตา ความรู้รักสามัคคี ความรักชาติ และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และมี "ความเพียร" คือความประมาทตนมีเหตุผลและรอบคอบ ระมัดระวัง นำไปสู่ "สังคมแห่งศีลธรรมความดี" ที่มีความสมดุลระหว่าง "โลกวัตถุ" กับ "จิตวิญญาณ" และมีความสันติสุข พร้อมไปกับการพัฒนาคนให้มี "ปัญญาความรอบรู้" ให้รู้ตัวเองและรู้บอกตัว โดยเชื่อมโยงฐานความรู้ในตัว ค้นจากชีวิตจริงเข้ากับ ฐานความรู้ในหลักวิชาอย่างบูรณาการ ให้รู้รอบด้าน กระตุ้นให้ใฝ่รู้และส่งเสริมให้เกิดเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภูมิปัญญาในตัวตนที่มีหลากหลาย และถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาเปิดเผยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับ ศักยภาพและโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศ นำไปสู่ "สังคมแห่งการเรียนรู้" อันจะเป็นภูมิคุ้มกัน ให้คนมีความรอบรู้เท่าทันและพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งจากภายใน และภายนอกได้

๓. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับพออยู่พอกิน ซึ่งเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงใน พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งในขณะนั้นเศรษฐกิจไทยกำลังเฟื่องฟู เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จึงไม่ได้รับความสนใจจากทางราชการและประชาชนเท่าที่ควร

ดังปฐมพระราชดำรัสว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

"..การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมีพอกินพอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด" (พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่นิสิต มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ (๑๘ ก.ค. ๒๕๑๗)

กลางปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเทศไทยต้องประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรง ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรับสั่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า

"การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่พอมีพอกินและมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน" และ" คนเรากล้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนน้อย"

"...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขาจะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งใหม่แต่เราอยู่อย่างพอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ ช่วยกันรักษาส่วนร่วม ให้อยู่ที่พอสมควร ขอย้ำพอควร พออยู่พอกิน มีความสงบไม่ให้อื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้ไปจากเราได้.." (พระราชกระแสรับสั่งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช ๒๕๑๗)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ช่วยให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ซึ่งอยู่ระหว่างสังคมระดับท้องถิ่นและตลาดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัยและก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๐ เมื่อปีที่ประเทศไทยต้องการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพ เพื่อที่จะยืนหยัดในการพึ่งตนเองและพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยการสร้างแนวคิดเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ซึ่งคนไทยจะสามารถเลี้ยงชีพโดยอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า มันไม่ได้มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC) พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศได้

เศรษฐกิจพอเพียง เชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมของชุมชนให้ดีขึ้น โดยมีปัจจัย ๒ อย่างคือ

๑. การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างปริมาณผลผลิตและการบริโภค
๒. ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง

จากพระราชดำรัสในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ ทำให้ทางราชการ ธุรกิจเอกชน และประชาชน มีความสนใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอย่างกว้างขวาง

ข้อมูลจากเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในความมั่นคงกับการพัฒนาประเทศและในบริบทการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๐)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลถ้อยแถลง พระราชดำรัสเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขข้อความดังต่อไปนี้

"เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องมีการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ อย่างเหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้ สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี"

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานดำรัส เกี่ยวกับความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

"เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้หนึ่งเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมาก มองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นย้ำว่า คำที่สำคัญที่สุด คือคำว่า "พอ" ต้องสร้างความพอ ที่สมเหตุสมผล ให้ตรงกับตัวเองให้ได้ แล้วจะพบกับความสุข อันนี้เป็นกระแสพระราชดำรัสที่สมเหตุ สมผลตามอัตภาพตามความสามารถ

สำหรับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แสดงในภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : จากเอกสารสัมมนาวิชาการระดับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกเรื่องเกษตรเมือง "เมืองอยู่ดีกินดี...ด้วยวิถีเกษตรเมือง"

ในการก่อให้เกิดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เสรี พงศ์พิศ (๒๕๕๐) กล่าวว่า จะต้องประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

๑. หลักการ หลักคิด ที่ชัดเจนว่า ต้องการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้พึ่งตนเองได้ เชื่อมั่นว่ามีทุนท้องถิ่นเพียงพอเพื่อจะเริ่มต้นอย่างมั่นคง ที่เหลือให้ข้างนอกมาเติมเต็มให้ได้ ต้องมีเครื่องมือ วิธีการที่ดีที่จะนำไปสู่เป้าหมาย คือกระบวนการทำประชาพิชัย

๒. แรงจูงใจ เป็นผลลัพธ์ (Out put) หรือผลผลิตที่เห็นได้ สัมผัสได้ และในระยะสั้น ทำให้ชุมชนอยากมีส่วนร่วมร่วม เช่น ทำให้มีรายได้ แก้ปัญหาหนี้สินได้ ทำแล้วสุขภาพดีขึ้น

๓. แรงบันดาลใจ เป็นผลสัมฤทธิ์ (Out come) ที่มาจาก "ข้างหลัง" และมองเห็น "ข้างหน้า" คือความปรารถนาที่จะเห็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ แก้ปัญหาความทุกข์ยากจากวงจรอุบาทว์ของหนี้สินและการกินการอยู่ที่ไม่เหมาะสม แรงบันดาลใจนี้สัมพันธ์กับ "วิสัยทัศน์" (Vision) ซึ่งนายเล็ก กุดวงศ์แก้ว ผู้นำกลุ่ม "อินแปลง" แปลว่า "ส่องซอด" หรือ "มองทะลุ" นั่นเอง

ความล้มเหลวของชาวบ้านมาจากการขาดความรู้ และไม่มีใครสนใจช่วยให้พวกเขาเกิดการเรียนรู้จริง ๆ ปล่อยให้เขาเรียนตามบุญตามกรรม จัดการอบรมก็จัดตามที่คนจัดอยากให้ผู้รู้หรือไม่ก็บอกให้ไปลงทะเบียนเรียน กศน. และไปตามมหาวิทยาลัยเปิดเพื่อจะได้ประกาศนียบัตรและใบปริญญา

การช่วยให้ชุมชนเรียนรู้ไม่ได้หมายถึง การช่วยให้พวกเขาหางาน หายจน หายเจ็บ แบบเดิม ๆ อีกต่อไป แต่หมายถึงการช่วยให้พวกเขาค้นพบศักยภาพและภูมิปัญญาที่แท้จริงของตนเองและพัฒนาศักยภาพดังกล่าวไปสู่การพึ่งตนเอง วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่วันนี้เรียกว่า "ประชาพิชญ์" คือชาวบ้านวิจัยตนเอง พวกเขาเรียนรู้จักตนเอง ชุมชน และโลก เรียนรู้เอกลักษณ์และรากเหง้าความรู้ภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่น เรียนรู้สภาพที่แท้จริงของตนเอง รายรับ-รายจ่าย หนี้สิน สุขภาพ สิ่งแวดล้อม รู้ทั้งปัญหา ความต้องการ และทุนของตนเอง ทุนที่จะช่วยให้พบทางออกได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องรอรัฐช่วย ไม่ใช่ไปปฏิเสธรัฐ แต่บทบาทของรัฐคือการช่วยให้พวกเขาได้เกิดการเรียนรู้ และเติมเต็มให้พวกเขา ให้พึ่งตนเองได้มากกว่าไปทำให้พวกเขาขึ้นต่อรัฐแบบผู้หนึ่งรอรับความช่วยเหลือ ข้อมูลที่ชาวบ้านไปสำรวจด้วยตนเอง นำมาวิเคราะห์ประมวลผลนำไปสู่การพัฒนาแผนแม่บทชุมชน แผนยุทธศาสตร์ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองอย่างมั่นคง

เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่เอาทรัพยากรธรรมชาติเป็นสินค้า ขายไปเพื่อได้เงินมาซื้อปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการบริโภค เศรษฐศาสตร์แนวพุทธถือว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นทุนที่สำคัญเพื่อการมีชีวิตอยู่ จึงต้องใช้อย่างมีสติ ใช้แบบไม่ทำลายให้หมดไป แต่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน เหลือให้ลูกหลานได้ใช้ด้วย

๔. การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถูกใช้เป็นกรอบแนวความคิด และทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า "สังคมสีเขียว" ด้วยหลักการดังกล่าว แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ นี้จะไม่เน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์หรือระบบเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท

แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังถูกบรรจุในรัฐธรรมนูญของไทย เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในส่วนที่ ๓ แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา ๗๘ (๑) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

โดยยกตัวอย่างการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อปี ๒๕๔๐ ซึ่งเมื่อยึดหลักปรัชญาในการแก้ปัญหาสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของไทยโตได้ถึงร้อยละ ๖.๗

๕. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในต่างประเทศ

การประยุกต์นำหลักปรัชญาเพื่อพัฒนาประเทศในต่างประเทศนั้น ประเทศไทยได้เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยน ผ่านทางสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) โดย สพร. มีหน้าที่คอยประสานงานรับความช่วยเหลือทางวิชาการด้านต่าง ๆ จากต่างประเทศมาสู่ภาครัฐแล้วถ่ายทอดต่อไปยังภาคประชาชน และยังส่งผ่านความรู้ที่มีไปยังประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สพร. ถ่ายทอดมาไม่ต่ำกว่า ๕ ปี ประสานกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งต่างชาติก็สนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพราะพิสูจน์แล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ ซึ่งแต่ละประเทศมีความต้องการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต สภาพภูมิศาสตร์ ฯลฯ เช่น พม่า ศรีลังกา เลโซโท ชูตาน อีฟกานีสถาน บังกลาเทศ ภูฏาน จีน จิบูตี โคลัมเบีย อียิปต์ เอธิโอเปีย แกมเบีย อินโดนีเซีย เคนยา เกาหลีใต้ มาดากัสการ์ มัลดีฟส์ ปาปัวนิวกินี แทนซาเนีย เวียดนาม ฯลฯ โดยให้ประเทศเหล่านี้มาดูงานในหลายระดับ ทั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบาย จนถึงระดับปลัดกระทรวง รัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ

นอกจากนั้น นายอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ได้กล่าวว่า ต่างชาติสนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยราษฎรของพระองค์ และอยากรู้ว่าทำไมรัฐบาลไทยถึงได้นำมาเป็นนโยบายส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วก็ต้องการศึกษาพิจารณาเพื่อนำไปช่วยเหลือประเทศอื่น (เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในความมั่นคงกับการพัฒนาประเทศและบริบทการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ๒๕๕๐)

๖. การวิพากษ์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้รับการเชิดชูสูงสุดจาก องค์การสหประชาชาติ (UN) โดยนายโคฟี อันนัน ในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๙ และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาชาติ และสามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู้หมู่บ้าน และสู้เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก ๑๖๖ ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้สังเคราะห์รูปแบบและวิธีการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ๑๐ กรณีศึกษา ที่ได้รวบรวมรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นตามบริบทของสังคมไทยต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น ที่ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการของสมาคมครูภูมิปัญญาไทย จำนวน ๑๐ กรณีศึกษา

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้แก่ การสำรวจ (Survey Research) การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research) แบบเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งข้อมูลที่ได้มา มีการดำเนินการด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

๑. การจัดเวทีชาวบ้าน นักวิจัยจะเชิญชนครูภูมิปัญญาไทยเชิญชวนชาวบ้านที่เป็น ครอบครัวญาติ พี่น้อง กลุ่มสมาชิกเครือข่ายมาพูดคุยแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อข้อคำถาม และข้อมูลเพื่อเก็บบันทึกลงในเอกสาร

๒. การสัมภาษณ์ นักวิจัยและครูภูมิปัญญาไทยจะสอบถามข้อมูลตามแบบสอบถามที่ได้ตั้งไว้เป็นคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และใช้โทรศัพท์ติดต่อสอบถามเมื่อต้องการเพิ่มเติมข้อมูลที่ยังขาดอยู่ให้สมบูรณ์

๓. การสังเกต นอกเหนือไปจากการสัมภาษณ์และสอบถามข้อมูลจากครูภูมิปัญญาไทยแล้ว นักวิจัยจะใช้การสังเกตบรรยากาศรอบบริเวณพื้นที่ ตามลักษณะงานของครูภูมิปัญญาไทย แล้วนำข้อมูลมาสรุปร่วมกับข้อมูลที่สัมภาษณ์และกิจกรรมเวทีชาวบ้าน

๔. การสนทนากลุ่ม นักวิจัยเชิญชนครูภูมิปัญญาไทย ผู้ช่วยครูภูมิปัญญาไทย กลุ่มสมาชิกศิษย์ ฯลฯ จัดกลุ่มพูดคุยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมและเป็นเชิงประจักษ์

๒. หลักเกณฑ์การคัดเลือกครุภูมิปัญญาไทย

การคัดเลือกครุภูมิปัญญาไทย จำนวน ๑๐ คน เพื่อเป็นกรณีศึกษาวิจัยรูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครุภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น มีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

๑. เป็นสมาชิกและขึ้นทะเบียนกับสมาคมครุภูมิปัญญาไทย
๒. นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาของตนเองทำให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยี
๓. มีผลงานเผยแพร่สู่สาธารณะชนเป็นประจำ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ และได้รับเชิญเป็นวิทยากรเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

๓. กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาและทีมนักวิจัย

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย คือ ครุภูมิปัญญาไทย จำนวน ๑๐ กรณีศึกษา ดังนี้

๑. ครูวงศ์ แก้วใจมา	อ.เชียงดาว	จ.เชียงใหม่
๒. ครูบุญคิด วัชรศาสตร์	อ.เมืองฯ	จ.เชียงใหม่
๓. ครูสุนทรี ขนาดนิต	อ.ศรีสันทลย์	จ.สุโขทัย
๔. ครูสมพงษ์ มาจันทร์	อ.เมืองฯ	จ.มหาสารคาม
๕. ครูโกศล แตนตะโคตร์	อ.เมืองฯ	จ.ขอนแก่น
๖. ครูมาลี แวเวเพชร	อ.วิเศษไชยชาญ	จ.อ่างทอง
๗. ครูจักรกริศร์ สุขสวัสดิ์	อ.บางเลน	จ.นครปฐม
๘. ครูอุทุมพร มุลพรม	อ.บางกรวย	จ.นนทบุรี
๙. ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง	อ.ศรีประจันต์	จ.สุพรรณบุรี
๑๐. ครูหะมะ แบลือแบ	อ.ยะหา	จ.ยะลา

ซึ่งกลุ่มครุภูมิปัญญาไทยข้างต้น ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยจัดเป็นคณะรวบรวมข้อมูล และจัดทำรายงานการวิจัยครุภูมิปัญญาไทยแต่ละคณะ เพื่อใช้ในการสังเคราะห์ให้ได้ภาพรวมของครุภูมิปัญญาไทย โดยแต่ละคณะวิจัยมีดังนี้

- คณะที่ ๑**   ศึกษาศรวงศ์ แก้วใจมา   จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย
๑. นายสมเจตน์ วิมลเกษม   ประธาน
๒. นายอรุณ ทิพยวงศ์   ผู้ช่วย
- ศึกษาศรบุญคิด วัชรศาสตร์   จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย
๑. นายอรุณ ทิพยวงศ์   ประธาน
๒. นายสมชาย สมานตระกูล   ผู้ช่วย
- คณะที่ ๒**   ศึกษาศรสมพงษ์ มาจันทร์   จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย
๑. นายสรณพงษ์ บัวโรย   ประธาน
๒. นางมนรัตน์ สารภาพ   ผู้ช่วย
- ศึกษาศรมาลี แว่วเพชร   จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย
๑. นางมนรัตน์ สารภาพ   ประธาน
๒. นายสรณพงษ์ บัวโรย   ผู้ช่วย
- คณะที่ ๓**   ศึกษาศรทองเหมาะ แจ่มแจ่ม   จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย
๑. นายบุญเลิศ ไทยทัตกุล   ประธาน
๒. นางสาวศิริพรรณ พัฒนะอิม   ผู้ช่วย
๓. นางคุณภา ชำรงมาศ   ผู้ช่วย
- คณะที่ ๔**   ศึกษาศรโกศล แดนตะโคตร   จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย
๑. นายสมคิด สอนอาจ   ประธาน
๒. นายวีระ มีเหมื่อน   ผู้ช่วย
- คณะที่ ๕**   ศึกษาศรอุทุมพร มุลพรม   กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย
๑. นายกฤษณ์ ฤทธิ์เดชา   ประธาน
๒. นายสง่า วังทอง   ผู้ช่วย
- คณะที่ ๖**   ศึกษาศรจักรกริตษ์ สุขสวัสดิ์   จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย
๑. นายนรินทร์ น้อยรักษา   ประธาน
๒. นายวีระ มีเหมื่อน   ผู้ช่วย

คณะที่ ๗ ศึกษาครูหะมะ แบลือแบ จังหวัดยะลา ประกอบด้วย

๑. นายนครินทร์ ชาทอง ประธาน

๒. นายประเสริฐ รักร์วงศ์ ผู้ช่วย

คณะที่ ๘ ศึกษาครูสุนทรี ขนาดนิต จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย

๑. นายประพนธ์ พลอยพุ่ม ประธาน

๒. นายวชิระ พลอยพุ่ม ผู้ช่วย

คณะที่ ๙ เป็นผู้รวบรวมข้อมูลจากคณะผู้วิจัย นำมาสังเคราะห์และจัดพิมพ์ ประกอบด้วย

๑. นายสมชาย สมานตระกูล ประธาน

๒. นางสาวกัลลินผกา คนฐาน ผู้ช่วย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ออนไลน์ของครูภูมิปัญญาไทย เพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

๑. สภาพการดำเนินการเรียนรู้ออนไลน์ รูปแบบและวิธีการดำเนินการเรียนรู้ออนไลน์ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. แนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีการดำเนินการเรียนรู้ออนไลน์ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

ผลการศึกษารายงล้าดับดังนี้

ภาคเหนือ

๑. นายวงศ์ แก้วใจมา	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. นายบุญคิด วัชรศาสตร์	ด้านภาษาและวรรณกรรม
๓. นางสุนทรี ขนาดนิต	ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๔. นายสมพงษ์ มาจันทร์	ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
๕. นายโกศล แदनตะโคตร์	ด้านการแพทย์แผนไทย

ภาคกลาง

๖. นางมาลี แววเพ็ชร	ด้านโภชนาการ
๗. นางอุทุมพร มุลพรม	ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
๘. นายจักรกริช สุขสวัสดิ์	ด้านศิลปกรรม
๙. นายทองเหมาะ แจ่มแจ่ม	ด้านเกษตรกรรม

ภาคใต้

๑๐. นายหะมะ แบลือแบ	ด้านศิลปกรรม

๑. สภาพการดำเนินการเรียนรู้ออนไลน์ รูปแบบและวิธีการดำเนินการเรียนรู้ออนไลน์ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ครูวงศ์ แก้วใจมา

ครูวงศ์ แก้วใจมา เกิดเมื่อวันที่ ๑๘ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๙๗ ที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุตรของ นายปิ่น และนางตี๋ แก้วใจมา มีพี่น้อง ๘ คน สมรสกับนางชวนจิตร แก้วใจมา มีบุตร ๓ คน ปัจจุบัน อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๓/๑ หมู่ ๑๑ หมู่บ้านแม่แม่ ตำบลแม่ทะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๓๑๕๖๖๖ ๐๘๕ ๗๐๘๒๖๔๘ ครูวงศ์ แก้วใจมา ได้รับการคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในวัยเด็ก ครูวงศ์ แก้วใจมา ชอบติดตามพ่อไปในพื้นที่ต่าง ๆ เสมอ เมื่อถูกร้องขอให้ไป ประกอบพิธีกรรม หรือไปรักษาผู้ป่วยทั้งในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน โดยเฉพาะการเข้าป่ากับพ่อเพื่อเก็บ สมุนไพรนำมาใช้เป็นยารักษาโรค จึงทำให้ครูวงศ์ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง รู้จักต้นไม้ ชนิดของ พืชพรรณ พืชสมุนไพรต่าง ๆ และค่อย ๆ ซึมซับเอาความรักป่า รักต้นไม้เข้ามาจนเต็มสายเลือด และจิตวิญญาณตั้งแต่เด็ก ๆ อีกประการหนึ่ง ครูวงศ์ ยังได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านภาษา และวรรณกรรม การแต่งคร่าวฮ่ำ (ร้อยกรองประเภทหนึ่งของล้านนา)

ปัจจุบัน ครูวงศ์ แก้วใจมา และชุมชนในหมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐรักษาอุทยาน แห่งชาติ เขตดอยหลวง อำเภอเชียงดาว และภาคเอกชน ร่วมบริหารจัดการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมป่าชุมชน มีการป้องกันไฟป่าอย่างดี โดยขอความร่วมมือกับชุมชนในหมู่บ้านทำแนวกันไฟป่า กว้าง ๕ เมตร ล้อมผืนป่า โดยเริ่มทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ถึงปัจจุบัน ครอบคลุมพื้นที่ป่า ประมาณห้าหมื่นไร่ จนกลายเป็นขอบเขตหรือแนวกันธรรมชาติของผืนป่าต้นน้ำบ้านแม่แม่ ที่จัดเป็นผืนป่าต้นน้ำที่สำคัญ แห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยครูวงศ์ มีกลยุทธ์การผูกใจคน ให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมความเชื่อดังกล่าวมาเป็นตัวเชื่อมประสานช่องว่าง ทางความคิด การที่ครูวงศ์ ได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายด้านสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่าง ๆ เสมอ จึงทำให้การพูดและการนำเสนอองค์ความรู้ของครูมีชีวิตชีวา ชวนติดตามไม่น่าเบื่อ ตัวอย่างสุภาษิต เช่น "อย่าไปตีกิ่งก้อ แข่งฟ้า อย่าไปขี่ม้าแข่งตะวัน" (อย่าไปตีกลองแข่งฟ้า อย่าไปขี่ม้าแข่งตะวัน) ความหมายคือ การตีกลองแข่งเสียงฟ้าร้องไม่มีทางที่จะให้เกิดเสียงดัง เท่าเสียงฟ้าร้องได้ การขี่ม้า วิ่งตามดวงอาทิตย์อย่างไรก็ไม่มีทางติดตามทัน เป็นการสอนให้รู้จักฐานะ ของตนเองอย่าไปทำอะไร แข่งขันกับคนร้ายราย เป็นต้น

สายเลือดและจิตวิญญาณของครูผูกพันแน่นแฟ้นอยู่กับป่าบ้านแม่แมะ จึงมองเห็นคุณค่า และคุณูปการของป่าที่ให้แกชีวิตทั้งกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน บ้านเมือง และที่สุดครูมองเห็นคุณค่า คุณประโยชน์ของป่าไม้ที่เกิดขึ้นกับประเทศ ครูรู้จักธรรมชาติของป่า รู้จักความเชื่อความศรัทธาต่อ ผีป่าและผีขุนน้ำ และนำมาใช้กับชุมชนในเชิงอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุกทำลายป่าได้อย่างแนบเนียน อีกทั้งมีความเป็นปราชญ์พื้นบ้านทางวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณีพิธีกรรมความเชื่อที่ได้จาก พ่อจึงทำให้ครูวงศ์ มีความสามารถประกอบพิธีและกล่าวโอวาทคำสอนด้วยตนเองได้ มีความรู้ ด้านโหราศาสตร์ การดูฤกษ์ยาม วัน เดือน ปี ที่จะประกอบพิธีบวงสรวงผีขุนน้ำ ผีเจ้าป่า หรือเลี้ยงผี บรรพบุรุษ เสริมสร้างความเชื่อและศรัทธาให้แก่ชุมชน ให้รู้จักเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน ผ่านทางความเชื่อเหล่านี้ ทำให้เกิดความรักหวงแหนและมีความตระหนักรู้จักคุณค่าของผืนป่า จึงเกิดพลังความร่วมมือเป็นเครือข่ายในการอนุรักษ์ผืนป่า

รูปแบบการเรียนรู้ของครูวงศ์ แก้วใจมา

พื้นที่บ้านแม่แมะ ตำบลแม่ทะ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ทุรกันดาร เป็นป่ารกทึบ การคมนาคมไม่สะดวก ขาดการติดต่อจากภายนอกอย่างสิ้นเชิง ชาวบ้านมีอาชีพทำการ เกษตร ทำไร่เลื่อนลอย มีการบุกรุกป่าทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องหาเลี้ยงชีพ เพื่อความอยู่รอดและการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งนับวันจะมีการเสื่อมถอยทั้งในด้านสถานที่ จิตใจ ทรัพยากร เพราะไม่มีการศึกษา ต่างคนต่างอยู่ขาดความรู้ความเข้าใจในการอยู่อาศัยร่วมกัน

กระบวนการเรียนรู้

ครูวงศ์ เรียนรู้จากพ่อแม่ โดยพ่อของครูเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านโหราศาสตร์ และสมุนไพร ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมการดำรงชีวิตในผืนป่า การรักษาป่า ต้นน้ำ ลำธาร ฯลฯ เมื่อได้เรียนรู้จากของจริง เห็นสภาพการเกิดปัญหา เห็นความเปลี่ยนแปลง เห็นความยากจนที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องสร้างการเรียนรู้ใหม่ มีการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน สร้างความเข้าใจเพื่อให้เกิดความอยู่รอด โดยชาวบ้านจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการผืนป่าให้คงอยู่ในสภาพเดิมและใช้สอยประโยชน์ ร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมสร้างอุดมการณ์ เช่น ลองสเดย์ การบวชป่า ฯลฯ ในชุมชน

วิธีการเรียนรู้

๑. เรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบจากการจัดการศึกษาของรัฐในท้องถิ่น
๒. ได้รับความรู้จากวิทยากรที่มาบรรยายให้ความรู้กับบุคคลในท้องถิ่น
๓. เรียนรู้จากสื่อทางไกล สื่อสารมวลชน เช่น ข่าวสารวิทยุ โทรทัศน์ เอกสารและหนังสือพิมพ์
๔. เรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ในชุมชน ที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านแม่แมะที่มีเอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อ อุปกรณ์ โดยการศึกษาด้วยตนเอง
๕. ให้ชาวบ้านเรียนรู้จากพฤติกรรมที่ได้ปฏิบัติ แสดงออกตามวิถีชีวิตประจำวันที่เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเป็นแนวทางนำไปปฏิบัติ

วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูวงศ์ แก้วใจมา

การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการผื่นป่าจำนวนมากว่าห้าหมื่นไร่ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการจัดการและการอนุรักษ์ต้องปราศจากทุนนิยม การช่วยเหลือและการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี โดยอาศัยกลไกของจิตใต้สำนึกมาสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมที่จัดให้เห็นคุณประโยชน์ของผื่นป่า เพราะป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ชีวิตกับชาวแม่เมาะ ประโยชน์ที่ได้รับในด้านเศรษฐกิจ มีอาชีพเกิดขึ้นในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ชาวบ้านจะเกิดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินวิถีชีวิต พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้เกิดการรักษาผื่นป่า จำเป็นต้องสร้างภาวะทางจิตใจให้เกิดความผูกพันกับผื่นป่า โดยมีความสัมพันธ์กับศาสนา

ครูวงศ์ มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ ดังนี้

๑. ทำเป็นตัวอย่างให้ดู สร้างต้นแบบ โดยการสร้างตัวอย่างที่ดีในไร่เมี่ยง (ชา) มีการปลูกพืชหลากหลายชนิดในพื้นที่ใกล้เคียง โดยนำตัวอย่างจากป่าธรรมชาติเป็นต้นแบบ ซึ่งไม่ใหญ่ให้ความช่วยเหลือไม้เล็ก ไม้เล็กอาศัยการเกาะเกี่ยวไม้ใหญ่ ทำให้เกิดระบบนิเวศในผื่นป่า

๒. ถ่ายทอดเป็นแบบอย่างให้กับคนใกล้ชิดก่อน เช่น บุคคลในครอบครัว เครือญาติ กลุ่มคน (บอกต่อ) แล้วค่อย ๆ แผ่ขยายให้กว้างขวางขึ้นเรื่อย ๆ โดยใช้พื้นที่ป่าแม่เมาะเป็นเป้าประสงค์ของการทำงาน

๓. ให้การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดพื้นที่ เวลา และวิทยากร ครูวงศ์จะใช้ทุกโอกาสที่พบกันทั้งที่บ้าน ลานบ้าน ผื่นป่า โดยใช้เป็นเวทีการพูดคุยและให้ความรู้

๔. สร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การสร้างความสัมพันธ์คนกับคน คนกับป่า และคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องตลอดไป เช่น จัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพระ วันสงกรานต์ โดยนำเอาเรื่องราวของผื่นป่ามาสู่การทำบุญ

๕. จัดทำศูนย์การเรียนรู้ขึ้นในหมู่บ้านแม่เมาะ โดยมีหนังสือ ตำรา สื่อ อุปกรณ์ให้สามารถศึกษา

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูวงศ์ แก้วใจมา

ทรัพยากรในท้องถิ่นพื้นที่ป่าแม่เมาะมีความสมบูรณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ชาวแม่เมาะได้อาศัยพื้นที่นี้สู่การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ที่เกิดจากการบ่มเพาะและการเรียนรู้สืบทอดกันมาจนเป็นที่ยอมรับ มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างกฎระเบียบวินัยในชุมชนโดยการออกความเห็นร่วมกัน สร้างสังคมและความเป็นอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณี อันเป็นจุดกำเนิดของการสร้างวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความสงบบนพื้นฐานของความพอเพียงได้อย่างสมบูรณ์ โดยครูวงศ์ มีกระบวนการขับเคลื่อน ดังนี้

๑. ธรรมชาติให้เกิดการลด ละ เลิก การเบียดเบียนพื้นที่ป่าระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม การลด ละ เลิก เท่ากับเป็นการถนอมและรักษาทรัพยากรให้คงมีอยู่และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๒. นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้โดยสร้างความสัมพันธ์และความพอประมาณ ความมีเหตุผล การใช้วิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนฐานความพอประมาณทำให้เกิดความสมดุลในทรัพยากร ที่อยู่อาศัย

เหตุผลที่เก็บของป่า การตัดไม้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือกรรมการ ชุมชน ทำให้เกิดภูมิคุ้มกัน

๓. สร้างให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่น ชาวบ้านได้รับการเรียนรู้และการบ่มเพาะให้เกิดจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาหารที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ซึ่งล้วนต้องอาศัยพื้นที่ป่าทั้งสิ้น การรู้จักทรัพยากรเท่ากับการได้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และการรักษาสิ่งแวดล้อม

ครูวงศ์ แก้วใจมา มีจิตใจที่ผูกพันอยู่กับคน ป่า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อของท้องถิ่นทำให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความอยู่รอดของป่า "คนอยู่รอด ป่าอยู่รอด" ภาครัฐควรที่จะได้นำแนวทางของภูมิปัญญาไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติไปพร้อมกันจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ต่อทรัพยากรท้องถิ่นเป็นการป้องกันการเสื่อมถอยและการล่มสลายของสังคมไทยต่อไป

๒. ครูบุญคิด วัชรศาสตร์

ครูบุญคิด วัชรศาสตร์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๖ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๘ ที่จังหวัดลำพูน เป็นบุตรของนายบุญทา และนางหม่อม หมอศาสตร์ มีพี่น้อง ๙ คน สมรสกับนางลำดวน วัชรศาสตร์ มีบุตร ๑ คน ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๗๓/๑๘ ซอย ๔ ง. ถนนช้างเผือก ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๑๗๒๓๔ ๐๕๓ ๒๗๘๙๗๗ ๐๘๙ ๔๓๕๗๑๒๗ ครูบุญคิด วัชรศาสตร์ ได้รับการคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๒ ด้านภาษาและวรรณกรรม

ชีวิตที่แรกเริ่มสำหรับครอบครัวประสบความลำบากกับการเลี้ยงลูกทั้ง ๙ คน แต่ไม่มีคำว่า ท้อถอยกับชีวิตในครอบครัวนี้ ในวัยเด็ก เด็กชายบุญคิด วัชรศาสตร์ ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดปงชัย ได้ฉายานามว่า สามเณรบุญคิด คนุสสีโล เพื่อศึกษาเล่าเรียนขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ตามหลักสูตรการเรียนรู้อันสูงของวัด เช่น เล่าเรียนอักขระภาษาเมืองล้านนา (ตัวเมือง) ซึ่งเป็นการเรียนต่อยอด จากที่เคยเรียนกับพ่อที่บ้านในเบื้องต้นมาบ้าง ฝึกหัดอ่านเทศนาคัมภีร์ไบบลาน ฝึกหัดการคัดจารคัมภีร์ ไบลาน จากพระครูบาสม สุมน เจ้าอาวาสเป็นพระอาจารย์ผู้สอน จากนั้นได้อุปสมบทและศึกษา ศาสนธรรมและร่ำเรียนภาษาล้านนาไทย ได้รับฉายานามว่า พระมหาบุญคิด สุขุมมทสสี ครูบุญคิดได้รับการศึกษาอบรมภายใต้ร่มกาสาพัศ์ศรนาน ๑๐ ปี กล่าวคือเป็นลูกศิษย์วัด ๑ ปี สามเณร ๖ ปี เป็นพระภิกษุ ๓ ปี ภายหลังจากลาสิกขาบทจึงกลับไปอยู่กับพ่อแม่ที่บ้านเดิม และช่วยทำนา ทำสวน ฯลฯ เลี้ยงครอบครัวเป็นเวลา ๑ ปี จากนั้นครูบุญคิด ได้สั่งสมประสบการณ์ด้วยการออกงานทำ เช่น การเร่ขายหนังสือชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะหนังสือพระธรรม แบบเรียนนักธรรมตรี โท เอก ได้เงินมากก็เก็บ หอมรอบริบไว้เป็นทุนจนกระทั่งเพียงพอกับการเปิดร้านโรงพิมพ์ชื่อ "ธาราทองการพิมพ์" ซึ่งแอบ พักลักจำรูปแบบมา และอาศัยเงินทุนจากการขายหนังสือนาน ๖ ปี จำนวนเงิน ๓๖,๐๐๐ บาท มาลงทุนซื้อเครื่องพิมพ์และอุปกรณ์การพิมพ์ และได้รับอนุญาตให้ตั้งโรงพิมพ์ เป็นเจ้าของโรงพิมพ์ ผู้โฆษณา เป็นโรงพิมพ์ขนาดเล็กและพัฒนาการมาถึงปัจจุบัน ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ได้สั่งสม เป็นองค์ความรู้ทั้งจากการบวชเรียน การค้าขาย และการลงมือทำงาน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับ ผู้มาเป็นลูกค้าโดยเฉพาะภาษาล้านนาซึ่งเป็นภาษาที่เชี่ยวชาญเป็นพิเศษที่ผู้คนน้อยนักจะได้เรียนรู้

ครูบุญคิดจึงได้นำความรู้นั้นมาเผยแพร่ในรูปแบบการพิมพ์หนังสือออกจำหน่ายโดยทั่วไป เช่น คำร่ำสังฆารธรรม ตำราดูตัวเอง ในขณะที่เดียวกันจะสังเกตุสิ่งต่าง ๆ ตามไปด้วย สิ่งไม่ดีไม่มีประโยชน์ ก็หลีกเลี่ยงไม่ข้องแวะ และไม่เตียนเพื่อนให้หมดกำลังใจ

ครูบุญคิดเป็นผู้มีนิสัยรักการเรียนรู้ เก็บเกี่ยวประสบการณ์ต่าง ๆ มีอุปนิสัยให้เกียรติเคารพ นับถือและรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ไม่เอาเปรียบคน รักความยุติธรรม ขยันและอดทน ชอบใช้เวลาว่างศึกษาหาความรู้ เรียนรู้เรื่อย ๆ มา จึงเป็นที่ยอมรับจากบุคคลในครอบครัวและบุคคลทั่วไป และเนื่องจากภูมิหลังที่เคยบวชเรียนเป็นพระ เคยเทศนาสั่งสอนในที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดความเคยชินต่อการสอนด้วยรูปแบบต่าง ๆ ข้อสำคัญคือครูบุญคิดเป็นครูตลอดเวลาในการสอนแต่ละครั้ง โดยครูบุญคิดจะวิเคราะห์ก่อนว่าผู้เรียนเหล่านั้นเป็นใคร อายุเท่าไร เพศใด มีความรู้พื้นฐานเป็นอย่างไร ซึ่งครูบุญคิด มีแนวทางการใช้วัตกรรมการต่าง ๆ ในการถ่ายทอด ดังนี้

๑. ใช้ภูมิรู้ควบคู่ไปกับภูมิธรรมในการเรียนรู้แต่ละครั้ง ทำให้ผู้เรียนได้สาระความรู้ตามเนื้อหา และในขณะที่เดียวกันครูจะสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมลงไปในภาษาและวรรณกรรมซึ่งทำเป็นเรื่องราว เช่น คำร่ำสังฆารธรรม ตำราดูตัวเอง เป็นต้น

๒. สอดแทรกมุขตลกในเวลาสอนเนื่องจากบางครั้งผู้เรียนอาจจะมีเบื่อหน่ายในการเรียน ครูจะใช้คำพูด สีสหน้า ทำท่าทาง ทำให้ผู้เรียนสนุกสนานมีความคล้อยตามเนื้อหาต่าง ๆ ไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นวัยเด็กหรือผู้ใหญ่ ครูจะสอดแทรกนิทานพื้นบ้านเข้าไปอิงประกอบกับเรื่องราวที่เล่าขานให้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและมีคติธรรมตามไปด้วย

๓. ครูบุญคิดมีความเชี่ยวชาญทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ ท่านมีพระอยู่ในใจ การเรียนรู้จึงเป็นแรงจูงใจในการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตามมา

๔. ครูบุญคิดมีมาตรการในการคอยกำกับและการตัดสินใจในการเรียนรู้ เช่น เข้มงวดกับงาน และระดับคะแนน แต่ใช้กติการ่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจในการเรียน

ด้านฐานะของครูบุญคิดมี ความเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตที่ยากจน กลายเป็นบุคคลที่มีฐานะ มั่นคงแบบค่อยเป็นค่อยไป จนเป็นตัวอย่างที่ดีในวันนี้ ประกอบกับตนเองได้ร่ำเรียนผ่านวิถีสงฆ์ ทำให้มีจิตใจสงบ มีสติสัมปชัญญะ โดยใช้คุณธรรม จริยธรรม เช่น สังคหะวัตถุ ๔ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) คุณธรรมประจำตน ตามหลักพุทธศาสนา ทำให้มีความเพียรพยายาม ใฝ่รู้และแสดงความนอบน้อม ถ่อมตน พูดจาอ่อนหวาน ทำตัวเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะเป็นใคร แม้กระทั่งลูกน้อง ที่อยู่ในโรงพิมพ์ แม่บ้านที่ทำ อาหารในชีวิตประจำวัน โดยถือคติธรรมที่ว่า **"คนเรานั้นมีความเท่าเทียมกัน ที่เป็นคน ต่างกันที่หน้าที่การงานเท่านั้น จึงทำให้ชีวิตมีความสุข"** ครูบุญคิดใช้หลักครองตน ครองคน ครองงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้สอดคล้องกับวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งสิ้น นั่นก็คือ ความรู้คู่คุณธรรม ทำให้รู้จักความพอประมาณ อย่างมีเหตุผล และทำให้เราเองมีความคุ้มกัน มีความรักใคร่ ซื่อสัตย์ต่อกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ครอบครัวมีคำว่า "พอ" และใช้ในชีวิตการทำงานอย่างมีความสุขจนถึงปัจจุบัน

รูปแบบการเรียนรู้ของครูบุญคิด วัชรศาสตร์

ความยากจนและความขัดสนจากอาชีพการเกษตรของครอบครัว ทำให้เกิดความต้องการที่จะอยู่รอดจึงมีการดิ้นรนต่อสู้ด้วยหลากหลายวิธีการ ด้วยการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ครูบุญคิดได้ไปเรียนรู้กับพระ จึงได้สัมผัสกับวัฒนธรรมทางด้านภาษาโดยเฉพาะอักษรภาษาล้านนา รวมทั้งการเรียนรู้กับพ่อ ผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางด้านภาษาและวรรณกรรมและศีลธรรมที่บ่มเพาะอุปนิสัยให้มีศีลธรรมจรรยาเข้าสู่การครองชีวิตในครอบครัว ประกอบกับเป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและมีความทะเยอทะยานที่ต้องการจะให้มีโอกาสที่มั่นคงจึงดิ้นรนต่อสู้ชีวิตด้วยการค้าขายหนังสือธรรมะในสถานที่ต่าง ๆ เก็บออมเงินที่ได้มาด้วยการประหยัดเงินออมเงินมีโอกาสจัดตั้งโรงพิมพ์โรงพิมพ์หนังสือขายจนสามารถดำรงตนได้เหมาะสมในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

กระบวนการเรียนรู้

ครูบุญคิด เรียนรู้ด้วยตนเองตั้งแต่เยาว์วัยได้ศึกษาเรียนรู้กับคุณพ่อทั้งในด้านอาชีพการเกษตรและภาษาถิ่นล้านนา เมื่อโตขึ้นได้มีโอกาสเรียนรู้กับพระสงฆ์ ด้วยการบรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เรียนรู้และเชี่ยวชาญในด้านอักษรและภาษาเมืองล้านนา รวมถึงการศึกษาด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือทุกอย่างที่เป็นหนังสือตำราวิชาการ ทำให้แตกฉานโดยเฉพาะที่สนใจพิเศษคือหนังสือเกี่ยวกับธรรมะสอนใจ การเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน ซึ่งครูบุญคิด เป็นคนที่ชอบทำงาน โดยเฉพาะการค้าขาย จึงได้ออกแบบการค้าขายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ โดยครูเก็บเกี่ยวประสบการณ์แล้วนำองค์ความรู้ที่หลากหลายนั้นมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมใหม่ ๆ ซึ่งครูบุญคิด กล่าวว่า ประสบการณ์ในชีวิตเป็นครูที่ดียิ่งในการเรียนรู้ในขั้นต่อ ๆ ไป

วิธีการเรียนรู้

๑. ศึกษาเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย จนเกิดองค์ความรู้อย่างกว้างขวางตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ และได้ศึกษาเพิ่มเติมตลอดมา

๒. ใช้ภูมิคุณธรรมและจริยธรรม ที่ศึกษาจากภาษาวรรณกรรมผ่านกระบวนการใช้ชีวิตที่ผ่าน มาตั้งแต่การบวชเรียนและการศึกษาในระบบโรงเรียนควบคู่กันเกิดความเชี่ยวชาญทั้งสองภาษาคือภาษาไทย และภาษาล้านนาที่ใช้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตในภาคเหนือ

๓. เรียนรู้จากตำราและการฟังจากผู้รู้ต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการอ่านหนังสือประเภทต่างๆ รวมถึงการเดินทางไปรับฟังผู้รู้ในสถาบัน วิชาการและพระศาสนาอยู่เนื่อง ๆ

วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูบุญคิด วัชรศาสตร์

ด้วยครูบุญคิด วัชรศาสตร์ เป็นนักภาษาศาสตร์ (ภาษาและวรรณกรรมล้านนา) มีความรู้ตั้งแต่ นักธรรมตรี โท เอก และความรู้ด้านภาษาบาลีและสันสกฤต ระดับชั้นเปรียญธรรม ๔ ประโยค ทำให้ครูบุญคิด นำองค์ความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครองตน ครองคน ครองงาน ด้วยการถ่ายทอด องค์ความรู้ให้กับคนรอบข้างในรูปแบบต่างๆ

งานและชีวิตของครูบุญคิด วัชรศาสตร์ โดดเด่นในภาระกิจการงานแห่งพลังภูมิปัญญา ครูเป็นผู้ใช้ภาษาและวรรณกรรมเป็นแนวทางสำหรับการพูด การแสดงออกถึงวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต โดยสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและในคำร่ำสังฆารธรรม ตำราดูตนเอง แสดงถึงความรู้และความ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ครูบุญคิด วัชรศาสตร์ ถ่ายทอดความรู้โดยการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ภาษาและวรรณกรรมขึ้น ในบริเวณบ้านเพื่อให้ผู้สนใจ นักเรียน นักศึกษา ผู้นำชุมชนมาเรียนรู้ภาษาล้านนา ทำให้เกิดความเข้าใจ มากยิ่งขึ้น มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ในระดับโรงเรียน มหาวิทยาลัย รวมถึงจัดทำตำราศึกษา ภาษาล้านนาสำหรับผู้สนใจสามารถซื้อหาไว้เป็นของตนเองในราคาย่อมเยา และจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นตำรา สำหรับการเรียนการสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย อีกทั้งเป็นวิทยากรในสถาบันต่าง ๆ ทั้งโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งมีการจัดทำรายงานวิจัยภาษาและวรรณกรรม โดยมีนักศึกษาและ คณาจารย์ให้การสนับสนุนเรื่อยมา

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูบุญคิด วัชรศาสตร์

ด้วยบุคลิกภาพและประสบการณ์ที่หล่อหลอมชีวิตของครูบุญคิด วัชรศาสตร์ ให้เป็นผู้เจียมเนื้อเจียมตน อ่อนน้อมแข็งใน ชาวบ้านเกิดความศรัทธาในพฤติกรรมที่แสดงออกมาในชีวิตและการงาน จึงเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตไม่น้อยกว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา การพูดน้อยแต่ทำจริง การยึดหลักความจริง มีหลักการและมีเหตุผล มีความเป็นไปได้อันเป็นวิธีที่ครูจะนำไปสอนบุคคลต่างๆ ที่พบเห็น ครูบุญคิด วัชรศาสตร์ มีฐานคิดที่ว่า "ความพอ คือสิ่งที่หยุดความฟุ้งเฟ้อ" และมีหลักในการทำงาน ดังนี้

- เริ่มที่ตน
- คำนึงงาน
- สถานที่ปัญญา
- พัฒนาที่ความคิด
- ตัดยัดคุณธรรม
- ล้ำค่าคือการให้
- มีจิตใจเผื่อแผ่
- แน่วแน่และป้องกัน
- สุขสันต์ความพอเพียง

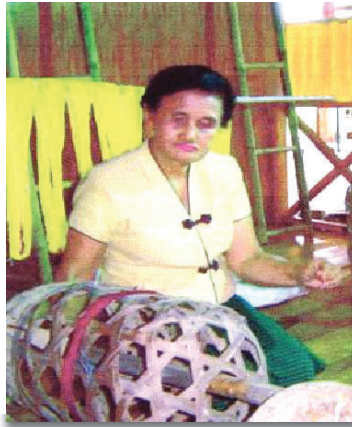
ครูบุญคิด วัชรศาสตร์ มีวิธีการขับเคลื่อน ดังนี้

๑. เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตประจำวันแก่ผู้พบเห็น เช่น ลูกศิษย์ บุคคลทั่วไปที่เกิดการยอมรับและนำรูปแบบการดำเนินชีวิตของครูบุญคิด ไปปฏิบัติตาม จนเกิดความเคยชิน นำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้

๒. ใช้ปัญญานำหน้า เงินตราตามหลัง ช่วงชีวิตที่ผ่านมาการทำงานต่าง ๆ จะใช้ความคิดตลอดเวลาว่าจะเริ่มต้นอย่างไร ถึงจะคุ้มค่าต่อการทำงานหรือลงทุน การทำงานทุกอย่างจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความคิดเป็นหลักในการทำงาน

๓. คุณธรรมนำชีวิต ตลอดชีวิตที่ผ่านมาครูบุญคิด ได้ใช้คุณธรรมนำชีวิตตลอดเวลา ทำให้เกิดคุณค่าต่อตนเอง และสังคมอย่างดียิ่งตามคำสอนของพุทธศาสนาที่กล่าวว่า คุณธรรมค้ำจุนโลก ครอบครัวยุคครูบุญคิด มีความสุขและความก้าวหน้าต่อยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีคตินิยมที่คิดเสมอว่า **"ทำอะไรให้มีหลักการ มีเหตุผล และมีความเป็นไปได้อย่างดี"**

๓. ครูสุนทรี ขนาดนิต

ครูสุนทรี ขนาดนิต เกิดเมื่อวันที่ ๙ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรของนายสนอง และนางพัก วิชิตนาค มีพี่น้อง ๓ คน สมรสกับนายวิโรดิ ขนาดนิต มีบุตร ๔ คน ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๓๐ หมู่ ๒ ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โทรศัพท์ ๐๕๕ ๖๗๑๓๒๑ ๐๘๑ ๘๒๓๔๗๗๐ ครูสุนทรี ขนาดนิต ได้รับการคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ครูสุนทรี เป็นบุตรสาวคนเดียวของครอบครัวซึ่งเป็นชาวไทยพวน ประกอบอาชีพทอผ้าตามประเพณีไทยพวน นอกจากจะเก็บไว้ได้ใช้เองแล้ว ยังได้นำไปขายแลกเปลี่ยนได้สินทรัพย์มาใช้ในครอบครัว เกิดเป็นพื้นฐานซึมซับเป็นอุปนิสัยที่ขยัน มัธยัสถ์ อดออม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ครูสุนทรี มีประสบการณ์สืบสานตรงจากบรรพชน และจากการศึกษาค้นคว้า ทดลอง เริ่มจากต้นฝ้ายไปจนถึงฝืนผ้าตีนจก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์การทอผ้าของชาวไทยพวนซึ่งอาจจะคล้ายคลึง หรือไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน

การปลูกฝ้ายถือว่าเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงยุคของครูสุนทรี ซึ่งต้องรู้จักการปลูกฝ้ายตั้งแต่การเตรียมดิน คัดเลือกพันธุ์ วิธีปลูก การกำจัดแมลงที่มารบกวนฝ้าย ตลอดจนการเก็บฝ้าย สิ่งเหล่านี้ครูสุนทรี มีความรู้ความเข้าใจและสามารถแนะนำจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพในท้องถิ่นได้ การรู้จักฝ้ายเหมือนกับการรู้จักทรัพยากรเพื่อที่จะนำไปแปรรูปเพิ่มมูลค่าของสิ่งนั้นดังเช่นผ้าฝ้ายหาดเสี้ยว ที่ลือเลื่องอยู่ในขณะนี้

เมื่อฝ้ายเจริญเติบโตออกดอกสมบูรณ์ได้ที่แล้ว ครูสุนทรี จะจัดกลุ่มอาชีพตั้งแต่การเก็บฝ้ายเพื่อนำมาตระเตรียมการทอ เช่น การตุนฝ้าย การอ้วฝ้าย การย้อมฝ้าย การเข็นฝ้าย การเปียฝ้าย ฯลฯ ส่วนการถักทอเป็นอีกวิธีการหนึ่งซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญ เมื่อเตรียมฝ้ายได้แล้ว จะเริ่มการทอลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น แต่ถ้าวางจากกลุ่มอาชีพที่มีครูสุนทรี เป็นประธานกลุ่มจะเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ ลายเครือ่น้อย ลายเครือกลาง ลายเครือใหญ่ ลายสี่ขอ ลายแปดขอ ลายอ่างน้ำ ลายสองห้อง ลายมนสิบหก ลายสิบสองหน่วยตัด เป็นลายที่เป็นที่นิยมของชาวศรีสัชนาลัยและบุคคลทั่วไป

มิเพียงแต่การประกอบอาชีพทางการเกษตรแล้วนำมาทอผ้าลวดลายชนิดต่าง ๆ เท่านั้น ครูสุนทรี ยังรวมกลุ่มอาชีพให้ชาวชุมชนที่ศรีสะเกษมาทอผ้ากันอย่างต่อเนื่อง โดยการรวมกลุ่มอาชีพนี้ทำให้ มีโอกาสเผยแพร่องค์ความรู้ให้กับผู้สนใจยึดเป็นอาชีพหลักและเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ในขณะที่เดียวกันครูสุนทรี ได้เปิดบ้านของตนเองให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ในด้าน อุตสาหกรรมและหัตถกรรม มีการฝึกเรียนรู้การทอผ้าให้กับผู้สนใจ ตั้งแต่ นักเรียน นักศึกษา ผู้นำชุมชน ท้องถิ่น

การทอผ้าพื้นบ้านไทยพวน เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เหมาะสมกับวัฒนธรรม ของท้องถิ่น หมายถึง ชาวบ้านนิยมใช้สำหรับการแต่งกายประจำวัน และงานประเพณีที่สำคัญชาวบ้าน จะนำเสื้อผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาใช้กันอย่างแพร่หลาย

การถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยโดยทั่วไปจะเริ่มจากสิ่งที่คิดและต้องทดลองทำ จนประสบผลสำเร็จก่อน จึงจะนำไปสอนให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าที่อยู่ในศูนย์ฯ ทดลองทำ หรือบางครั้ง ก็มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกที่อยู่ในศูนย์ฯ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลง พัฒนารูปแบบต่าง ๆ โดยมีเงื่อนไขของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไว้เสมอ การปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้มีความทันสมัยขึ้น โดยอาจมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น กระเป๋า ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมเตียง หมอนอิง เป็นต้น เพื่อให้งานผ้าทอมีความหลากหลายและผู้ซื้อสามารถเลือกนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทุกวีย ทำให้ผ้าทอ มีอัตราการขยายตัวมากขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากครูภูมิปัญญาไทยจะ จัดสอนทอผ้าให้แก่ผู้สนใจในศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแล้ว ยังมีกิจกรรมการสอนนักเรียนโรงเรียน เมืองเซธิยง ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอศรีสะเกษทุกสัปดาห์อย่างสม่ำเสมอ และมีการสอนชุมชน ให้มีการแปรรูปผ้าให้เป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เป็นการฝึกอาชีพให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง เป็นรายได้เสริม ให้กับชาวบ้าน มีรายได้จนเจือครอบครัว โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น แรงงานในท้องถิ่น โดยครูภูมิปัญญาไทยจะเป็นผู้นำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปเผยแพร่และจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งยังเป็นคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง "อยู่เย็น เป็นสุข" และกิจกรรม พัฒนาชุมชนดีเด่นจังหวัดสุโขทัย ประจำปี ๒๕๕๑ ตามกรอบแนวทางกลยุทธ์การพัฒนาหมู่บ้าน ๔ พ คือ พัฒนาคน พัฒนาพื้นที่ พัฒนาแหล่งรายได้ และพัฒนาแผนชุมชน ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่จะได้นำความรู้ ภูมิปัญญาที่มีสอดแทรกให้กับชุมชน ได้อยู่ร่มเย็นเป็นสุขตามวิถีชีวิตแบบพอเพียง

รูปแบบการเรียนรู้ของครูสุนทรี ขนาดนิต

ครูสุนทรี ขนาดนิต สืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษในเรื่องการปลูกฝ้ายและเป็นแนวคิด ในการแปรรูปฝ้ายมาเป็นผ้าทอของอำเภอศรีสะเกษ ครูสุนทรี เป็นคนที่มี ทัศนคติดี มีการเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้การทอผ้า โดยตั้งกลุ่มทอผ้า นอกจากครูสุนทรี มีประสบการณ์ตรงที่สืบสาน จากบรรพบุรุษแล้วยังศึกษาค้นคว้า ทดลองตั้งแต่การปลูกต้นฝ้ายไปจนถึงการทอผืนผ้าตีนจก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวน มีการรวมกลุ่มชาวบ้านที่มีฝีมือมาตั้งกลุ่มทอผ้า นำฝ้ายที่ได้จาก การปลูก มาเส้นเป็นเส้นทอเพื่อคงเนื้อผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ถักทอกับฝ้ายยืนที่ต้องใช้ฝ้ายโรงงาน ที่มีเส้นเรียบเรียบสม่ำเสมอทำให้เกิดรายได้ทั้งในครอบครัวและชุมชน

กระบวนการเรียนรู้

ครูสุนทรี เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมของชาวไทยพวน ซึ่งชาวไทยพวน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยึดอาชีพการเกษตรเป็นพื้นฐาน โดยครูสุนทรี มีความสนใจเรื่องการเกษตรและการค้าขายมาตั้งแต่เยาว์วัย มีความรักในท้องถิ่นจึงสนใจวัฒนธรรมของชาวไทยพวนมาโดยตลอด มีการพัฒนาการทำอาชีพเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของครอบครัว ไปสู่การแปรรูปและการค้าขาย โดยครูสุนทรี ใช้การออกแบบลายผ้า พร้อมทั้งประยุกต์มาเป็นเอกลักษณ์ของตนเองสร้างชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของชาวไทยภาคเหนือ

วิธีการเรียนรู้

๑. การเรียนรู้จากบรรพบุรุษ ที่มีการทอผ้าขึ้นใช้เองในท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยพวน จากวิถีเกษตรที่เคยดำรงตนอย่างเรียบง่ายมาสู่หัตถกรรมพื้นบ้าน การทอผ้าจึงเป็นเอกลักษณ์สำหรับชาวเหนือหรือชาวไทยพวน

๒. การเรียนรู้จากความสนใจพิเศษ โดยครูสุนทรี เป็นผู้ที่สนใจในสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น จึงออกแบบลวดลายเป็นเฉพาะส่วนตน

๓. การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต ครูสุนทรีใช้ชีวิตอยู่กับกลุ่มอาชีพ และมีการแข่งขันทางการค้า ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาตั้งแต่การหาพันธุ์ฝ้ายที่ดี การปลูก การเก็บ การแปรรูปฝ้าย การทอผ้าและการค้า ทำให้เกิดความสนใจในงานอาชีพหัตถกรรมและอุตสาหกรรมมาโดยตลอด

วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูสุนทรีย์ ขนาดนิต

ไม่น้อยกว่า ๔๐ ปีที่ครูสุนทรีย์ ขนาดนิต คลุกคลีอยู่กับ การทอผ้า ประกอบกับวัฒนธรรมของชาวไทยพวนที่มีองค์ความรู้เป็นฐานในเรื่องของการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น ไร่มัน ไร่ฝ้าย ฯลฯ ครูสุนทรีย์มีความชื่นชอบเรื่องการเกษตรและการทอผ้าเป็นชีวิตจิตใจ แต่มีความสนใจการทอผ้าเป็นพิเศษ มีการทอผ้าขึ้นใช้เอง และจัดจำหน่ายในหมู่บ้าน องค์ความรู้ของครูจึงเป็นที่ยอมรับของบุคคลในท้องถิ่น มีผู้สนใจมาขอเป็นศิษย์ที่รับสืบทอดความรู้ต่อไป ครูสุนทรีย์ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการทอผ้าให้กับผู้สนใจ กลุ่มอาชีพในท้องถิ่น และเครือข่าย สร้างอาชีพที่มีความมั่นคงให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น สามารถนำผลผลิตไปจำหน่ายในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศมาโดยตลอด

ครูสุนทรีย์ เป็นผู้มีความพร้อมในเรื่องการทอผ้าจากวัฒนธรรมไทยพวน เป็นผู้ที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พร้อมที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ โดย

๑. วางแผนจัดทำศูนย์เรียนรู้ขึ้นที่บริเวณพื้นที่บ้าน โดยจัดเป็นสัดส่วน
๒. จัดวิทยากรหลัก ประกอบด้วยครูสุนทรีย์ ขนาดนิต ผู้ช่วย และหัวหน้ากลุ่มอาชีพทอผ้ามาสอนที่บ้าน โดยครูสุนทรีย์จะให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ฝ้ายและการปลูกฝ้าย
๓. จัดอบรมกลุ่มอาชีพทอผ้าโดยมีการฝึกอบรมตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ฝ้าย และมีการสาธิต เช่น การทอผ้า การย้อมผ้า การย้อมสี การย้อมสี การย้อมสี การย้อมสี การย้อมสี และการทอผ้าลวดลายต่าง ๆ เมื่อมีความรู้แล้วสามารถนำไปขยายผลที่บ้านของตนเองได้
๔. รับซื้อผลผลิตมาจำหน่ายและนำมาแปรรูปใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม
๕. จัดตลาดจำหน่ายสินค้าทั้งที่ศูนย์อาชีพ ตลาดในประเทศและต่างประเทศ
๖. ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนางานฝีมือ มีการจัดทำเอกสารแผ่นพับ คู่มือจัดทำหลักสูตรการสอนในโรงเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้สำหรับการศึกษาดูงานของกลุ่มสนใจต่าง ๆ จัดทำเว็บไซต์เผยแพร่ www.suntreethai.com และเผยแพร่ทางสื่อมวลชน รายการโทรทัศน์และสิ่งพิมพ์

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสุนทรี ขนาดนิต

พื้นที่อำเภอศรีสขนาลัยเป็นพื้นที่ทางการเกษตร ชาวบ้านนิยมทำพืชไร่ เช่น ไร่นา ไร่ฝ้าย การเลี้ยงสัตว์พื้นบ้าน ฯลฯ การเกษตรดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานที่นำมาเป็นอาหารในชีวิตประจำวันได้อย่างสมบูรณ์เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมของชาวเหนือ และชาวไทยพวน

ครูสุนทรี เป็นผู้สืบสานทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ตั้งแต่การประกอบอาชีพทางการเกษตร การค้าขาย การแปรรูปอาหาร การอุตสาหกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน คิดเองทำเอง ครูสุนทรีมีอุดมการณ์ที่จะสร้างงาน กลุ่มอาชีพทอผ้าจึงเป็นแกนสำคัญในการส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวของชาวศรีสขนาลัย ชาวบ้านจึงมีกำลังใจที่จะยึดอาชีพทางการเกษตรพร้อมกับการทอผ้าพื้นบ้าน ส่งผลให้มีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีวิตตลอดมา

ครูสุนทรี ขนาดนิต เป็นนักคิดที่ให้ชาวบ้านพึ่งตนเอง โดยดำเนินการ ดังนี้

๑. ให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกฝ้ายพันธุ์ โดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการปลูกฝ้ายกับกลุ่มอาชีพเกษตรกร

๒. ประชุมอบรมสัมมนากลุ่มแม่บ้าน โดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

๓. ครูสุนทรี เป็นแม่แบบทำเป็นตัวอย่างให้เห็น ให้เกิดการเรียนรู้และเอาเยี่ยงอย่าง

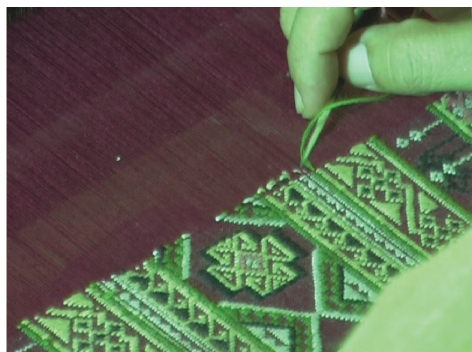
๔. ให้อุปกรณ์ประหยัดค่าใช้จ่าย ใช้น้อยๆ ทำมาก โดยให้ชาวบ้านปลูกฝ้าย มาส่งให้กับกลุ่ม และการปลูกพืชชนิดอื่น ๆ รวมถึงการเลี้ยงสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหารในครอบครัว เป็นการลดรายจ่าย สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มโดยให้แต่ละครอบครัวรู้จักการออมทรัพย์และรู้จักการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

๕. ให้อุปกรณ์กับความสะดวก และรอยยิ้มความสำเร็จในชีวิต

๖. จัดให้มีการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยที่ครูสุนทรี ขนาดนิต เป็นกรรมการร่วมพิจารณาด้วย

๗. มีการกระตุ้นความคิดโดยการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยให้อุปกรณ์การวางแผน การสร้างสังคม การรักษาสິงแวดล้อม และการแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน

๘. มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันพร้อมกับการพัฒนากลุ่มให้เกิดความเข้มแข็งตามวัฒนธรรมของไทยพวนต่อไป

๔. ครูสมพงษ์ มาจันทร์

ครูสมพงษ์ มาจันทร์ เกิดปีชวด เมื่อวันที่ ๑๗ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ที่จังหวัดมหาสารคาม เป็นบุตรของนายแปลก และนางหล้า มาจันทร์ ลูกชวานาครอบครัวใหญ่เพราะมีพี่น้องร่วมท้องถึง ๑๔ คน วัยเด็กมีความลำบากยากจน ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๘๒ หมู่ที่ ๑๑ บ้านหนองเจริญ ตำบลแวงนาง อำเภอมือเมืองฯ จังหวัดมหาสารคาม ๔๕๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๔๓-๗๗๗๗๓๑ ๐๘๔-๕๑๗๗๑๐๑ โทรสาร ๐๔๓-๗๗๗๖๓๐ อีเมลแอดเดรส Uuy_ENV5@hotmail.com Majun092009@hotmail.com

สมรสกับนางสาวปราณี ดาวเรือง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ มีบุตร ๒ คน ครูสมพงษ์ มาจันทร์ ได้รับคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๒ ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๕ ครูสมพงษ์ เห็นว่าปัญหาของเกษตรกรที่ทำอาชีพเกษตร ต้องทำให้ครบวงจรไม่ใช่ผลิตแล้วขายเลยต้องรู้จักแปรรูป เพิ่มมูลค่าและต้องบริหารจัดการเรื่องการตลาดได้ด้วย ครูสมพงษ์สรุปว่า **"ถ้าท่านปรารถนาทรัพย์สินให้ทำการค้า"**

ครูสมพงษ์ มาจันทร์ ได้รับคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒ ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน โดยแบ่งเรื่องที่เกี่ยวข้องชาวนาได้ ดังต่อไปนี้

๑. **การบริหารจัดการกลุ่ม** การสร้างเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม
๒. **การสร้างตลาดชุมชน** ครูสมพงษ์มีความคิดในการสร้างตลาดในชุมชนเพื่อขายสินค้าของสมาชิกที่ชาวบ้านผลิตได้เอง เน้นความสด สะอาด ปลอดภัย พิษ ปลอดภัย เพื่อผู้บริโภคจะได้ปลอดภัย
๓. **การทำธุรกิจเกษตรแบบครบวงจร** ครูสมพงษ์สอนชาวบ้านและดำเนินการให้เห็นเป็นตัวอย่าง ให้รู้จักแปรรูป การถนอมอาหาร การเพิ่มมูลค่าทำแบบองค์รวมไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ชาวบ้าน สามารถกำหนดราคาสินค้าที่ตนเองผลิตได้เอง
๔. **การออมทรัพย์** ทุกกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการออมทรัพย์ มีผู้ถือหุ้น เป็นการระดมทุนสร้างสำนึกการมีส่วนร่วม ฟังตนเองในเบื้องต้น
๕. **การจัดสวัสดิการแก่ชุมชน** ครูสมพงษ์ได้จัดสวัสดิการแบบให้เปล่าให้แก่สมาชิกในเครือข่ายและนอกเครือข่ายอย่างเท่าเทียม สรุปแนวคิดของครู คือ **"ถ้าเขาบ่ช้อยคนทุกข์ เขาชื้อพ้อความสุขได้จั่งได้"**

๖. การสร้างสำนักเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒ เพื่อเป็นที่รวบรวมองค์ความรู้ของผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญาทั้งในและนอกชุมชน เป็นที่ประชุมพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้วางแผนแก้ไขปัญหาต่างๆ เป็นศูนย์ศึกษาดูงานและสถานที่รับรองพักค้างได้ ครั้งละ ๓๐-๕๐ คน

๗. เรื่องกองทุนฌาปนกิจ แนวคิดครูสมพงษ์ คือ เป็นหนี้แค่ตาย แก้ปัญหาเงินสุญญได้ เป็นการสงเคราะห์สมาชิก และทายาท ลูกหลานผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑,๓๒๐ ครอบครัว

๘. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชุมชน และแหล่งน้ำ ครูสมพงษ์ชอบทำตนเป็นแบบอย่างพูดให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของดินน้ำและต้นไม้ แนะนำให้ผู้คนทุกครอบครัวมีสระน้ำปลูกไม้ตามหัวไร่ปลายนา เชื่อว่า "หากนำเอาน้ำของแต่ละครอบครัวมาต่อกันเอาต้นไม้มาต่อกันก็จะเกิดแหล่งน้ำเกิดป่าผืนใหญ่ คงคืนความอุดมสมบูรณ์ให้แก่อีสาน คนอีสานก็จะลืมตาอ้าปากได้ไม่อดไม่ขาดแคลนอีกต่อไป เพราะเกษตรกรต้องปลูกพืชกินเองให้สดสะอาดปลอดโรคเพื่อผู้บริโภคปลอดภัย

รูปแบบการเรียนรู้ของครูสมพงษ์ มาจันทร์

ครูสมพงษ์ เป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการประกอบอาชีพ แม้เคยรับราชการมาก่อน แต่ก็ทำได้ไม่นาน เพราะคิดว่าตนเอง "หลงทาง" เห็นว่างานราชการไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตน จึงกลับมาเป็นเกษตรกร ดำเนินชีวิตโดยพึ่งตนเองได้อย่างพอเพียงและไม่เป็นหนี้

กระบวนการเรียนรู้

ประสบการณ์เดิมที่ครูสมพงษ์ มีอยู่เป็นภูมิปัญญาด้วยการเกษตรที่ได้บ่มเพาะมาจากพ่อแม่ ได้เห็นปัญหาของเกษตรกรผู้ด้อยโอกาสต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนายทุน ทุกรูปแบบ จึงเกิดการเรียนรู้รวบรวมเกษตรกรมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในนาม "กลุ่มเกษตรกรทำนาแวงน่าง" ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2533 เพื่อเกิดพลังในการสร้างอำนาจต่อรองกับพ่อค้า นายทุน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนองค์กรต่างๆ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จกลุ่มฯ จึงได้ยกเลิกไปเนื่องจากการถูกรวบจากเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารจัดการกลุ่มฯ ไม่เป็นอิสระ จึงได้ตั้งองค์กรภาคประชาชนขึ้นใหม่ นาม "เครือข่ายอุ่มชูสารคาม"

วิธีการเรียนรู้

๑. จากการกระทำและคำบอกเล่าของพ่อแม่
๒. การเรียนรู้จากเอกสาร สื่อ สิ่งพิมพ์
๓. เรียนรู้จากการเข้าร่วมประชุมและสัมมนาทั่วไป
๔. รับถ่ายทอดจากวิทยากร (ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งในและนอกท้องถิ่น)
๕. เรียนรู้จากการปราชญ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น
๖. เรียนรู้จากการศึกษาดูงานของผู้ประสบความสำเร็จทั่วไปในทุกภูมิภาค
๗. เรียนรู้จากการทำ ทดลอง ค้นคว้า ของตนเองโดยเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่ เจอปัญหาอย่าท้อ

วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูสมพงษ์ มาจันทร์

๑. ให้ความรู้โดยการบรรยายและสาธิตไปพร้อมกับลงมือปฏิบัติจริง
๒. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ครุภูมิปัญญาไทย และมีหลักสูตรเรียนรู้ด้วยตนเอง
๓. จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงานทั้งในและนอกพื้นที่ ตามความต้องการของสมาชิก เป็นการเรียนรู้โดยตรงเฉพาะด้านทำให้ผู้สนใจได้รับรู้เรียนรู้นำมาปรับใช้กับตนเองได้
๔. จัดเวทีชาวบ้านให้เข้าร่วมเสวนากับวิทยากรผู้รู้ เลือกรวบรวมวิทยากรที่มีองค์ความรู้ที่สมาชิกต้องการมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อยู่เป็นประจำ
๕. การถ่ายทอดทางสื่อมวลชน โดยวิทยุชุมชนของเครือข่าย วีดีโอ และสิ่งพิมพ์อื่นๆ

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสมพงษ์ มาจันทร์

พื้นที่ตำบลแว้งนางและตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ทางการเกษตร แต่เดิมชาวบ้านขาดต้นแบบขาดผู้นำทางการเกษตร และผู้นำทางวิชาการ ปัจจุบันครูสมพงษ์ มาจันทร์ เป็นผู้นำธรรมชาติ ดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น นำองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นจริง เป็นวิทยากรพิเศษให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ประสานงานมาให้โปรดคมความคิดแลกเปลี่ยนสร้างสำนึกให้กับสมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น

๕. ครูโกศล แदनตะโคตร์

ครูโกศล แदनตะโคตร์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๐๖ ที่จังหวัดขอนแก่น เป็นบุตรของนายสุพรรณ และนางดวงเดือน แदनตะโคตร์ มีพี่น้อง ๒ คน สมรสกับนางจันสี แदनตะโคตร์ แต่ไม่มีบุตรด้วยกัน ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๔๕/๒ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองหิน ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โทรศัพท์ ๐๘๖ ๒๓๐๗๕๒๓ ครูโกศล แदनตะโคตร์ ได้รับการคัดเลือกเป็นครู ภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๕ ด้านการแพทย์แผนไทย (การนำพืชสมุนไพรมาประยุกต์ใช้บำบัดรักษาโรค)

ครูโกศล มีความผูกพันกับความเป็นอยู่แบบพื้นบ้านตั้งแต่ในวัยเด็ก เนื่องจากครูโกศล เป็นลูกกำพร้า พ่อและแม่แยกทางกัน จึงมีคุณตาป๋วย ปัจมนตรี เป็นผู้เลี้ยงดู เมื่อเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย คุณตาซึ่งเป็นหมอยาพื้นบ้านได้ใช้สมุนไพรชนิดยาฝนรักษาอาการป่วยไข้ เมื่อทานแล้วเย็นหอม อาการเจ็บไข้ทุเลาลงได้เร็วมาก และเมื่อหายแล้วจะมีแรงไปวิ่งเล่นได้เหมือนเดิม ไม่เหนื่อย ตั้งแต่จำความได้คุณตาได้ฝนยาให้กินเมื่อเวลาที่ป่วย ความเชื่อและศรัทธาต่อคุณตาทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน ในการคิดค้นเดินตามองค์ความรู้ของคุณตา จนถึงปัจจุบัน

การนำพืชสมุนไพรมาปลูกไว้เพื่อใช้เป็นพืชเศรษฐกิจในการดำรงชีวิต **ประเภทไม้ยืนต้น** ถ้าปลูกให้ได้ต้นโตเต็มที่ก็จะได้รับเงาทำให้อากาศเย็นสบายลดภาวะโลกร้อน ลดความรุนแรงของลมในแต่ละฤดูกาล เพราะต้นไม้ใหญ่ผ่อนความรุนแรงของลมลงได้ และยังใช้เป็นอาหาร เครื่องใช้ ทั้งเป็นยาสมุนไพรได้ด้วย เช่น ต้นตาลโตนด ต้นมะพร้าว ต้นหมาก ต้นมะกอก ต้นมะขาม ต้นขหนูน ฯลฯ ชุมชนหมู่บ้านในตำบลศิลาได้ตั้งกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้น โดยมีผู้มีความรู้หลายอาชีพพร้อมกันระดมความคิดพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดและต้องยึดหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น จึงได้นำเอาสมุนไพรใกล้ตัวและสมุนไพรในครัวเรือนมาใช้เป็นหลักใหญ่ โดยการรณรงค์ให้ปลูกพืชสมุนไพรทุกครัวเรือน และโรงเรียนในตำบลศิลาก็เห็นความสำคัญ จึงได้เชิญครูโกศล เป็นวิทยากรทำงานประสานกับโรงเรียน อีกทั้งโรงเรียนได้ปลูกพืชสมุนไพรไว้ให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน เพื่อขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น และเป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบเต็มรูปแบบ สมุนไพรชนิดต่าง ๆ สามารถหาหรือปลูกเตรียมไว้ เช่น

- ว่านมหาเมฆ สรรพคุณ ชักมดลูก แก้มดลูกและลำไส้อักเสบ
- ขมิ้นอ้อย สรรพคุณ ชักมดลูก แก้มดลูกและลำไส้อักเสบ
- อ้อยดำ สรรพคุณ ขับปัสสาวะ บำรุงไต บำรุงเลือด
- มะนาวไม่รู้โห่ สรรพคุณ ขับเสมหะ แก้กึ่งลมโป่งพอง
- หญ้าปักกิ่ง สรรพคุณ ดับพิษร้อน แก้ฝีเนื้อร้าย
- พลูคาว สรรพคุณ แก้ฝีหนอง ดับพิษฝี

สำหรับครูโกศล แม่ในวัยเด็กมีความยากจนแต่มีความมุ่งมั่นที่จะเอาเยี่ยงอย่างบรรพบุรุษ เช่น คุณตา ครูอาจารย์ที่ได้ให้ความรู้มาเป็นตัวอย่างที่ดี ประกอบกับมีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือผู้คน โดยเฉพาะผู้ที่เจ็บป่วยซึ่งมีความทุกข์ติดตามด้วยแล้ว ทำให้ครูโกศลมีจิตใจ ที่จะช่วยเหลืออย่างแท้จริง

ครูโกศล มีความผูกพันอยู่กับพืชสมุนไพร รู้จักคุณประโยชน์และโทษ และนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมในชีวิตประจำวัน ครูโกศลให้ความสำคัญกับการกินอาหารในชีวิตประจำวันด้วยสุขภาพที่ดี โดยให้ข้อคิดว่า **"ต้นไม้คืออาหาร อาหารคือยา ถ้าเราต้องการให้ร่างกายแข็งแรงต้องกินอาหารให้เป็นยา แต่อย่ากินยาเป็นอาหาร"** ชีวิตเราก็จะมีความสุขอย่างพอเพียงได้อย่างแท้จริง

จากประสบการณ์ที่ครูโกศล ได้ศึกษาเรียนรู้และรักษาผู้ป่วยประจำ จึงคิดจะถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งวิถีชีวิตการรักษาด้วยชนิทยาของหมอพื้นบ้าน กำลังจะลบลือนหายไปจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านปัจจุบัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาไทย จึงได้จัดทำสถานพยาบาล หมอโกศลการแพทย์แผนไทย ที่บ้านหนองหินขึ้นเพื่อรักษาผู้ป่วย พร้อมทั้งเปิดเป็นสถานที่เรียน ผู้เรียนสามารถขึ้นทะเบียนสอบรับใบประกอบโรคศิลปะวิชาชีพได้

ปัจจุบัน ครูโกศลได้ขยายศูนย์เรียนรู้แห่งใหม่ ในพื้นที่ ๔ ไร่ ตั้งอยู่เลขที่ ๑๔๑ หมู่ ๒ บ้านหนองบัว ตำบลเหล่าบัวบาน อำเภอเชียงยืน จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้ที่เกิดประโยชน์มากที่สุด ใช้ชื่อศูนย์ว่า "อโรคยาศาลา ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย" ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างจากสมาคมครุภูมิปัญญาไทย มูลนิธิพระดาบส และผู้มีจิตเมตตาหลายท่าน ให้การสนับสนุนในการสร้างอโรคยาศาลา จึงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ภายในศูนย์มีการปลูกพืชสมุนไพร นานาชนิดเพื่อใช้เป็นอาหารและยารักษาโรค มีการบันทึกรวบรวมตำรายาโบราณพื้นบ้านภาคอีสาน ไว้ในศาลายาให้ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ นำเอาภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านมาใช้ดูแลสุขภาพผู้ป่วย แบบธรรมชาติบำบัด และส่งเสริมคนในท้องถิ่นให้ปลูกพืชสมุนไพรเพื่อนำมาใช้ในอโรคยาศาลา อีกทั้งได้รวมกลุ่มแพทย์พื้นบ้านผู้มีประสบการณ์ในการรักษาโรคของแต่ละท้องถิ่น นำองค์ความรู้ของแต่ละท่านมารวบรวมเพื่อใช้สำหรับค้นคว้าศึกษาวิจัย มีการจัดนิทรรศการด้านการแพทย์แผนไทย พืชสมุนไพรที่เป็นประโยชน์ ให้กับผู้ที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ มีการอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรที่จะนำมาเป็นอาหารและยา และยังเป็นศูนย์ช่วยเหลือผู้ป่วยให้มีทางเลือกในการรักษา โดยมุ่งหวังเพื่ออนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านให้คงอยู่ มิให้สูญหายไปจากแผ่นดินไทย

รูปแบบการเรียนรู้ของครูโกศล แदनตะโคตร์

ครูโกศล แदनตะโคตร์ มีความสัมพันธ์และผูกพันกับวิถีดั้งเดิม ได้สัมผัส ศึกษา เรียนรู้และจดจำ สภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดยมีคุณตาที่ปกป้องดูแล ได้เรียนรู้พืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นยาพิษ ยาทา ช่วยในการดำรงชีวิตของผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี และมีประสบการณ์จากการรักษาผู้ป่วยเป็นประจำ ซึ่งปัจจุบันวิถีชีวิตการรักษาด้วยยาฝนของหมอพื้นบ้านกำลังจะลบเลือนหายไป จากวิถีชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้าน และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาไทย ความเลื่อมใสศรัทธา ที่มีมาตั้งแต่ก่อนกลายเป็นความเชื่อถือ โดยครูโกศลได้จัดตั้งเป็นคลินิกหมอโกศลการแพทย์แผนไทยขึ้น พร้อมกับการส่งเสริมการเกษตร การปลูกพืชเพื่อใช้เป็นอาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค

กระบวนการเรียนรู้

๑. ตั้งแต่วัยเด็กได้เรียนรู้จากคุณตา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านรักษาผู้ป่วยในพื้นที่ต่าง ๆ
๒. ศึกษาเรียนรู้จากหมอพื้นบ้านที่เชี่ยวชาญซึ่งรู้จักกับคุณตา เพราะในสมัยนั้นหมอหาวิชาความรู้มาก เช่น พ่อพรอมมา มีตาพิเศษที่จะสังเกตอาการของผู้ป่วยได้อย่างแม่นยำ อาจารย์มาก พังดี รู้จักตัวยาคือดีในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่ราบและป่าภูเขา อาจารย์แหวน สาพรอมมา รู้จักโรคภัยไข้เจ็บชนิดต่าง ๆ พร้อมทั้งร่วมพิธีบูชาครูในการบำบัด รักษาผู้ป่วย อาจารย์ทองอ่อน สิทธิไกรพงศ์ ได้เรียนรู้หลักสูตรวิชาการแพทย์แผนไทย สาขาเภสัชกรรมและเวชกรรมแผนไทย
๓. มีแหล่งเรียนรู้รวบรวมองค์ความรู้ที่ได้อย่างหลากหลายมาเป็นของตนเองซึ่งครูโกศล นำองค์ความรู้ที่ได้อย่างหลากหลายมาปฏิบัติบำบัดรักษาผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี

วิธีการเรียนรู้

๑. เก็บเกี่ยวประสบการณ์ จากคุณตาปู่ ปัจจนตรี ที่เป็นหมอพื้นบ้าน ซึ่งในวัยเยาว์ ครูโกศล จะติดตามคุณตาไปรักษาผู้ป่วยในที่ต่าง ๆ และช่วยฝนยาให้คุณตา จึงเป็นโอกาสแห่งการเรียนรู้ของครูโกศล
๒. ฝึกประสบการณ์ด้วยตนเอง
  - ๒.๑ ศึกษาสมุนไพร พืชชนิดต่าง ๆ ทั้งที่ขึ้นเองในป่าและที่ปลูกในบ้านทั้งไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุก รวมถึงการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรทางใบ ลำต้น ราก ดอก เมล็ด เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางยาและอาหาร

๒.๒ ฝึกการปรุงยาจากพืชสมุนไพรแต่ละชนิด ว่ามีสรรพคุณที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร การปรุงยารักษาโรคแต่ละขนานประกอบด้วยตัวยาอะไรและปริมาณเท่าไรบ้าง

๒.๓ ศึกษา ฝึกตรวจอาการของโรค ที่เกิดขึ้นกับชาวบ้าน โดยครูโกศลจะตรวจดูอาการ วินิจฉัยโรคพร้อมกับการจัดยารักษาผู้ป่วยให้ได้เหมาะสม

วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูโกศล แดนตะโคตร

ครูโกศล แดนตะโคตร มีองค์ความรู้ด้านสมุนไพรกับการบำบัดรักษาโรคชนิดต่าง ๆ มุ่งมั่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยให้กลับฟื้นคืนมาอีกครั้ง ครูโกศล เก็บเกี่ยวและสั่งสมองค์ความรู้จากประสบการณ์ชีวิต พร้อมกับการรักษาผู้ป่วยด้วยสมุนไพรชนิดต่าง ๆ และเป็น การช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยที่ขัดสนการเงินให้สามารถหายจากความทุกข์ได้ และเนื่องจากครูโกศล สำนึกในบุญคุณของหมอพื้นบ้านต่าง ๆ จึงได้เปิดโอกาสการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้รับมา เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังหรือผู้สนใจได้สืบสานต่อไป

ครูโกศล เปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจ ได้เรียนรู้อาการแพทย์แผนไทย โดยมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้อิงใช้สถานที่ที่บ้านจัดตั้งคลินิกหมอโกศลการแพทย์แผนไทยเป็นสถานที่ฝึกอบรม และเรียนรู้ ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ยาและตำรับยา แหล่งตัวยา การสังเกตอาการของโรค โรคชนิดต่าง ๆ สัตว์มีพิษกัดต่อย ฯลฯ และเมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว ครูโกศล จะออกเกียรติบัตรและผู้เรียนสามารถขอขึ้นทะเบียนสอบรับใบประกอบวิชาโรคศิลปะวิชาชีพอได้ คือ ใบประกอบเภสัชกรรมสามารถเปิดร้านขายยาได้ และใบประกอบเวชกรรมสามารถเปิดคลินิกรักษาโรคโดยใช้สมุนไพรได้

บรรยากาศในบริเวณคลินิกหมอโกศล จัดไว้ให้อึดต่อการเรียนรู้ โดยครูโกศลมีวิธีการถ่ายทอดความรู้หลายรูปแบบ ได้แก่

๑. การบรรยาย อธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและอาการของผู้ป่วยโรคชนิดต่าง ๆ มีการแนะนำการสังเกตพืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ทั้งวิธีการนำไปใช้ เช่น ใช้ต้ม ผน ทา หรือรับประทาน ฯลฯ และวิธีการนำมาปรุงเป็นตัวยาให้ตรงกับโรค
๒. สาธิตการปรุงยาชนิดต่าง ๆ ด้วยตนเอง
๓. จัดนิทรรศการสมุนไพร นำเสนอชื่อยา ตัวยาชนิดต่าง ๆ โดยให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ด้วยตนเอง
๔. จัดทำเอกสารแผ่นพับ

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูโกศล แตนตะโคตร

ชาวบ้านตำบลศิลาและบ้านหนองหิน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน ชาวบ้านรู้จักการกิน การอยู่และใช้ชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิต เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น ในเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ชาวบ้านให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้อย่างมาก จึงมีการระดมความคิดเห็นร่วมกันเพื่อเสนอแนวทางในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง

ครูโกศล มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้สมุนไพรในการบำบัดรักษาโรคที่เกิดจากการเจ็บป่วย โดยเปิดคลินิกรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยสมุนไพร ให้ความรู้แก่ชาวบ้านเรื่องสมุนไพรใกล้ตัว ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีการสอนให้ชาวบ้านรู้จักการพึ่งตนเองให้ได้เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในเรื่อง

- การกินอาหาร มีการแนะนำวิถีกินอาหารให้ถูกสุขลักษณะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัว เพื่อดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง
- รู้จักการปลูกพืชสมุนไพรในครัวเรือน เพื่อนำมาประกอบอาหารและเป็นยาสมุนไพรรักษาโรคได้ มีการบริโภคอย่างถูกสุขลักษณะ นำมาซึ่งการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ
- ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกพืชสมุนไพรแล้วนำมาแปรรูปและจำหน่ายกันเองหรือส่งให้คลินิกหมอโกศลได้นำไปปรุงยาต่อไป ทำให้วิถีชีวิตชุมชนเกิดความมั่นคงในระดับหนึ่ง

ชาวบ้านจึงให้ความสำคัญเกี่ยวพืชชนิดต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิต โดยการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่น การปลูกไม้ยืนต้น เช่น มะพร้าว ต้นตาล ต้นสะเดา ต้นมะยม ฯลฯ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่ให้ร่มเงาและสร้างความร่มรื่นและเหมาะสมกับที่อยู่อาศัยและยังสามารถใช้ส่วนต่าง ๆ มาเป็นสมุนไพรหรือขยายผลเป็นรายได้ให้กับครอบครัว โดยมีคติธรรมประจำใจที่ว่า **"มีต้นไม้ เหมือนทรัพย์"**

๖. ครูมาลี แวเว็ชช

ครูมาลี แวเว็ชช เกิดเมื่อวันที่ ๕ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่จังหวัดอ่างทอง เป็นบุตรของนายพยอม และนางสำรวย พงษ์ชูบ มีพี่น้อง ๗ คน สมรสกับนายสมศักดิ์ แวเว็ชช มีบุตร ๒ คน ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๓๕/๑ หมู่ ๓ ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โทรศัพท์ ๐๓๕ ๖๒๒๘๑๙ ๐๘๗ ๙๑๓๔๘๒๔ ครูมาลี แวเว็ชช ได้รับการคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๔ ด้านโภชนาการ

ครูมาลี แวเว็ชช เป็นบุตรคนที่ ๔ พ่อแม่มีอาชีพทำนา ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างยากจน นานที่ทำส่วนใหญ่เป็นนาเช่า ได้ผลผลิตมาเมื่อจ่ายค่าเช่านาแล้ว ก็เหลือเงินใช้จ่ายไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย อาชีพเสริมในครอบครัว คือ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงหมู ครูมาลี จะช่วยแม่โดยการไปเลี้ยงเป็ด หาหอยโข่ง มาเป็นอาหารเป็ด เก็บผักบุ้งมาให้หมูกิน และหารายได้โดยการเก็บผักบุ้งไปขายให้บ้านป่าที่เลี้ยงหมู นำฝรั่งไปขายให้เพื่อนในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ แม่ยังมีรายได้ช่วยครอบครัว อีกทางก็คือการทำขนมขายในตลาดศาลเจ้าโรงทอง ช่วงวันเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น วันตรุษไทย วันสงกรานต์ วันสารทไทย วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และวันขึ้นปีใหม่ โดยไปทำกับแม่ใหญ่ผิน ช่วงน้ำ

ต่อมาครอบครัวครูมาลีเลิกทำนาเพราะประสบอุปสรรคทั้งจากภัยธรรมชาติและศัตรูในนาข้าว เช่น หนูนา ทำให้ครอบครัวต้องเอาจริงเอาจังกับการทำขนมขาย เพื่อให้ครอบครัวมีรายได้ ขนมที่ทำขาย ได้แก่ ขนมกาลละแม ขนมกระยาสารท ขนมข้าวเหนียวแดง ขนมกง ขนมทองหยิบ ขนมทองยอด ขนมฝอยทอง หล่อน้ำตาลเป็นรูปเจดีย์ และขนมเกสรลำเจียก (สมัยก่อนเรียกขนมลำเจียก) นำไปขายเอง ที่ตลาดวิเศษชัยชาญ

ครูมาลี แวเว็ชช ับราชการครูที่โรงเรียนวัดม่วงคั่น อำเภอโพธิ์ทอง จ.อ่างทอง ด้วยความมุ่งมั่น อดทน อบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมกันนั้นได้ถ่ายทอด ภูมิปัญญาการทำขนมไทยให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปเพื่อเป็นการอนุรักษ์ เผยแพร่ให้เป็น ที่รู้จักกันทั่วไป และยังเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ดีอีกทางหนึ่ง

ขนมเกสรลำเจียก เรียกชื่อตามลักษณะของเกสรดอกลำเจียก ไม่ได้นำส่วนใดของต้นลำเจียก หรือดอกลำเจียกมาเป็นส่วนผสมของขนมเกสรลำเจียก เป็นขนมที่เรียกชื่อตามคุณลักษณะของดอกลำเจียก ขนมเกสรลำเจียก เป็นขนมไทยโบราณดังปรากฏในพระราชนิพนธ์กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ ตอนหนึ่งว่า

ลำเจียกชื่อขนม   นึกโฉมฉมหอมชวยไชย
ไกลกลิ่นดินแดโดย   โหยให้หาบุหงางาม

ครูมาลีได้รับการถ่ายทอดการทำขนมเกสรลำเจียกจากแม่ ซึ่งขนมเกสรลำเจียก สมัยก่อนเป็นขนมไทยที่ทำกันไม่มากเหมือนในปัจจุบัน

ครอบครัวของครูมาลีได้เลี้ยงดูและสอนลูกให้เป็นคนดี มีความอดทน ขยันศึกษาหาความรู้ รักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือกันในครอบครัว รู้จักกิน รู้จักเลือกซื้อของใช้ให้เหมาะสมกับฐานะของครอบครัว ขยันเรียน เพราะจะได้มีความรู้ไปประกอบอาชีพที่ตนชอบ สมาชิกในครอบครัวมีความพยายาม อดทน อดออม สร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง และครูมาลี ก็นำวิถีที่ได้รับการเลี้ยงดูนี้มาใช้ในการเลี้ยงดูบุตรเช่นกัน

ครูมาลี แวเวเพชร ได้บ่มเพาะองค์ความรู้และมีการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตที่ชี้ให้เห็นว่า ได้ใช้ความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่มาสู่การทำงาน และการดำรงชีวิตในครอบครัว และในขณะเดียวกันได้นำสู่การถ่ายทอดบอกกล่าวให้กับศิษย์ เพื่อเป็นการเชิดชูทรัพยากรของท้องถิ่นจนเป็นที่ขึ้นชื่อว่ามาอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จะต้องนึกถึงขนมเกสรลำเจียก วัฒนธรรมที่สืบสายเหล่านี้ยังคงคุณประโยชน์สู่รุ่นต่อรุ่นอย่างพอเพียงและคงอยู่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบต่อไป

รูปแบบการเรียนรู้ของครูมาลี แวเวเพชร

จังหวัดอ่างทองเป็นพื้นที่ลุ่มภาคกลางอยู่ชานบ้านน้ำของไทย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด รู้จักการแปรรูปเพื่อเป็นอาหารและสินค้าส่งขายในพื้นที่ต่าง ๆ

ครูมาลี แวเวเพชร รับราชการครูที่โรงเรียนวัดม่วงคัน อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นผู้ซึ่งได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามาจากยายและแม่ ที่มีอาชีพเสริมในการทำขนมไทยขายเพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่มีอาชีพหลักในการทำเกษตรกรรม

กระบวนการเรียนรู้

๑. ครูมาลี ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาการทำขนมอย่างลึกซึ้งและนำมาทำขนมขายที่ตลาดในช่วงของเทศกาลงานบุญ

๒. ครูมาลีมีความเชี่ยวชาญที่ได้รับการอบรมบ่มเพาะ มีความสนใจและความต้องการเรียนรู้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย สามารถนำไปจำหน่ายและเผยแพร่ต่อไป

การทำขนมขายทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในรูป รส จึงเป็นที่นิยมโดยเฉพาะขนมเกสรลำเจียก จะได้รับความสนใจเป็นพิเศษเพราะเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ไม่ประจำท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปอีกด้วย

วิธีการเรียนรู้

1. เรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติกับยายและแม่ ที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องขนมไทยอยู่แล้วจนเกิดความเชี่ยวชาญจากขนมเกสรลำเจียกในอดีตสู่ขนมเกสรลำเจียกในปัจจุบัน
2. ฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยอาศัยองค์ความรู้จากบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตนำมาปรับปรุงเป็นขนมเกสรลำเจียกในปัจจุบัน
3. ประเมินผลด้วยการออกจำหน่ายในท้องตลาด ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูมาลี แวเว็ช

ครูมาลี แวเว็ช ปฏิบัติราชการครูที่โรงเรียนวัดม่วงคั่น อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ด้วยความมุ่งมั่น อดทน อบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมกับถ่ายทอดภูมิปัญญาขนมไทยให้กับ เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปเพื่อเป็นการอนุรักษ์ เผยแพร่ ให้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป และยังเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ได้ดีอีกอาชีพหนึ่งด้วย

เมื่อครูมาลี เสร็จภารกิจที่โรงเรียนครูจะกลับบ้านเพื่อทำขนมจำหน่ายเป็นประจำทุกวัน และมีผู้สนใจมาเรียนการทำขนมไทยชนิดต่าง ๆ ดังนั้นบ้านของครูจึงเป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้สนใจโดยทั่วไป

ขนมเกสรลำเจียกเป็นขนมชนิดหนึ่งที่มีความสนใจเป็นพิเศษเพราะหาผู้ที่มีความเชี่ยวชาญได้น้อย ครูมาลี จึงเป็นบุคคลหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ โดยการจัดทำหลักสูตร ได้แก่

- ในระบบโรงเรียนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ขนมเกสรลำเจียก สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และกลุ่มสนใจในสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- นอกโรงเรียน จัดทำหลักสูตรระยะสั้นให้กับชุมชน รวมถึงเป็นวิทยากรให้กับชุมชนที่สนใจและองค์กรในท้องถิ่น
- การเป็นวิทยากรบรรยายและสาธิตไปพร้อม ๆ กัน และให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติจริง เพราะการทำขนม ผู้เรียนจำเป็นต้องลงมือปฏิบัติถึงจะทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูมาลี แวเว็ชเชอร์

ความยากจนทำให้ ครูมาลี แวเว็ชเชอร์ มีอุปนิสัยขยัน อดทนในการดำเนินชีวิต ครอบครัวของครูมาลี มีคุณลักษณะหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมไทยในการทำขนมพื้นบ้านมาช้านาน ความเชี่ยวชาญของครูมาลี ที่ได้รับการเรียนรู้และถ่ายทอดมาทำให้เกิดนิสัยที่จะรักษาขนบธรรมเนียมเหล่านี้ไว้ ประกอบกับตนเองมีความสนใจที่จะอนุรักษ์ขนมพื้นบ้านที่นับวันจะสูญหายไป

ครูมาลี เป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากรตลอดจนอาชีพต่าง ๆ มีความคิดที่ช่วยให้ท้องถิ่นมีความเจริญ รุ่งเรือง และก้าวหน้าตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าต่าง ๆ ในอันที่จะนำมาซึ่งความสุข พร้อมกับการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัวได้โดยทำเป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพหลักให้กับชุมชน (การแปรรูปอาหาร) และใช้ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน โดยที่นักเรียนเป็นสื่อกลางที่จะช่วยให้เกิดการเรียนและปฏิบัติร่วมกัน โดยการลงมือปฏิบัติในสิ่งที่มีอยู่รอบข้างเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายผลออกไปอย่างกว้างขวาง มีการจัดกิจกรรมที่มีความเอื้ออาทร มีการแบ่งปันอาหาร (ขนม) แจกจ่ายในงานเทศกาลต่าง ๆ เป็นการสร้างสังคมให้มีความอบอุ่นอยู่ อันจะนำมาซึ่งความสุขในชุมชนต่อไป

๗. ครูอุทุมพร มุลพรม

ครูอุทุมพร มุลพรม เกิดเมื่อวันที่ ๑๒ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ที่จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรของ นายจี แซ่ฉิน และนางกิมซุ่ย ปริสุทธิ์ มีพี่น้อง ๙ คน สมรสกับนายบรรเทิง มุลพรม มีบุตร ๒ คน ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๑/๗๒ หมู่บ้านสัมมากร ซอย ๕ ถนนนครอินทร์ ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โทรศัพท์ ๐๘๑-๒๐๗๔๖๗ ครูอุทุมพร มุลพรม ได้รับการคัดเลือก เป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๕ ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี

วิถีชีวิตของครูอุทุมพร มุลพรม มีพ่อแม่ที่เป็นตัวอย่างที่ดี ในการปลูกฝังเรื่องต่างๆ เช่น ความกตัญญูรู้คุณ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ การทำงานในชีวิตราชการครูมีความผูกพัน กับเด็กและเยาวชน และเมื่อครูต้องย้ายติดตามสามีซึ่งเป็นผู้พิพากษาศาลไปตามจังหวัดต่างๆ จึงต้องย้าย โรงเรียนบ่อย จากโรงเรียนบ้านคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย สู่วรรณศรีสำโรงชนูปถัมภ์ จังหวัดสุโขทัย โรงเรียนสตรีอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง โรงเรียนแม่สะเรียง "บริพัตรศึกษา" จังหวัด แม่ฮ่องสอน โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย จากนั้นได้ย้ายเข้ากรุงเทพมหานครที่ โรงเรียนบางมดวิทยา "สีสุกหาวาดจวนอุปถัมภ์" และได้รับมอบหมายให้สอนทุกวิชาทำหน้าที่ทั้งครู และแม่โดยไม่เกี่ยงงอน ไม่ว่าจะ เป็นวิชาใดถึงแม้จะไม่ใช่วิชาเอกหรือวิชาที่ตนเองถนัดก็ตาม ครูอุทุมพรมีความเมตตาต่อนักเรียนและบุคคลทั่วไปที่มีปัญหา ครูจะช่วยแก้ปัญหาจนผ่านวิกฤติไปได้ ทำให้ครูเป็นคนมีความสุข อารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส จึงเป็นที่รักของนักเรียนตลอดมา แต่ชีวิตราชการ ของครูอุทุมพร มุลพรม มิได้ราบรื่นอย่างที่คาดหวัง

ชีวิตครอบครัวที่มีแต่ความอบอุ่นเป็นพลังให้ครูฝ่าฟันอุปสรรคไปได้โดยไม่หยุดยั้ง แต่อุปสรรค การสอนมีอยู่เสมอในวิชาศีลธรรม จริยธรรม ครูอุทุมพร มุลพรม ต่อสู้ด้วยการลองผิดลองถูก ตั้งแต่ชั่วโมงแรกของการสอน แต่ด้วยอุดมการณ์ชีวิตที่เคยบ่มเพาะมาให้เป็นนักต่อสู้จึงสมัครสอบ ธรรมศึกษา ชั้นตรี โท เอก ได้โดยลำดับ ที่สำนักศึกษาวัดสีสุก สำนักเรียนวัดราชโอรสาราม ด้วยความขยันหมั่นเพียรในการศึกษา ทำให้ครูอุทุมพรได้รับความไว้วางใจจากพระอาจารย์และศิษย์ ครูอุทุมพร จึงมีกำลังใจทุ่มเทให้กับงานสอนโดยคิดค้นวัสดุที่เหลือใช้มาทำเป็นสื่ออุปกรณ์ประกอบ

การสอนให้สนุกสนาน เช่น ภาพกระตุกกระต๊าก ภาพป๊อปอัพ (pop up) เป็นต้น เป็นที่ติดอกติดใจของ ศิษย์ตลอดมา

ความคิดที่ไม่เคยหยุดนิ่งทำให้ครูแตกฉานในการจำแนกสาระรายวิชาที่สอนออกเป็นส่วน ๆ โดยลักษณะของการทำงานโครงการหรือโครงการงาน ทำให้ผู้เรียนเห็นประเด็นการศึกษาที่เข้าใจได้ด้วยตนเอง ประกอบกับการสอนของครูที่มีเทคนิคที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ไปด้วย ครูอุทุมพร ได้รับความไว้วางใจให้เป็นครูเชี่ยวชาญการสอนพระพุทธศาสนา ได้รับคำเชิญให้ไปเป็นวิทยากรการอบรมครู ครูพระ และผู้นำของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การที่ครูอุทุมพร ได้รับการฝึกฝนให้เป็นคนช่างคิด ช่างสังเกต เรียนรู้ด้วยตนเอง จึงทำให้ครูอุทุมพร ได้นำแนวทางที่ได้เรียนรู้มาปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันทั้งต่อครอบครัวและชุมชน ดึงศักยภาพสอนหญิง ของสุนทรภู่ ที่ครูอุทุมพร ได้รับการบ่มเพาะมาตั้งแต่วัยเด็กทำให้ครูมีจริยธรรม และคุณธรรมอันงดงามติดตัวมาและนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น

เกิดเป็นหญิงให้เห็นว่าเป็นหญิง อย่าทอดทิ้งกิริยาอัชฌาสัย
เป็นหญิงครึ่งชายครึ่งไม่พึงใจ ใครเขาจะหมายนินทาอย่าปรารมภ์
หรือ
มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
จมก้น้อยกินน้อยค่อยบรรจบ อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน

ครูอุทุมพร มุสพรม รู้จักการใช้จ่ายและการออมทรัพย์โดยใช้แนวทางการทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำตลอดมา พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อศิษย์และผู้สนใจได้นำแบบอย่างที่ดี ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ การมีชีวิตที่เรียบง่ายเป็นแบบอย่างตามวิถีไทย มีคุณธรรม ดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธ รู้จักการใช้ทรัพยากรที่ใช้แล้วอย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในชีวิตราชการครูและครอบครัว

ภาพแห่งความสำเร็จของครูอุทุมพร มุสพรม การอบรมสั่งสอนด้วยวาจาร้อยครั้งพันครั้ง ก็สู้การทำให้ดูเป็นตัวอย่างครั้งเดียวไม่ได้ เป็นสำนวนของปราชญ์โบราณ ที่สืบทอดอุดมการณ์กันมา โลกจึงสงบร่มเย็น เพราะฉะนั้นบัณฑิตจึงสอนโดยไม่ใช้คำพูดแต่ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ปัจจุบันเราพัฒนาแหล่งเรียนรู้มากมายแต่กลับไม่รู้อะไร พยายามแก้ปัญหาความยากจนแต่คนจนก็มากขึ้น สังคมจึงวุ่นวาย ทุกคนไขว่คว้ามุ่งเอาแต่ผลประโยชน์ เอาแต่ผลงาน ต้องการเอาชนะคนอื่นแต่ขาดสติสัมปชัญญะ **ผู้รู้ธรรมมีอยู่เต็มบ้านเต็มเมือง แต่หาผู้ได้ทำเหมือนมเข็มในมหาสมุทร** ครูอุทุมพร มุสพรม นับเป็นบุคคลที่ต้องทำหน้าที่และรับภาระอันหนักหน่วงในสังคมยุคปัจจุบัน ถ่ายทอดความรู้แบบ บัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่น ประสานความแตกแยก ความเชื่อทางความคิดให้แนบสนิทกลมกลืน เป็นความสามัคคีสงบร่มเย็นเอื้ออาทรต่อกัน โดยไม่แยกชั้นวรรณะ เชื้อชาติและศาสนา รู้จักคิด รู้จักทำ พัฒนาดตนเองจนประสบความสำเร็จ ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ไม่ตึงไป ไม่หย่อนไป เป็นตัวอย่างของสังคมในยามโลกวิฤตติได้เป็นอย่างดี นับเป็นปูชนียบุคคลที่หาได้ยากยิ่งในยุคปัจจุบัน

รูปแบบการเรียนรู้ของครูอุทุมพร มุลพรม

ชีวิตของครูอุทุมพร มุลพรม ได้รับการบ่มเพาะอุปนิสัยมาจากครอบครัวที่อบอุ่นอยู่ในกรอบของกุลสตรี โดยมีคุณแม่และคุณยายให้การดูแลอย่างใกล้ชิด ครูอุทุมพร ใช้ชีวิตของความเป็นครูมาโดยตลอด และการเรียนการสอนมิได้สอนในวิชาที่ตนถนัดเท่านั้น ครูอุทุมพร มุลพรม ชอบวิชาประวัติศาสตร์ แต่ต้องเป็นครูผู้สอนวิชาศีลธรรม การสอนวิชาศีลธรรมนี้เองเป็นบันไดก้าวสำคัญที่จะต้องคิด และเสริมสร้างการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

กระบวนการเรียนรู้

๑. ครูอุทุมพร มุลพรม ได้เรียนรู้เรื่องการดำรงชีวิตจากแม่โดยมีกรอบของศาสนาพุทธเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม การบ่มเพาะอุปนิสัยที่เรียบง่ายและราบรื่นมาสู่ครอบครัวโดยตลอด
๒. การเรียนตามระบบสามัญ ได้เรียนรู้หลักวิชาต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทำให้ครูอุทุมพร มีความพร้อมและเชี่ยวชาญในวิชาสามัญ เช่น สังคมศึกษา คหกรรม ศิลปะ ฯลฯ
๓. ระบบราชการที่มีการเปลี่ยนแปลงและโยกย้ายทำให้ครูอุทุมพร ได้รับประสบการณ์ใหม่เป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ให้กับครูอุทุมพร มีความแข็งแกร่งในอาชีพครู
๔. สถานการณ์และเหตุการณ์ที่ครูอุทุมพร ได้ประสบ จำเป็นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

วิธีการเรียนรู้

๑. ยึดหลักคำสอนของผู้ใหญ่ จากคำกล่าวที่ว่าผู้ใหญ่อาบน้ำร้อนมาก่อน หมายถึงข้อแนะนำนั้นจะเป็นข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์จะได้รับแต่ในสิ่งที่ดี
๒. จิตผูกพันกับหลักการของศาสนา ศาสนาคือ หลักในการดำเนินตามวิถีชีวิต ใครที่ยึดหลักศาสนาจะประสบความสำเร็จ มีปรากฏการณ์เป็นโครงสร้างที่มั่นคงในชีวิต
๓. พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ให้เหมาะสมกับตนเอง ให้เกิดความสมดุลกับสิ่งรอบข้าง เพราะทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับความสมดุลหรือความพอเหมาะทั้งสิ้น
๔. แนวทางการเรียนรู้ของครูอุทุมพร มุลพรม เกิดจากจิตสำนึกในคำของคำว่าตอบแทนผู้มีพระคุณ ตอบแทนพระศาสนา และตอบแทนประเทศชาติ

วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูอุทุมพร มุลพรม

ตลอดชีวิตราชการ ครูอุทุมพร มุลพรม อยู่กับคำว่า "ครู" นั่นคือ "ผู้ให้" การให้ของครูอุทุมพร เป็นไปตามหลักคำสอนของศาสนา ครูยึดหลักการใช้จิตวิทยาในการทำงานจนประสบผลสำเร็จ ด้านการสอนวิชาศีลธรรม โดยครูต่อสู้ด้วยการลองผิดลองถูกตั้งแต่ชั่วโมงแรก ๆ ของการสอน แต่ด้วยอุดมการณ์ที่เคยบ่มเพาะมาให้แก่นักต่อสู้ ใจเย็น มีความเพียรพยายาม ทำให้ครูได้รับความไว้วางใจจากศิษย์ที่เคยช่วยอุทธรณ์ขณะสอนกลับกลายเป็นผู้ช่วยเหลือ ทำให้ครูอุทุมพร มีกำลังใจทุ่มเท ให้กับการสอนโดยคิดค้นนำวัสดุที่เหลือใช้มาเป็นสื่ออุปกรณ์การสอน และขยันหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ สร้างความสนุกสนานเป็นที่ติดอกติดใจกับศิษย์ให้อยากมาเรียนกับครูอุทุมพรเรื่อยมา

วิชาศีลธรรมซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาที่จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ศาสนาเป็นสิ่งที่เรียบง่าย ฆาตความสนุกสนานทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติ แต่ครูอุทุมพร มีเทคนิคที่ทำให้ไม่น่าเบื่อ แต่กลับน่าสนใจและสนุกสนาน นั่นคือ

๑. การใช้สื่อการสอนที่ผลิตขึ้นเอง โดยลักษณะของการเคลื่อนไหว ทำให้เด็กเกิดความสนุกสนาน
๒. ครูอุทุมพร รับราชการครู โดยทำหน้าที่สอนเป็นรายคาบ ในการสอนได้ใส่เนื้อหาและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับชีวิตจริงพร้อมกับการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เรียนได้อย่างสนุกสนาน และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางเป็นที่ชื่นชอบของผู้เรียน
๓. นอกเหนือจากการสอน ครูได้วางตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้พบเห็น ทั้งด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะในการดำเนินชีวิต

ครูอุทุมพร ใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนหลากหลายรูปแบบ ได้แก่

๑. การบรรยาย อภิปราย แสดงความคิดเห็น ให้ความรู้กับผู้เรียนได้อย่างละเอียดอ่อน
๒. การคิดค้นสื่อประกอบการสอนทุกครั้ง ที่สอน สื่อการสอนของครูจะใช้เศษวัสดุที่หาได้ง่าย ในครอบครัวหรือโรงเรียน ครูจะดัดแปลงวัสดุเหล่านั้นให้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ภาพที่เกิดเป็น ภาพเคลื่อนไหว ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานได้สาระการเรียนรู้
๓. ครูจะสอดแทรกนิทานพื้นบ้านที่เป็นคติสอนใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจได้เป็นอย่างดี
๔. ครูจำแนกเนื้อหาสาระรายวิชาที่สอนออกเป็น ส่วน ๆ โดยสามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยใช้ โยนิโสমনสิการ คือการพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบ ทำให้ผู้เรียนเห็นประเด็นที่ศึกษาอย่างถ่องแท้
๕. ครูนำเสนอชุดสอนใจมาบูรณาการกับเนื้อหาวิชาได้อย่างเหมาะสม

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูอุทุมพร มุลพรม

ครูอุทุมพร มุลพรม ได้รับการฝึกฝนให้เป็นคนช่างคิด ช่างสังเกต เรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ครูอุทุมพร ได้นำแนวทางที่ได้เรียนรู้มาปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ครูอุทุมพร ทำงานทุกอย่างให้เป็นประโยชน์ ดังเช่นการนำเศษอาหารที่เหลือกินเหลือใช้มาทำน้ำหมักจุลินทรีย์ เพื่อเป็นปุ๋ยให้กับต้นไม้ ด้บบกลั่น เป็นต้น เศษกระดาษชิ้นเล็กชิ้นน้อยแยกเป็นขยะรีไซเคิล หรือนำไปทำสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนของนักเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์เหล่านี้ทำให้ครูอุทุมพรรู้จักเลือกสรรวัสดุอุปกรณ์มาใช้ อย่างเป็นประโยชน์

ครูอุทุมพร มีกระบวนการขับเคลื่อน ดังนี้

๑. รู้จักการวางแผนชีวิต ทำให้เกิดความรอบคอบ ประหยัด คุ่มค่าทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย โดยครูอุทุมพร เป็นตัวอย่างการใช้จ่ายและการออมทรัพย์โดยใช้แนวทางการทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำตลอดมา

๒. รู้จักหน้าที่ของการทำงาน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อศิษย์และผู้สนใจ ให้นำแบบอย่างที่ดีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งบางงานสามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวได้

๓. รู้จักการนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นแบบอย่างที่เรียบง่ายตามวิถีไทย มีเหตุผลและคุณธรรม ครูอุทุมพร มีความเลื่อมใสศรัทธาหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นความง่ายต่อการนำไปเผยแพร่หรือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๔. รู้จักความสมดุลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในการรับราชการครูและการดำเนินชีวิตในครอบครัว ครูสร้างอุดมการณ์การรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการใช้เศษอาหาร เศษผลไม้มาหมักเป็นน้ำหมักจุลินทรีย์ใช้เอง และแจกจ่ายเป็นตัวอย่างของการลดขยะและสร้างสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมในชุมชน

๘. ครูจักรกริษฐ์ สุขสวัสดิ์

ครูจักรกริษฐ์ สุขสวัสดิ์ เกิดเมื่อวันที่ ๗ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๐๘ ที่จังหวัดนครปฐม เป็นบุตรของนายยัง และนางสอิ่ง สุขสวัสดิ์ มีพี่น้อง ๕ คน ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๓๘ หมู่ ๘ ตำบลบัวปากท่า อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โทรศัพท์ ๐๓๕ ๒๙๓๔๐๘ ครูจักรกริษฐ์ สุขสวัสดิ์ ได้รับการคัดเลือกเป็น ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๔ ด้านศิลปกรรม (งานช่างประดับมุก)

ครูจักรกริษฐ์ สุขสวัสดิ์ และครอบครัว มีฐานะยากจนต้องเช่าที่ดินในการทำนา และในการทำนาแต่ละครั้งต้องใช้วิธีกู้เงินจากเจ้าของโรงสีข้าวมาเป็นทุนในการทำนารวมถึงซื้อพันธุ์ข้าวปลูก และเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ก็ต้องนำไปขายคืนให้กับโรงสี ซึ่งมักถูกกดราคาโดยอ้างว่าข้าวมีความชื้นสูงบ้าง ข้าวแก่ไม่ได้ที่บ้าง ข้าวมีเมล็ดลีบบ้าง มีข้าวสายพันธุ์อื่นปนอยู่หรือที่เรียกว่าข้าวเบญจพรรณบ้าง ทั้งๆ ที่พันธุ์ข้าวก็นำมาจากโรงสี สภาพปัญหาดังกล่าวมีไม่จบสิ้น ยังคงวนเวียนสู่ครอบครัวและสังคมในพื้นที่นั้นเรื่อยมา

ครูจักรกริษฐ์ มิได้หยุดยั้งความคิดไว้เพียงการเกษตรเท่านั้น แต่ใช้ความวิริยะอุตสาหะจากความรู้ที่ได้เรียนมาจากคณะวิชาจิตรศิลป์ ในวิชาสีพื้นสูงมาออกแบบลวดลายจากวัสดุชนิดต่าง ๆ และเศษวัสดุอื่นๆ นำมาตกแต่งเพิ่มเติมในชิ้นงานจนประสบผลสำเร็จ และพัฒนาเป็นงานประดับมุก ซึ่งครูจักรกริษฐ์ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในดำเนินงาน "ช่างประดับมุก" มีความสามารถด้าน การเขียนลายต้นแบบเพื่อใช้ในงานประดับมุก มีทักษะและความเชี่ยวชาญด้านการ "ฝังมุก" (เปลือกหอยมุก) บนชิ้นงานเพื่อให้เกิดความคงทน สวยงาม และมีลวดลายที่ชัดเจนมากกว่าวิธีการ "ถมมุก" บนชิ้นงาน นอกจากนี้ยังสามารถผลิตชิ้นงานประดับมุกได้หลากหลายรูปแบบ จนได้รับความไว้วางใจจากฝ่ายพัสดุ สำนักพระราชวังให้เป็นผู้ประดิษฐ์พานแว่นฟ้าประดับมุกและพานปทุม (กลม) เพื่อใช้ในงานพระราชพิธีต่างๆ (พิธีทอดผ้าพระกฐินหลวง) ของสำนักพระราชวัง ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่สุดในชีวิตที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ความเชี่ยวชาญด้าน "หุ่นตะลุ่ม เตียบและพานแว่นฟ้า" จากนายเสน่ห์ แจ่มจิราภรณ์ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓

ครูจักรกริษฐ์ ได้รับเชิญให้เป็นครูผู้สอนพิเศษในสถาบันการศึกษา โดยมีหลักสูตรศิลปกรรม สำหรับการถ่ายทอดให้กับนักเรียน ผู้สนใจที่นำไปประกอบเป็นอาชีพพิเศษอยู่ตลอดเวลา งานของ

ครูจักรกริศร์ มิได้หยุดอยู่เพียงเท่านี้ เนื่องจากมีสื่อต่าง ๆ เข้ามานำองค์ความรู้ไปเผยแพร่ให้ชาวไทย และชาวต่างประเทศได้เรียนรู้และรู้จักอย่างกว้างขวาง

ความภาคภูมิใจของครูจักรกริศร์ คือการได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เขียนลายต้นแบบและประดิษฐ์ "ช่างประดับมุก" เพื่อทูลเกล้าถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานอนุฉัตรให้แก่นักศึกษาวิชาชีพช่างสิบหมู่ ณ สโมสรข้าราชการบริพารสำนักราชวัง การเป็นผู้ผลิตลายบานประตูประดับมุกหอพระมณฑิยธรรมวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้รับมอบหมายจากสำนักพระราชวังให้การดำเนินการจัดทำลวดลาย ประกอบพระโกศจันทน์ รูปทรงแปดเหลี่ยม ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ โดยมีชิ้นส่วนต่างๆ ที่ใช้ประกอบเป็นพระโกศจันทน์และฐานพระโกศจำนวนทั้งสิ้น ๓๒,๓๔๘ ชิ้น

รูปแบบการเรียนรู้ของครูจักรกริศร์ สุขสวัสดิ์

จากการทำอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัวครูจักรกริศร์ ต้องเช่าที่ดินในการทำนาและต้องกู้เงินมาลงทุนทำนาจากนายทุน เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวจะต้องขอใช้หนี้สินที่หยิบยืมมา พ่อค้ากดราคาโดยอ้างว่าข้าวมีสิ่งเจือปนหรือเมล็ดไม่สมบูรณ์ ทำให้ขาดทุนและเป็นหนี้สิน แต่ครูมิได้ย่อท้อ ใช้ความวิริยะอุตสาหะจากการมีความรู้ด้านช่างที่ได้เรียนมาจากคณะวิชาจิตรศิลป์ วิชาชีพชั้นสูง สามารถผลิตชิ้นงานออกแบบลวดลาย มีความเชี่ยวชาญในตำนาน "ช่างประดับมุก" มีทักษะการฝังลายและถมลายบนวัสดุชนิดต่างๆ และสำนักพระราชวังให้เป็นผู้ประดิษฐ์พานแว่นฟ้าประดับมุกและพานป้อม (กลม) เพื่อใช้ในงานพระราชพิธีของสำนักพระราชวัง (พิธีทอดผ้าพระกฐินหลวง) และได้รับเชิญให้เป็นครูผู้สอนพิเศษในสถาบันการศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน

กระบวนการเรียนรู้

๑. จากการเป็นนักต่อสู้ในวิถีชีวิต และมีพื้นฐานเกษตรกรรมที่ล้มลุกคลุกคลานจากความยากจน ทำครูจักรกริช เป็นคนที่เห็นคุณค่าของชีวิต เห็นคุณค่าของทรัพยากร (เศษวัสดุ ต้นไม้) ที่มีอยู่อย่างไร้ค่า ตามท้องไร่ท้องนาและบริเวณบ้าน

๒. การนำองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาจากสถาบันการศึกษา มาผสมผสาน สร้างสรรค์เป็นชิ้นงาน ที่มีคุณภาพ

๓. ด้วยจิตวิญญาณที่เป็นนักคิด นักวิจิตรศิลป์ทำให้เกิดการเรียนรู้ว่า สิ่งของที่มีอยู่ถ้าได้นำมา ออกแบบหรือประดิษฐ์เป็นชิ้นงานน่าจะมีคุณค่าเป็นอย่างมาก

๔. ครูจักรกริช บูรณาการความรู้จากเกษตรกรรมกับวิจิตรศิลป์เป็นชิ้นงานที่มีคุณค่าและ เพิ่มมูลค่าให้ชิ้นงานอย่างมาก สามารถทำเป็นอาชีพหลักได้อีกอาชีพหนึ่ง

วิธีการเรียนรู้

การเรียนรู้ของครูจักรกริช เริ่มจาก

๑. การศึกษาเรียนรู้ในหลักสูตร การฝึกจากครูผู้เชี่ยวชาญ การสังเกต การฝึกฝนเพื่อให้เกิด ความชำนาญ

๒. ศึกษา สังเกต ทรัพยากรของท้องถิ่นที่สามารถนำมาประดิษฐ์เป็นวัสดุที่ใช้เป็นเครื่องประดับ หรือตกแต่งได้

๓. เรียนรู้จากองค์รวมงานวิจิตรศิลป์ ที่จะต้องใช้ร่วมกับศิลปกรรมอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น การตกแต่งหรือประดับให้เกิดคุณค่าต่อไป

๔. เรียนรู้จากการพัฒนาชิ้นงานที่ทำแล้วให้ร่วมสมัย ตรงกับความต้องการของลูกค้า โดยเรียนรู้ เพิ่มเติมจากสิ่งที่ผู้สนใจหรือลูกค้าที่สั่งทำสินค้าตามความประสงค์

๕. สรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองนำไปสู่การพัฒนางานได้ตามความประสงค์

วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูจักรกริช สุขสวัสดิ์

จากประสบการณ์การเรียนรู้และรักงานศิลปะ รวมถึงมีความสนใจและต้องการอนุรักษ์งานศิลปะ ไทยโบราณ เช่น ลวดลายไทยในงานจิตรกรรมไทย ซึ่งสามารถบอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงได้ศึกษาลวดลายจากพระบรมมหาราชวังและพระอารามต่าง ๆ จนมีความเชี่ยวชาญสามารถออกแบบ ชิ้นงานได้อย่างหลากหลายเป็นพิเศษ สามารถให้คำแนะนำทางด้านการเขียนลายไทยเพื่อใช้เป็นต้นแบบ งานประดับมุก ซึ่งเป็นลวดลายเฉพาะทางที่เป็นเอกลักษณ์ของงานช่างประดับมุกโดยเฉพาะเรียกว่า "ลายตัวขาดหรือลายขาดช่วง"

ครูจักรกริทธิ์ มีกระบวนการถ่ายทอดที่เริ่มจากการบ่มเพาะองค์ความรู้เรื่องศิลปกรรมให้กับตนเองและแผ่ขยายไปยังผู้มีความสนใจ เช่น เด็กนักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจพิเศษ โดย

๑. จัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับการเรียนรู้โดยมีเนื้อแบ่งออกเป็นระดับ เช่น ในโรงเรียนจะแบ่งเป็นระดับชั้นเรียน ถ้าเป็นบุคคลภายนอกจะแบ่งเป็นกลุ่มอายุ

๒. การสอน และการจัดอบรม

๒.๑ ในระบบโรงเรียน จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ดังนี้

- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๔๐ ชั่วโมง
- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๘๐ ชั่วโมง
- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๒๐ ชั่วโมง

๒.๒ การศึกษานอกระบบ (กศน.) และบุคคลทั่วไปขึ้นอยู่กับความสนใจ และเวลาที่เหมาะสม

๓. ในการเรียนจะให้ผู้เรียนได้ศึกษาตั้งแต่ประวัติความเป็นมา ประเภทต่างๆ ของงานประดับมุก เครื่องมือ และอุปกรณ์ หุ่น การออกแบบลาย วิธีประดับมุก การประยุกต์ลายพื้นเมือง ฯลฯ

ครูจักรกริทธิ์ สุขสวัสดิ์ จะเน้นงานอนุรักษ์ศิลปะตามแบบโบราณ วิธีการถ่ายทอดใช้การบรรยาย ประกอบการสาธิตเกี่ยวกับเรื่องศิลปกรรมด้านต่าง ๆ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตั้งแต่การคัดเลือกวัสดุ การออกแบบ การวาดลวดลาย การประดับมุก ฯลฯ และฝึกให้ผู้เรียนที่สนใจได้ทดลองปฏิบัติ

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูจักรกริษฐ์ สุขสวัสดิ์

ครูจักรกริษฐ์ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการเกษตรมาก่อน ทำให้ครูมองเห็นถึงกระบวนการ และความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ถึงแม้กระแสนวัตกรรมจะก้าวหน้าตามกระแสโลกาภิวัตน์ไปแล้วก็ตาม แต่ครูจักรกริษฐ์ ยังคงรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างแก่ผู้พบเห็นได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในกระบวนการดำรงตนบนวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างชัดเจน

ในส่วนของงานศิลปกรรมการฝังและการประดับมุกเป็นงานหนึ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การสร้างวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความผูกสัมพันธ์กับสังคม ทำให้เกิดความสนใจในท้องถิ่น โดยครูจักรกริษฐ์ เริ่มถ่ายทอดโดยการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม โดยเน้นการใช้วัสดุในท้องถิ่นและการใช้วัสดุที่เหลือใช้ เช่น เปลือกหอย สอนการสร้างชิ้นงานโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม เช่น ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความเสียสละ มีการเปิดศูนย์การเรียนรู้ช่างประดับมุก การวาดลวดลาย การฝังและการประดับมุก โดยใช้พื้นที่บริเวณบ้าน พร้อมกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้รอบๆ บ้านด้วยวิถีเกษตรพอเพียง

ครูจักรกริษฐ์ มีการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการสอนซึ่งดำเนินการโดย

๑. ศึกษาท้องถิ่น วัฒนธรรม การดำรงชีวิตตามหลักศาสนาและประเพณี
๒. เชื่อมโยงการทำงานกับศาสนาขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น จัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ การประดิษฐ์สิ่งของและเครื่องใช้ที่สอดคล้องกับศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี
๓. ครูเชื่อมโยงการทำงานกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การใช้วัสดุให้คุ้มค่า ราคาไม่สูงมากนัก ใช้แล้วเก็บรักษาให้ยาวนาน
๔. ในการสอนจะสอดแทรกจินตนาการและอารมณ์ลงในงานศิลปกรรม เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรักท้องถิ่น
๕. ดำรงตนเป็นแบบอย่าง อยู่บนพื้นฐานการช่วยเหลือตนเองและจัดการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น สนับสนุนการปลูกต้นไม้เพื่อใช้เป็นอาหารในชีวิตประจำวัน และนำบางส่วนของต้นไม้มาประดิษฐ์เป็นของใช้
๖. พัฒนาอาชีพงานช่างให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม

๙. ครูทองเหมาะ แจ่มแจ่ม

ครูทองเหมาะ แจ่มแจ่ม เกิดเมื่อวันที่ ๒๓ เดือนเมษายน พ.ศ.๒๔๘๗ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรของนายเพี้ยน และนางแฉล้ม แจ่มแจ่ม มีพี่น้อง ๗ คน สมรสกับนางทวิ แจ่มแจ่ม มีบุตร ๓ คน ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ ๖ บ้านวัดเกาะ ตำบลวังหว่า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โทรศัพท์ ๐๓๕ ๕๙๑๕๒๔ ครูทองเหมาะ แจ่มแจ่ม ได้รับการคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๔ ด้านเกษตรกรรม (เกษตรอินทรีย์ ชีวภาพ)

ครูทองเหมาะ เป็นลูกชาวนาชาวสุพรรณบุรีโดยกำเนิดมีความรู้เพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เหตุที่ไม่สามารถเรียนต่อได้เพราะความยากจนและเนื่องจากเป็นท้องถิ่นที่ทุรกันดาร และผู้ปกครองยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการศึกษา แต่ด้วยอุปนิสัยซึ่งเป็นคนขยันทำมาหากิน และชอบศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ครูทองเหมาะ จึงได้พยายามฝึกฝนอาชีพด้วยตนเองทางวิชาช่างจากการกลับมาประกอบอาชีพทำนา ในครั้งนี้เป็นช่วงที่การทำนานิยมใช้สารเคมีอย่างเฟื่องฟู เพื่อต้องการให้ได้ผลผลิตสูงสุด จึงมีการใช้สารเคมีในนาข้าวอย่างเข้มข้น ส่งผลให้โรคและแมลงเกิดการดื้อยา จึงต้องมีการใช้สารเคมีที่มีพิษร้ายแรงยิ่งขึ้นเข้าฉีดพ่นกำจัดแมลง เช่น การใช้ยาฝุ่นฉีดพ่นนาข้าว จากสภาวะการใช้สารเคมีทำให้ครอบครัวของครูทองเหมาะ เกิดอาการเจ็บป่วยอยู่ตลอดเวลา

ครูทองเหมาะ จำเป็นต้องหาทางออกที่เหมาะสมจึงศึกษาด้านเกษตรชีวภาพจากผู้รู้แล้วนำมาทดลองทำ ครั้งแรกเพื่อเป็นการแก้ปัญหาหนี้สินที่ประสบกับการขาดทุนจากการเกษตร และในขณะเดียวกันเริ่มมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยอย่างเห็นได้ชัด

การคิดค้นวิธีการทำนาประกอบกับการเลี้ยงสัตว์พร้อมกับการนำเทคนิคใหม่มาทดลองปฏิบัติ ครูทองเหมาะ คิดเสมอว่าความผิดพลาดต่าง ๆ เปรียบเสมือนองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น การทำซ้ำ ๆ คือความเชี่ยวชาญที่เกิดขึ้น วัตถุประสงค์ที่อยู่รอบข้างคือปัจจัยสำคัญที่จะมาทดลอง จนประสบผลสำเร็จ เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ครูทองเหมาะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมมากมาย เช่น การทำหัวเชื้อจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ในชื่อจุลินทรีย์ TM ทำน้ำหมักจากพืช เศษอาหาร น้ำหมักจากซากสัตว์ต่าง ๆ เช่น รกหมู โดยผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ใช้ชื่อว่า TM (ทองเหมาะ)

ครูทองเหมาะ ใช้บริเวณบ้านทำเป็นแปลงทดลองพันธุ์ข้าว มีการเพาะกล้าข้าวเป็นกระบะ ซึ่งดัดแปลงมาจากการเพาะกล้าแต่ครั้งก่อน ผู้สนใจจะเข้ามาเรียนรู้เป็นส่วนตัวเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่คณะ ครูทองเหมาะได้ดำเนินการจัดเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ภาคทฤษฎีและทดลองปฏิบัติจริงในแปลง ผู้มาเรียนรู้จึงเกิดประสบการณ์ใหม่ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเองอย่างดียิ่ง

ครูทองเหมาะ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่องข้าวมาตั้งแต่ต้น โดยมีแนวคิดที่จะทำให้ข้าวมีลำต้นแข็งแรง สามารถให้ประโยชน์ต่อเกษตรกรทั้งในด้านน้ำหนักดีและมีราคาสูง จึงคิดค้นวิธีผสมพันธุ์ข้าวขึ้นมา โดยการใช้อับเกสรตัวผู้ที่มีความแข็งแรงมาผสมข้ามพันธุ์กับเกสรตัวเมียในพันธุ์ที่มีผลผลิตสูง เพื่อให้ข้าวมีคุณภาพดี แต่ครูทองเหมาะมีความคิดว่าการที่เกษตรกรจะผสมพันธุ์ข้าวเองนั้นเป็นเรื่องยุ่งยากใช้เวลานานและอาจไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ครูทองเหมาะจึงเน้นให้เกษตรกรคัดพันธุ์ข้าวจากพันธุ์ดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ได้ข้าวที่มีคุณลักษณะที่ดีตลอดไป โดยใช้วิธีแกะเปลือกข้าวออกและคัดหาเมล็ดที่สมบูรณ์ เช่น จมูกข้าวเล็ก เมล็ดสมบูรณ์ไม่คดงอ ไม่เป็นท้องลาย ท้องไขว่ ท้องปลาชิว ไม่แตกร้าว เมื่อคัดได้เมล็ดที่สมบูรณ์ที่สุด จึงนำไปเพาะในกระบะ หน่อที่แก่กลับดำผสมกับดิน รดน้ำจนเมล็ดข้าวงอกเป็นต้นข้าวยาวพอสมควรก่อนนำไปแยกดำลงในแปลงนา โดยดำเพียงต้นเดียวระยะห่างต้นละประมาณ ๑ x ๑ คืบ วิธีการนี้จะทำให้ได้ข้าวกอใหญ่อาจได้ตั้งแต่กอละ ๒๐ ถึง ๖๐ ต้น เมื่อได้พันธุ์ข้าวตามปริมาณที่ต้องการแล้วจึงนำไปเพาะขยายโดยใช้วิธีการดำต้นเดียวตามวิธีข้างต้น จะเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้วิธีหนึ่งเพราะ การดำนาต้นเดียวจะใช้พันธุ์ข้าวเพียงไร่ละ ๓ - ๕ กิโลกรัม ระยะห่างระหว่างต้นทำให้อากาศถ่ายเทได้ดี ปัญหาโรคแมลงก็จะลดลง ปริมาณการใช้ปุ๋ยก็ลดลงเช่นกัน

สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการทำการเกษตรคือ การใช้ปุ๋ย สารขับไล่แมลง และฮอร์โมนพืชต่างๆ ครูทองเหมาะ จึงได้นำเศษวัสดุที่เหลือใช้รอบข้างมาใช้ให้เป็นประโยชน์ร่วมกัน เช่น วัสดุที่ได้จากการสีข้าว มูลสัตว์ ใบไม้ ฯลฯ นำมาผสมผสานกับหัวเชื้อจุลินทรีย์TM เป็นปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ สารขับไล่แมลง ฮอร์โมนต่างๆ เช่น ฮอร์โมนผลไม้ ฮอร์โมนไข่ ฮอร์โมนรกหมู เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เกษตรกรสามารถผลิตขึ้นใช้ได้เองสามารถลดต้นทุนการผลิตและทำการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษจากการใช้เคมีเกษตรได้ ทำให้สุขภาพและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ทุกวันครูทองเหมาะ ทำหน้าที่เป็นครูของแผ่นดินที่มีความเชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรม (เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ) มีความหลากหลายให้เลือกสรรแล้วนำไปปฏิบัติได้อย่างง่ายดาย ครูทองเหมาะขยายความรู้ไปยังเครือข่ายในจังหวัดต่างๆ ให้มีองค์ความรู้เช่นเดียวกับครู

วิถีชีวิตของครูทองเหมาะ เป็นต้นแบบที่เรียบง่าย คิดค้นวิธีการทำกินเอง ปลูกเอง เลี้ยงเอง แบบครบวงจร ทำให้ครอบครัวของครูทองเหมาะหลุดพ้นจากการเป็นหนี้สิน สู้ภาวะที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ทั้งจากสินค้าการเกษตร พร้อมกับเครื่องมือการเกษตรที่ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเป็นภูมิปัญญา จนเป็นที่ต้องการของเกษตรกรนำไปใช้ ก่อเกิดการประหยัดค่าใช้จ่าย และลดต้นทุนการผลิต

ครูทองเหมาะ ได้กล่าวถึงคำว่า "ไม่คิดว่า" "คิดว่า" หรือ "คาดว่า" แต่ **"ต้องทำได้จริง"** เพราะเป็นการยืนยันหยั่งดูอยู่ได้บนพื้นฐานของความพอเพียง เป็นแบบอย่างให้ผู้สนใจทั้งหลายที่มาพบเห็นและเรียนรู้ที่บ้านของครูเหมาะ ถึงแม้จะไม่ได้พบกับครูโดยตรงก็สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ภาพการปฏิบัติในชีวิตประจำวันก็สามารถสะท้อนให้เห็นถึงควมมีศักยภาพและเป็นแบบอย่างของการพัฒนาตามกระบวนการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้อย่างชัดเจน

รูปแบบการเรียนรู้ของครูทองเหมาะ แจ่มแจ่ม

สุพรรณบุรีเมืองอู่ข้าวอู่น้ำแถบลุ่มน้ำภาคกลาง ครูทองเหมาะ แจ่มแจ่ม ทำหน้าที่เป็นครูของแผ่นดินที่มีความเชี่ยวชาญในด้านเกษตรกรรม (เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ) ผู้สืบทอดจากลูกชานาซึ่งมีชีวิตที่ยากจนและตกต่ำ ขาดโอกาสทางการศึกษา แต่ครูทองเหมาะมามีวิธีค้นหาทางออกให้รอดพ้นจากการใช้สารเคมีจนทำให้ร่างกายเจ็บป่วยและเป็นหนี้สิน โดยคิดหาทางช่วยเหลือตนเองและเกษตรกรด้วยการทำเกษตรชีวภาพ ลดต้นทุนการผลิต คัดและขยายพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพดี แข็งแรงทนทานต่อโรคภัย ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เครื่องมือการเกษตรที่ผลิตขึ้นเอง การแปรรูปอาหาร การผลิตเพื่อการค้า เทคนิคการทำกิจกรรมธรรมชาติแบบครบวงจร นักคิด นักพัฒนา เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ ตอบสนองปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสร้างความสุขบนแผ่นดินไทยได้อย่างสง่างาม

กระบวนการเรียนรู้

ประสบการณ์ในชีวิตของครูทองเหมาะ ทำให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง แม้การศึกษาเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แต่ด้วยอุปนิสัยที่ขยันทำมาหากินชอบศึกษาค้นคว้าเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ครูทองเหมาะจึงเรียนรู้ด้วยการทดลอง การลองผิดลองถูกเป็นวิธีการหนึ่งที่ได้รับจากประสบการณ์เรียน แล้วนำสิ่งที่ได้มาจัดทำเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่มีความกล้าคิด กล้าทำ นำมาซึ่งความสำเร็จในโอกาสต่อ ๆ ไป เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพจากวัสดุที่เหลือใช้ ฮอร์โมนจากรกหมู การผลิตข้าวสายพันธุ์ใหม่ โดยการทำงานของครูทองเหมาะใช้กระบวนการบันได ๔ ขั้น คือ

- ๑) การวางแผนงานการเกษตรแบบผสมผสาน และการค้าเอง
- ๒) ปฏิบัติการทดลองในแปลงนาเล็กและขยายไปสู่แปลงใหญ่
- ๓) ประเมินและตรวจสอบว่ามีคุณภาพและคุณค่าเพียงพอหรือไม่
- ๔) พัฒนาปรับปรุงใหม่ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพ

วิธีการเรียนรู้

๑. พัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่จากภูมิปัญญาและประสบการณ์ชีวิตเป็นทุนทางปัญญาให้ก้าวต่อไปอย่างมั่นคง
๒. เรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ โดยการศึกษาเรียนรู้จากกลุ่มนักวิชาการ โดยการเข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนา

๓. นำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง
๔. ขยายผลงานและสรุปเป็นทฤษฎีของตนเอง
๕. การศึกษาดูงานในสถานที่ต่าง ๆ

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ของครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง

ค่าของแผ่นดินอยู่ที่การกสิกรรมของไทย ครูทองเหมาะ เป็นผู้หนึ่งที่บุกเบิกและฟันฝ่ากระแสทุนนิยมและค่ายสารเคมี ผกผันวิถีการเกษตรของตนเองได้อย่างทรงพลังไปสู่การเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรได้อย่างสง่างาม โดยคิดค้นวิธีการทำนา ประกอบกับการเลี้ยงสัตว์ พร้อมกับการนำเทคนิคใหม่มาทดลองปฏิบัติ โดยคิดเสมอว่าความผิดพลาดคือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น การทำซ้ำ ๆ คือความเชี่ยวชาญที่จะเกิดขึ้น สิ่งของที่ถูกรอบข้างคือปัจจัยที่สำคัญที่จะมาทดลองจนประสบผลสำเร็จ

การถ่ายทอดความรู้ของครูทองเหมาะ มีดังนี้

๑. การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ตั้งแต่ภาคทฤษฎีและการปฏิบัติจริงในแปลงตัวอย่างหรือแปลงสาธิตเล็ก ๆ เพื่อการเรียนรู้และเข้าใจง่าย ๆ ผู้มาเรียนรู้จึงได้รับประสบการณ์ใหม่ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเองอย่างดียิ่ง

๒. ครูทองเหมาะเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรเคมีและเกษตรอินทรีย์ ผลกระทบการใช้สารเคมีและสารชีวภาพ

๓. ผู้เรียนเรียนรู้ตามหลักสูตรที่วางไว้แบบกว้าง ๆ (เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ) และเจาะลึกในบางเรื่อง เช่น จุลินทรีย์ TM การทำฮอร์โมน การผลิตเครื่องมือการเกษตร การทำน้ำมันจุลินทรีย์ดีเซล การทำน้ำมันไบโอดีเซล เป็นต้น

๔. หลังจากเรียนรู้ ครูและผู้เข้าอบรมจะสรุปบทเรียนร่วมกัน เปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานทางวิชาการ เพื่อให้เกษตรกรรู้จักวิธีคิด และนำไปปฏิบัติที่บ้าน หากมีข้อสงสัยสามารถประสานงานและติดต่อยังสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี (ศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย) โดยครูทองเหมาะมีแนวคิดส่งเสริมให้ "คิดทุกวัน ทำทุกอย่าง โดยใช้สิ่งรอบข้างให้เป็นประโยชน์"

๕. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ไปยังภูมิภาคและจังหวัดต่างๆ เพื่อการเข้าถึงขององค์ความรู้

๖. สร้างเกษตรกรผู้นำการถ่ายทอดที่จะนำองค์ความรู้ไปเผยแพร่ต่อไปอย่างกว้างขวาง

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง

การเกษตรเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตของวิถีไทย ผลผลิตการเกษตรส่วนใหญ่มุ่งแต่การเพิ่มปริมาณผลผลิตให้มากขึ้น แต่ขาดคุณภาพ ราคาต้นทุนสูง เกษตรกรต้องตกอยู่ในสภาวะการขาดทุน กลับกลายเป็นหนี้สินติดตามมา ต้องตกอยู่ในสภาวะอยู่ร้อนนอนทุกข์ ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง เกษตรกรผู้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มาสู่การแก้ไขปัญหาชีวิตของตนเองและเกษตรกรไทยได้อย่างงดงาม เป็นกรณีศึกษา โดยใช้พื้นที่บ้านของครูจัดทำเป็นแปลงสาธิตโดยแบ่งออกเป็นโซนย่อยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากวิทยากรและศึกษาดูตัวอย่างได้ด้วยตนเอง นำสู่การพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสานครบวงจร ครูทองเหมาะ มองหาสิ่งรอบข้างให้เป็นประโยชน์ร่วมกัน ทำให้เกิดคุณค่าต่อตนเอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ความรู้ของครูทองเหมาะนั้นมีได้เก็บงำไว้แต่เพียงผู้เดียว หากแต่นำแนวคิด วิธีการปฏิบัติ มาเผยแพร่สู่ชุมชนทั้งใกล้และไกลจนเกิดเครือข่ายทุกภูมิภาค และในการสอนของครูทองเหมาะนั้น ครูจะสอนให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติงานโดยไม่คิดถึงการแข่งขัน หรือเอาแพ้เอาชนะ แต่ให้มีการช่วยเหลือและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

กระบวนการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูทองเหมาะ ดำเนินการ ดังนี้

๑. ขับเคลื่อนครบวงจร โดยยึดโครงสร้างการพัฒนาคอน การพัฒนางาน ประสานสัมพันธ์เครือข่ายได้แก่

- การจัดการพื้นที่ดินให้เป็นประโยชน์ทุกพื้นที่
- การบริหารคน และสร้างคนให้เป็นผู้นำ และรับผิดชอบงานโดยแบ่งเป็นภาคส่วน เช่น การจัดการนา จุลินทรีย์ประยุกต์ การคิดพันธุ์ข้าว ฯลฯ
- การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เหมาะสมและเกิดการใช้ประโยชน์อย่างครบวงจร
- พัฒนาเครื่องมือให้เหมาะสมและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง

๒. สร้างกลไกการตลาดในครอบครัวสู่ชุมชน การเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปสินค้า นำไปสู่การค้าขายทำให้เกิดแรงจูงใจให้เกษตรกรมีความขยัน อดทน ต่อสู้ ฯลฯ ก่อให้เกิดการอยู่ดีมีสุข

๓. จัดทำคณิศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีนิทรรศการ ใบความรู้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถสอบถามจากวิทยากรในศูนย์ได้อีกทางหนึ่ง

๑๐. ครูหะมะ แบลือแบ

ครูหะมะ แบลือแบ เกิดเมื่อวันที่ ๑ เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๒ ที่จังหวัดยะลา เป็นบุตรของ นายเจ๊ะหะมะ นางมือแยะ แบลือแบ มีพี่น้อง ๕ คน สมรสกับนางชง ลา (เสียชีวิต) มีบุตรสาว ๓ คน และสมรสกับภรรยาคนที่ ๒ ชื่อนางต่วนธานีซัง ปาแซ มีบุตร ๓ คน ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๒๘ หมู่ที่ ๑ ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา โทรศัพท์ ๐๘๑-๙๕๙๖๗๕ ครูหะมะ แบลือแบ ได้รับการคัดเลือกเป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒ ด้านศิลปกรรม (การแสดงดีเกฮูลู)

ครูหะมะ แบลือแบ สืบเชื้อสายศิลปิน จากนายตอลาะ แบลือแบ ผู้เป็นปู่ซึ่งเป็นศิลปินดีเกฮูลู ที่มีชื่อเสียงจนได้รับสมญานามว่า เลาะ ปงลุกกา ทำให้ชีวิตในวัยเด็กของครูหะมะ ได้สัมผัสคลุกคลีอยู่กับ ดีเกฮูลูจนได้รับการซึมซับรับเอาศิลปะการแสดงดีเกฮูลูตั้งแต่วัยเยาว์ และเริ่มฝึกการแสดงดีเกฮูลูเป็น ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ ขณะที่ยังอายุได้ ๑๔ ปี ต่อมาได้มีโอกาสไปชมงานประจำปีของอำเภอยะหา ซึ่งมีการแสดงดีเกฮูลู ประชันกันระหว่าง คณะมะเย๊ะ อาเนาะซิงอ กับคณะสูดิง ลาแยปูเต๊ะห์ ซึ่งเป็นคณะดีเกฮูลูที่มีชื่อเสียงมากในสมัยนั้น และเมื่ออายุได้ ๑๖ ปี ได้ชักชวนเพื่อน ๆ ตั้งวงแสดงดีเกฮูลู ในนามคณะมะ ลูกท่ง ได้คิดรูปแบบการแสดงดีเกฮูลูเป็นของตนเองขึ้นเป็นครั้งแรก โดยได้เปลี่ยน รูปแบบจากเดิมที่เคยร้องเป็นภาษามาลายูมาเป็นการร้องเพลงลูกท่งและร้องแปลเป็นภาษามาลายู และรับงานแสดงอย่างจริงจังครั้งแรกเมื่ออายุ ๒๑ ปี ที่โรงเรียนบ้านอาสิน ตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ครั้งนั้นทำให้ครูหะมะ รู้สึกดีใจมากเพราะมีเสียงตอบรับจากผู้ชมจำนวนมาก จากนั้นจึงยึด แนวทางการแสดงดีเกฮูลูแนวนี้นตลอดมาจนมีผู้สนใจจำนวนมากติดต่อให้ไปแสดงตามงานประเพณีต่าง ๆ จึงทำให้ครูหะมะ แบลือแบ มีชื่อเสียงมาจนถึงปัจจุบัน ในนามคณะมะ ลูกท่งยะหา เมื่ออายุ ๒๓ ปี

ครูหะมะ เป็นนักการภารโรงโรงเรียนราษฎรอุทิศ (ปูแล) อำเภอยะหา จังหวัดยะลา นอกจากจะ ทำหน้าที่นักการภารโรงของโรงเรียนแล้ว ครูหะมะ ยังทำหน้าที่เป็นครูสอนดีเกฮูลูให้กับนักเรียนด้วย ทำให้เด็กนักเรียนชื่นชอบ เห็นได้จากจำนวนการขาดเรียนของนักเรียนที่ลดลง ดีเกฮูลูเป็นที่ชื่นชอบ ของคนในภาคใต้ตอนล่าง ชาวชนมีโอกาสร่วมการแสดงโดยมีการหมุนเวียนสลับกันในการออกไป แสดงทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในวงดนตรีพื้นบ้านดีเกฮูลู วงลูกท่งยะหา โดยที่ครูหะมะ ใส่เนื้อร้องที่เกี่ยวกับ วิถีชีวิตและการแก้ปัญหาทางสังคม จึงเป็นที่นิยมและได้รับความสนใจและในขณะเดียวกัน ครูหะมะ

มีการเข้าประกวดดนตรีสากล โดยใส่เนื้อร้องเป็นทั้งภาษาไทยและภาษายาวี ทำให้ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ

ที่บ้านของครูหะมะ จัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ดีเกสสุลู โดยเปิดสอนให้กับเยาวชนทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน การฝึกซ้อมดีเกสสุลู จะมีชาวบ้านมาร่วมวงและมีส่วนร่วมในการแสดงมากขึ้น กิจกรรมประจำวัน ครูหะมะทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม โดยดำเนินชีวิตเรียบง่าย รู้จักการประหยัดค่าใช้จ่ายโดยที่บ้านของครูหะมะ จัดทำเป็นแปลงเกษตรปลูกพืชผักสวนครัวกินเองในครอบครัว ปฏิบัติให้เยาวชนที่มาฝึกซ้อมดนตรีได้เห็นแบบอย่างที่ดีและนำไปปฏิบัติตาม

ครูหะมะ มีแนวคิดว่าการแสดงก็เหมือนครอบครัวถ้าครอบครัวเข้มแข็งประเทศก็เข้มแข็ง ผู้นำครอบครัวต้องทำตัวอย่างความพอเพียงให้แก่สมาชิกในครอบครัวได้เห็น ถ้าเราเน้นในครอบครัวของเราให้รักษาความสะอาดทำทุกวัน บ้านที่อยู่ติด ๆ กันจะไม่กล้าโยนขยะมาทางหน้าต่างหรือเพราะเขาจะกลัวว่าลมมันจะพัดเข้ามาบ้านเรา เขาจะกลัวไปเอง โดยเราไม่ต้องพูดไม่ต้องสอนไม่ต้องห้ามเขา เมื่อเราทำในครอบครัวเราได้ เพื่อนบ้านก็ทำได้ แล้วในที่สุดประเทศก็ทำได้เช่นกัน

หลายครั้งที่ครูหะมะ ไปนั่งร้านกาแฟแล้วพูดให้ชาวบ้านฟังถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทุกครั้งที่มีการแสดงดีเกสสุลูก็จะพูดให้ผู้ชมได้เข้าใจและซึมซับรับเอาโดยที่ผู้ชมเกือบจะไม่รู้ตัวเลยว่าคณะดีเกสสุลูได้สอนให้เขาได้รู้ถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง สังเกตได้จากการที่กาแฟโบราณจะขายดีกว่ากาแฟที่เป็นซอง แล้วทำไมคนส่วนหนึ่งไปหลงกระแสบริโภคนิยมลัทธิความเป็นตัวตนของเรา ครูหะมะ นำแนวคิดที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้วัสดุธรรมชาติ การเลี้ยงเป็ด ไก่ การปลูกผัก ฯลฯ นำมาขยายผลในชุมชน และนำมาสอนเด็กให้เป็นเพลงที่มีเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อถ่ายทอดความเข้าใจ

ศิลปะการแสดงดีเกสสุลู จึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เด็กและผู้ใหญ่เกิดการซึมซับในวิถีชีวิตของตนเอง โดยผ่านเนื้อร้องและท่วงทำนองที่ถ่ายทอดออกมาโดนใจเยาวชนและประชาชน โดยเอาความเป็นจริงของชีวิตมาเป็นเนื้อร้องประกอบการแสดงทำให้ผู้ชมเกิดการซึมซับโดยไม่รู้สึกรู้สึ

รูปแบบการเรียนรู้ของครูหะมะ แบบสื่อแบ

ดีเกสสุลู เป็นการแสดงศิลปกรรมพื้นบ้านภาคใต้ตอนล่าง ความเรียบง่ายของการแต่งกายและศิลปะการขับร้องบ่งบอกถึงการมีวัฒนธรรมอันดีที่นำไปสู่การสร้างสันติสุขทั้งผู้ชมและผู้แสดง ครูหะมะ แบบสื่อแบ สืบสายเลือดศิลปินมาจากปู่ ทำให้ครูหะมะ มีโอกาสสัมผัสและซึมซับเอาศิลปะการแสดงไว้ตั้งแต่เยาว์วัย

การแสดงดีเกสสุลู เป็นการแสดงที่ได้รับความนิยมต่อกัน ๆ มาทำให้เกิดการแข่งขันการแสดงตามเวทีต่าง ๆ ซึ่งครูหะมะ ได้แต่งเนื้อร้องและใส่ทำนองให้กลมกลืนกับสภาพและเหตุการณ์ ได้นำเอาวัฒนธรรมของท้องถิ่นเข้าไปสู่การแต่งเพลงและการเลียนแบบตามวิถีธรรมชาติ พร้อมกับการแก้ปัญหาทางสังคม จึงเป็นที่นิยมและได้รับความสนใจทั้งในประเทศและต่างประเทศ

กระบวนการเรียนรู้

๑. ครูหะมะ แบลือแบ ได้เรียนรู้และซึมซับศิลปะการแสดงดีเกฮูลูจากปู่และพ่อที่มีสมญานามว่า เลาะ ปงลุกา

๒. ครูหะมะ มีโอกาสเรียนรู้พร้อมกับติดตามวงนักแสดงหลายวงได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ มีการแต่งเนื้อร้อง ท่วงทำนองและลีลาไว้เป็นของตนเอง

๓. คิดค้นวิธีการแสดงให้แปลกไปกว่าการแสดงดีเกฮูลูคณะอื่นๆ โดยทั่วไป เช่น จากที่เคยร้อง เป็นภาษามาลายูมาเป็นเพลงลูกทุ่ง จากเพลงลูกทุ่งมาเป็นภาษามาลายู ทำให้ผู้ชมดีเกฮูลู เข้าใจในเนื้อร้องและการมีทำนองที่แปลกออกไป ทำให้เกิดความสนุกสนาน ครูหะมะ ไม่หยุดนิ่งที่จะคิดค้น และเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งเรียนรู้จากนักแสดงดีเกฮูลูด้วยกัน และยังสืบสานเนื้อร้องจากบรรพบุรุษ ในท้องถิ่นต่าง ๆ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแนวทางของตนเองตลอดมา

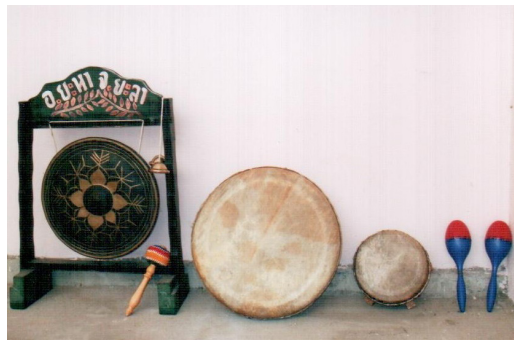
วิธีการเรียนรู้

๑. ดูการละเล่นของคุณปู่และคุณพ่อที่เล่นดีเกฮูลูและติดตามการแสดงไปยังสถานที่ต่าง ๆ

๒. ฝึกเป็นลูกคู่และร่วมร้องเพลงดีเกฮูลูกับวงการแสดงเป็นครั้งคราวจนเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง

๓. ฝึกการแสดงดีเกฮูลูเอง โดยการตั้งวงการแสดงดีเกฮูลูเองและได้ยึดการแสดงดีเกฮูลู เป็นอาชีพมาโดยตลอด

๔. รับฟังความคิดเห็นในการแสดงดีเกฮูลูแต่ละครั้ง จากผู้ชมหรือเครือข่ายดีเกฮูลูซึ่งมีทั้งคำติและคำชม ครูหะมะ จะนำสิ่งที่บกพร่องเหล่านั้นมาแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการแสดงอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ของครูหะมะ แบลือแบ

ครูหะมะ แบลือแบ ศิลปินดีเกฮูลู ผู้เปี่ยมล้นไปด้วยการแสดงที่มีเนื้อร้องและทำนองที่เป็น ศิลปะการแสดงเฉพาะตัว ตลอดระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี ครูหะมะ ยังคงอยู่กับวงการแสดงโดย ที่มีนักแสดงรุ่นเยาว์และรุ่นผู้ใหญ่ผลัดเปลี่ยนกันเข้าร่วมแสดง ครูหะมะ ไม่เคยปิดบังองค์ความรู้ ที่ตนเองมีอยู่ ครูถ่ายทอดให้ผู้ที่อยู่ร่วมวงเดียวกันได้เรียนรู้และนำไปใช้ในการแสดงจนเกิดความเชี่ยวชาญ ติดต่อกันมา

ครูหะมะ มีความสามารถเฉพาะตนที่จดจำและสามารถแสดงสด บรรยายออกมาโดยความรู้สึก และใส่อารมณ์ด้วยท่าที่เป็นจริง ทำให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมคล้อยตาม ผู้ชมได้รับความสนุกสนานและ ได้ความรู้กลับไป เยาวชน คือ เป้าหมายที่ครูหะมะ จะเชิญชวนให้มาเรียนรู้และร่วมแสดงดีเกฮูลู กับคณะ ลูกทุ่งยะหาของครูหะมะ ซึ่งเป็นคณะดีเกฮูลูที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม เพื่อเป็น การอนุรักษ์และสืบสานศิลปะการแสดงดีเกฮูลูให้คงอยู่สืบไป

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูหะมะ มีดังนี้

๑. วงดนตรีดีเกฮูลูของครูหะมะ มีผู้สนใจเข้าร่วมวงการแสดง ครูยินดีให้การสนับสนุนและ เชิญชวนให้มาร่วมการแสดง โดยการฝึกฝนตั้งแต่ฝึกร้อง โดยใส่จินตลีลาลงไปในเนื้อร้อง จังหวะ ความพร้อมเพรียงจนเป็นพื้นฐานของการแสดง

๒. ครูหะมะ จะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ศิษย์ ดังนี้

- ๑) ความสำคัญของดีเกฮูลู
- ๒) ความเป็นมาของดีเกฮูลู
- ๓) ดนตรีประกอบการแสดงดีเกฮูลู
- ๔) การแต่งกลอนดีเกฮูลู
- ๕) ตอนการแสดงดีเกฮูลู
- ๖) บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าคณะและลูกคู่
- ๗) จริยธรรมของดีเกฮูลู

๓. สอดแทรกสาระที่เป็นประโยชน์ในการแสดงดีเกฮูลู เช่น ความสามัคคี การปกครองระบอบ ประชาธิปไตย การตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินเกิด โดยครูหะมะ มีวิธีการฝึกอบรมให้กับศิษย์ ดังนี้

- ๑) ฝึกร้องตามบทหรือเพลงของดีเกฮูลูรุ่นพี่
- ๒) ฝึกร้องตามบทหรือเพลงที่มอบหมายให้ โดยฟังแถบบันทึกเสียงที่ศูนย์การเรียนรู้
- ๓) ฝึกร้องบทหรือเพลงประกอบดนตรีดีเกฮูลู
- ๔) ฝึกร้องบทหรือเพลงดนตรีประกอบทำทาง
- ๕) ฝึกร้องเพลงลูกทุ่งยอดนิยมและเพลงใหม่ที่ถนัด
- ๖) ฝึกแต่งกลอนดีเกฮูลู
- ๗) ฝึกกริยามารยาทการปฏิบัติตนบนเวทีและการดำเนินชีวิตในฐานะนักแสดง

รูปแบบการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูหะมะ แบลือแบ

การนำดีเกฮูลู มาสู่การเล่นพื้นบ้านเป็นการส่งเสริมศิลปกรรมทางวัฒนธรรมอิสลาม ที่เน้นความเรียบง่าย และการดำเนินชีวิตของครูหะมะก็อยู่ในกรอบของศาสนาอิสลาม โดยครูหะมะ ตั้งศูนย์การเรียนรู้ครุภูมิปัญญาไทยที่เปิดสอนดีเกฮูลูที่บ้าน ซึ่งได้จัดทำเป็นแปลงเกษตรปลูกพืช ผักสวนครัวกินเองในครอบครัวและให้เยาวชนที่มาฝึกซ้อมดนตรีได้เห็นแบบอย่างที่ดีและนำไปปฏิบัติ พร้อมกับสอดแทรกเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงลงในบทเพลงดีเกฮูลู และฝึกให้ผู้แสดงนำไปร้องในงาน การแสดงต่าง ๆ ด้วย พร้อมกับแนะนำให้เยาวชนตระหนักถึงวิถีชีวิตความพอเพียงที่เหมาะสมกับ วิธีการใช้จ่ายในยุคปัจจุบัน

การที่ครูหะมะ แบลือแบ เป็นมุสลิมที่เคร่งครัดต่อหลักคำสอนของศาสนธรรมของอิสลาม จึงนำหลักปฏิบัติ เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ การให้หรือการแบ่งปัน การช่วยเหลือ ฯลฯ มาใช้ใน ชีวิตประจำวัน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม มีการวางตนเป็นแบบอย่างกับผู้มาพบเห็น เช่น การแต่งกายในชีวิตประจำวัน เครื่องมือ เครื่องใช้ สถานที่อยู่อาศัย อาหารการกิน ฯลฯ จึงเป็น ตัวอย่างที่ดีโดยเฉพาะกับลูกศิษย์ที่จะนำแนวคิดความพอเพียงไปปฏิบัติ นอกจากนี้ครูหะมะ จะหาเวลานั่งคุยตามวงน้ำชาหรือสภากาแฟ ที่จะมีผู้นำท้องถิ่นมาพบปะพูดคุยกัน แล้วนำเรื่องหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นประเด็นการสนทนาด้วย

๒. แนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีดำเนินกิจกรรมของครูภูมิปัญญาไทย ในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

จากกรณีศึกษาครูภูมิปัญญาไทยทั้ง ๑๐ กรณีศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ครูภูมิปัญญาไทยได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ที่สั่งสมมาและนำไปสู่การเผยแพร่ทำให้เกิดการดำรงชีวิตและการพัฒนาท้องถิ่น มีความสุขในพื้นที่โดยได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม พื้นที่ที่ครูอยู่อาศัยและบริเวณที่ครูมีความสามารถเผยแพร่ไปสู่สาธารณชนมีความอุดมสมบูรณ์มาได้ในระดับหนึ่ง

เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ รูปแบบการเรียนรู้การถ่ายทอดความรู้ และการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ นั้น ครูภูมิปัญญาไทยมีแนวทางเพื่อการพัฒนาตนเอง องค์ความรู้ รูปแบบการเรียนรู้ การเผยแพร่ และการแก้ไข ดังต่อไปนี้

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๑. ครูวงศ์ แก้วใจมา

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ส่วนท้องถิ่น

- ขอกการสนับสนุนงบประมาณเพื่อทำแนวกันไฟ ดูแลทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม มีพื้นที่ประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่ พร้อมทั้งพัฒนาแหล่งธรรมชาติ คือ น้ำตกป่าธรรมชาติ
- ขอกการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่นหรือจากทางหลวงเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) เพื่อปรับปรุงซ่อมแซมถนนซึ่งเป็นถนนธรรมชาติ ระยะทางประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

ส่วนกลาง

- ขอกการสนับสนุนงบประมาณ เป็นค่าตอบแทนผู้ช่วยครูภูมิปัญญาไทยแต่ละครั้งตามความเหมาะสม
- ขอกการสนับสนุนงบประมาณจัดตั้งและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยในวงเงินที่เหมาะสมที่จะพัฒนาศูนย์ข้อมูลให้ดียิ่งขึ้นอย่างถาวร

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๒. ครูบาศรีวิชัย วัชรศาสตร์

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านภาษาและวรรณกรรม

ส่วนท้องถิ่น

- จัดทำป้าย สถานที่ ถนน เป็นภาษาล้านนาควบคู่กับภาษาไทยเพิ่มขึ้นอีก ๑ ภาษา
- จัดกิจกรรมแข่งขันทักษะการเขียน อ่าน การจารใบลานภาษาล้านนาปีละครั้ง
- สนับสนุนสนับสนุน การจัดทำอุปกรณ์ สื่อ เพื่อใช้ในการสอนภาษาล้านนา ให้กับโรงเรียน
เครือข่ายที่ตั้งอยู่ในเขตรับผิดชอบจากด้านเอกชน
- ผู้ประกอบอาชีพเขียนป้ายและโรงพิมพ์ได้รับการอบรมภาษาล้านนาให้สามารถเขียนและ
ใช้คอมพิวเตอร์พิมพ์ป้ายภาษาล้านนาได้

ส่วนกลาง

- ขอให้กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดนโยบายให้มีการสอนภาษาไทยถิ่นทุกภูมิภาคของ
ประเทศไทย ที่มีทั้งภาษาเขียนและภาษาพูดทุกช่วงชั้นในระบบการศึกษา เพราะสภาพภาษาไทยถิ่น
ทุกภูมิภาคเข้าขั้นวิกฤต คนท้องถิ่นเมินภาษาถิ่นบรรพบุรุษตนเอง ไม่พูดภาษาถิ่นต่อกันทั้งที่เป็นคน
ท้องถิ่นด้วยกันแท้ ๆ
- ขอให้กระทรวงมีหน้าที่รับผิดชอบด้านศาสนาโดยเฉพาะพุทธศาสนา กำหนดให้ พระ เณร
ในภาคเหนือ สามารถอ่าน เทศน์ จากใบลานที่เป็นภาษาล้านนาได้ (๘ จังหวัดตอนบน) ของบประมาณ
สนับสนุนจากส่วนการปกครองท้องถิ่นและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อ
  - จัดอบรมหลักสูตรครูเพื่อให้สามารถสอนภาษาล้านนาได้ (กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย
เพิ่มเติม)
  - จัดหลักสูตรภาษาล้านนาในแต่ละช่วงชั้น
  - จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน
  - จัดทำอุปกรณ์ สื่อการสอนต่าง ๆ ในระดับมหาวิทยาลัย
  - จัดอบรมหลักสูตรภาษาล้านนาเบื้องต้นและขั้นสูง ปีละ ๑ หรือ ๒ ครั้ง ให้แก่บุคลากร
ในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไป
  - จัดให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ มีการเรียนการสอนภาษาล้านนาในชั้นเรียนด้วย

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๓. ครูสุนทรี ขนาดนิต

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ส่วนท้องถิ่น

- ให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นจัดทำกิจกรรมร่วมกันระหว่าง การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยกับเยาวชนในท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเข้าร่วมโครงการสร้าง นวัตกรรม จากภูมิปัญญาไทย เพื่อให้เกิดการต่อยอดการนำภูมิปัญญามาใช้ในชีวิตประจำวัน
- ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้ผ้าทอ เพื่อให้มีการนำผ้าทอหาดเสี้ยวได้นำมาใช้อย่างต่อเนื่อง
- จัดอบรมให้กับเยาวชนและแม่บ้าน เพื่อจะได้นำความรู้ภูมิปัญญาไทยไปสร้างรายได้ตาม แนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ให้หน่วยงานราชการสนับสนุนการนำผลงานด้านภูมิปัญญาไทยไปเผยแพร่ในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน
- ให้จังหวัดส่งเสริมให้กลุ่มต่าง ๆ มาศึกษาดูงานที่ศูนย์เรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่อง
- ให้สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัด ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวของจังหวัด ควบคู่กับการเรียนรู้ ภูมิปัญญาไทย เพื่อให้มีการไปดูงานที่ศูนย์ สนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาไทยของจังหวัด

ส่วนกลาง

- ส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยมีความยั่งยืนโดย
  - ขอสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำหนังสือไทยพวนบ้านหาดเสี้ยว เพื่อเผยแพร่ให้กับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ
  - ขอสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำแผ่นบันทึกภาพการเรียนรู้การทอผ้าด้วยตนเอง เพื่อให้ภูมิปัญญาสามารถเข้าถึงเยาวชนได้มากขึ้น ปัจจุบันจัดทำแผ่นบันทึกภาพเพื่อเรียนการทอผ้าตีนจก ด้วยตนเองไว้ ๑ ชุดแล้ว แผนงานที่จะต้องทำต่อไปคือทำแผ่นบันทึกภาพการทอผ้าแบบอื่น ๆ เพื่อเป็น การเผยแพร่ต่อไป
- สนับสนุนให้สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรม การสืบทอดภูมิปัญญากับครู ภูมิปัญญาในพื้นที่ให้มากขึ้น และจัดทำเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง เพื่อสร้างจิตสำนึกในภูมิปัญญาของ บรรพบุรุษ

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๔. ครูสมพงษ์ มาจันทร์

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

ส่วนท้องถิ่น

- สถาบันการศึกษาทุกระดับควรสนับสนุนให้โอกาสครูภูมิปัญญาไทยได้นำเอาความรู้ไปแลกเปลี่ยนในการแก้ปัญหาทางการศึกษา
- สร้างจิตสำนึกคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้ศึกษาสืบทอดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนตามวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามสืบไป

ส่วนกลาง

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และสมาคมครูภูมิปัญญาไทยต้องร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนสร้างศูนย์เรียนรู้เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ของครูแต่ละคนจากทุกภูมิภาคมาจัดเป็นหลักสูตรสู่การเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยควรจัดให้มีการประชุมสัญจรไปตามภูมิภาคต่างๆ ทุกปี ไปตามสถาบันการศึกษาตามมหาวิทยาลัย ไม่จัดในโรงแรม ยากให้เยาวชนมีโอกาสเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วย

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๕. ครูโกศล แตนตะโคตร

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย

ส่วนท้องถิ่น

- ให้ท้องถิ่นช่วยประชาสัมพันธ์ด้านการแพทย์แผนไทยให้คนรู้จักมากขึ้น
- ให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นสนับสนุนส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าสมุนไพร
- ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเขตอนุรักษ์ป่า เขตห้ามตัดป่าไม้
- ให้องค์กรส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้มีสวนสมุนไพรในทุกชุมชน

ส่วนกลาง

- ให้มีหน่วยงานกลางเป็นตัวแทนแลกเปลี่ยนความรู้จากครูภูมิปัญญาท่านอื่นๆ ในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้อง
- ต้องการให้ส่วนกลางสนับสนุนส่งเสริมงบประมาณ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สมุนไพร อาคารพิพิธภัณฑ์ ที่เก็บเครื่องมือ เครื่องยา "อโรคยาศาลา" ที่พักผู้ป่วยเพื่อช่วยผู้เจ็บป่วย
- ให้ส่วนกลางประชาสัมพันธ์ให้ทุกหน่วยงานร่วมมือกัน เช่น อบต. อำเภอ จังหวัด มีการปลูกป่าสมุนไพรในพื้นที่อาศัยและพื้นที่สาธารณะ ให้ครบทุกประเภท เช่น ไม้ยืนต้น ไม้เถา เครือ ห้ว เหง้า ผัก หญ้า ฯลฯ

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๖. ครูมาลี แวเว็ช

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านโภชนาการ

ส่วนท้องถิ่น

- สถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาควรให้ความร่วมมือสนับสนุนด้านการจัดทำหลักสูตร งบประมาณ และติดตามประเมินผล เพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนา
- องค์กรส่วนท้องถิ่นนำโดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนทางด้านงบประมาณ การขยายผล และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้จักถึงความสำคัญของครูภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นพื้นฐานอาชีพของคนในชุมชน
- ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาช่วยประชาสัมพันธ์ถึงคุณค่าของครูภูมิปัญญาไทย ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นตัวอย่างในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษให้คงอยู่กับเยาวชนรุ่นหลังต่อไปอย่างยั่งยืน

ส่วนกลาง

- จัดงบประมาณในการจัดหาวัสดุฝึกและสื่อการเรียนรู้
- ส่วนกลางประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้จักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย เช่น เผยแพร่หลักสูตรการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูภูมิปัญญาไทย

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๗. ครูอุทุมพร มุลพรม

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี

ส่วนท้องถิ่น

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดนิทรรศการแสดงผลงานในแต่ละจังหวัด

ส่วนกลาง

- ต้องการได้รับการสนับสนุนการสร้างศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นรูปธรรม กล่าวคือเมื่อครั้งยังรับราชการได้ใช้ที่ทำงานเป็นศูนย์การเรียนรู้ ครั้นเมื่อเกษียณอายุราชการแล้ว มีบ้านที่ปิดไว้โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งมีผู้เรียกร้องให้ปรับปรุงเป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นที่แสดงผลงาน ดำเนินงานจัดสาริตและฝึกปฏิบัติ

- ต้องการได้รับการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เช่น

- การประดิษฐ์สื่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่สนุกถูกใจผู้เรียน
- การทำป้ายหมักชีวภาพ
- การเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ยอมรับ

- ให้ส่วนกลางสนับสนุนและมอบหมาย ให้ทุกเขตการศึกษาจัดหลักสูตรสาระพุทธศาสนาในทุกโรงเรียน

- ต้องการสนับสนุนการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน วิธีการดำเนินกิจกรรมในการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเผยแพร่ว่าทำได้จริง ไม่ยาก มีความสุขในการปฏิบัติ เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนไทย

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๘. ครูจักรกริช สุขสวัสดิ์

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม

ส่วนท้องถิ่น

- มีการประชาสัมพันธ์ศูนย์การเรียนรู้
- ให้องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้
- โรงเรียนในท้องถิ่นต้องจัดทำหลักสูตรเพื่อรองรับภูมิปัญญาไทย
- สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ข้อมูล เอกสาร สื่อประชาสัมพันธ์
- ให้นำหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชนทั่วไปและท้องถิ่นมีนโยบายสนับสนุนการอนุรักษ์

ศิลปกรรมของชาติซึ่งได้สืบทอดมาหลายร้อยปีจนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ

ส่วนกลาง

- สนับสนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนาสถานที่ให้เหมาะสมกับการเป็นศูนย์การเรียนรู้ มีรูปแบบการทำงานตามลำดับขั้นชัดเจน และจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์อย่างเป็นสัดส่วน
- จัดหาวัตถุดิบในการผลิตและอุปกรณ์ราคาถูกลง เพื่อลดต้นทุนการผลิต
- จัดหาตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์
- ประชาสัมพันธ์ศูนย์การเรียนรู้และผลิตภัณฑ์ของครูภูมิปัญญาไทย
- ตั้งงบประมาณค่าตอบแทนเป็นเงินสนับสนุนรายเดือน หรือเป็นงวด
- สนับสนุนการปลูกป่าไม้เพื่อทำหุ่น ได้แก่ ต้นหวาย ตาล ทองหลาง ลาน และต้นยางรักใหญ่
- สนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์เพื่อรวบรวมผลงาน เอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และวัตถุดิบ

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๙. ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านเกษตรกรรม

ส่วนท้องถิ่น

- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบถึงข้อมูลของศูนย์ฯ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในชุมชน กรณีเกษตรกรอินทรีย์ชีวภาพ เพราะเกษตรกรยึดติดกับการใช้สารเคมีเกษตร
- ท้องถิ่นควรส่งบุคคลเข้ามาร่วมกับศูนย์ในการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้เนื้อหาตรงกับสภาพและความต้องการของชุมชน
- ท้องถิ่นควรจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้เอื้อต่อการทำงานของศูนย์ เช่น
  - ตั้งงบประมาณเพื่ออบรมประชาชน
  - ตั้งงบประมาณสนับสนุนปรับปรุงศูนย์เรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย

ส่วนกลาง

- จัดงบประมาณสนับสนุนเพื่อปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย รวมถึงค่าตอบแทนของครูภูมิปัญญาไทย
- จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรม องค์ความรู้ต่าง ๆ ของครูแต่ละศูนย์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบอย่างแพร่หลาย
- ออกระเบียบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ได้อย่างชัดเจน

แนวทางการส่งเสริมรูปแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

๑๐. ครูหะมะ แบลือแบ

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม

ส่วนท้องถิ่น

- ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งระดับส่วนตำบล และส่วนจังหวัด จัดโครงการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดค่ายเยาวชนรักษ์ดีเกสุลู เป็นประจำทุกปี
- นำดีเกสุลู ไปแสดงในกิจกรรมหรืองานประจำปีของจังหวัด
- สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นทุกระดับให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชน ที่มีความสามารถพิเศษด้านดีเกสุลูได้เข้าไปศึกษาในสัดส่วนของผู้มีความสามารถพิเศษ
- วัฒนธรรมจังหวัดจัดให้มีการประกวดคณะดีเกสุลูทั้งในประเภทเยาวชนและประชาชนทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพคณะดีเกสุลู

ส่วนกลาง

- ให้กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น "ดีเกสุลู" ไปใช้ในการศึกษาในระบบ
- กรมประชาสัมพันธ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดประชุมเชิงปฏิบัติการการนำเสนอพื้นบ้านดีเกสุลู ไปปรับประยุกต์เพื่อรับใช้สังคม
- ให้กรมประชาสัมพันธ์ โดยสำนักประชาสัมพันธ์ เขต ๖ จังหวัดสงขลา นำสื่อพื้นบ้านดีเกสุลูเผยแพร่ทาง วิทยุและโทรทัศน์ ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชน เพื่อขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนด้านงบประมาณด้านวิชาการ พร้อมทั้งเผยแพร่ผลงานและศูนย์การเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครูภูมิปัญญาไทยทั้ง ๑๐ กรณีศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๙ ด้าน ประกอบด้วย

๑. ครูวงศ์ แก้วใจมา	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. ครูบุญคิด วัชรศาสตร์	ด้านภาษาและวรรณกรรม
๓. ครูสุนทรี ขนาदनิต	ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๔. ครูสมพงษ์ มาจันทร์	ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
๕. ครูโกศล แตนตะโคตร	ด้านการแพทย์แผนไทย
๖. ครูมาลี แวเว็ช	ด้านโภชนาการ
๗. ครูอุทุมพร มุลพรม	ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
๘. ครูจักรกฤษ์ สุขสวัสดิ์	ด้านศิลปกรรม
๙. ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง	ด้านเกษตรกรรม
๑๐. ครูหะมะ แบลือแบ	ด้านศิลปกรรม

จากการศึกษารูปแบบการเรียนรู้การถ่ายทอดเพื่อขับเคลื่อนของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ครูภูมิปัญญาไทยเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในภูมิปัญญา มีรูปแบบและการเรียนรู้เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่นซึ่งมีความเหมือนและความต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับ

๑. องค์กรความรู้ของครูภูมิปัญญา
๒. บริบททางสังคม
๓. วิถีชีวิต
๔. วัฒนธรรม
๕. สิ่งแวดล้อม

๑. องค์กรความรู้ของครูภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการที่เกิดจากการบ่มเพาะจากประสบการณ์ชีวิต ทำให้เกิดการสั่งสมเป็นองค์ความรู้ (ภูมิปัญญา) สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม องค์ความรู้เหล่านี้เมื่อนำมาใช้เป็นประจำทำให้เกิดความเชี่ยวชาญสามารถใช้แก้ปัญหา ทั้งจากตนเอง ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดเป็นความตั้งใจที่มีมาจากการพยายามแก้ปัญหาความยากจนด้วยทุนของตนเองและการจัดการทรัพยากร ทำให้เกิดการหล่อหลอมเป็นทุนชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. บริบททางสังคม ความเป็นอยู่ในสังคมนั้นจะหลอมรวมให้เกิดการร่วมมือและการช่วยเหลือกัน ลักษณะของท้องถิ่นรวมถึงค่านิยม มีความเชื่อ ความเห็น รวมถึงการรวมกลุ่มสมาชิกที่มีทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน กำหนดทิศทางของกลุ่มให้เกิดขึ้น เช่น ครูสมพงษ์ มาจันทร์ ได้รวบรวมคนแหว่งนาง ที่มีทัศนคติที่ต้องการแก้ปัญหาชีวิตร่วมกัน มาจัดทำกลุ่มเลี้ยงโค แคร่ไม้ไผ่ หมอนขิด ฯลฯ ครูสุนทรี ขนาดนิต รวมญาติพี่น้อง คนในชุมชนที่มีฝีมือมาทอผ้าใส่เอง ครูหะมะ แบลือแบ มีความเชื่อโดยใช้หลักการของศาสนาอิสลามสอดแทรกในการแสดงดีเกฮูลู ครูอุทุมพร มุลพรม มีความเชื่อทางศาสนาพุทธ นำเอาพุทธธรรมมาสั่งสอนให้ใช้ในการแก้ปัญหาของสังคม ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง มุ่งมั่นการทำเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ โดยเฉพาะเรื่องข้าว เพื่อมาแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ เศรษฐกิจ และปัญหาด้านการเกษตร ฯลฯ

๓. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีมาอย่างยาวนาน ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูวงศ์ แก้วใจมา มีชีวิตผูกพันอยู่กับป่าไม้ ครูบุญคิด วัชรศาสตร์ คลุกคลีอยู่กับการเขียนหนังสือ การจำหน่ายสิ่งพิมพ์ และการจัดพิมพ์หนังสือโดยใช้ภาษาถิ่นนา ซึ่งเป็นการใช้ภาษาถิ่นชาวเหนือ ครูจักรกริช สุขสวัสดิ์ ประยุกต์ใช้ต้นทองหลาง ต้นตาล ซึ่งเป็นทรัพยากรท้องถิ่นและวัสดุเหลือใช้ คือ เปลือกหอยมุกมาเพิ่มมูลค่า มีการเรียนรู้ลดหลายแบบต่างๆ ตลอดจนความสามารถในการประยุกต์องค์ความรู้ ประสบการณ์เชิงถ่ายทอดความรู้ จนได้รับมอบหมายจากสำนักพระราชวังให้เป็นผู้ลดหลายพระโกศจันทน์และงานประดับมุกในงานพระราชพิธี ครูโกศล แदनตะโคตร์ ตลอดจนชีวิตผูกพัน กับพืชสมุนไพร และแพทย์แผนไทย ฯลฯ ทำให้เกิดภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตอันยาวนาน สั่งสม องค์ความรู้ ภูมิปัญญาจนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ครูมาลี แวเวเพชร มุ่งมั่นสืบสานการทำขนมไทย โดยเฉพาะขนมเกสรลำเจียก ซึ่งเป็นขนมไทยโบราณที่ครูสืบสานมาจากบรรพบุรุษจนเกิดความเชี่ยวชาญ สามารถถ่ายทอดความรู้และนำไปสร้างเป็นอาชีพได้

๔. วัฒนธรรม ความดีงามที่บ่มเพาะชีวิตของครูภูมิปัญญาไทยทั้ง ๑๐ กรณีศึกษาในครั้งนี้ ได้สร้างขึ้นจากคุณงามความดีผ่านการเรียนรู้ เป็นการสร้างวัฒนธรรมที่ดีงามให้กับท้องถิ่นให้ชนรุ่นหลังสืบสาน โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนต่อไป เช่น ครูมาลี แวเวเพชร ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารมาจากแม่และยาย เป็นวัฒนธรรมในการประกอบอาหาร คุณค่าของอาหาร มีความผูกพันกับท้องถิ่น ครูโกศล แदनตะโคตร์ รับการถ่ายทอดความรู้ด้านสมุนไพรจากบรรพบุรุษ เป็นวัฒนธรรมการใช้สมุนไพรในการดำรงชีวิต ครูหะมะ แบลือแบ ครูผู้นุรักษ์วัฒนธรรมดีเกฮูลู การใช้วัฒนธรรมของท้องถิ่นทำให้เกิดความเชื่อถือ เชื่อมือ และเชื่อใจตามมา เป็นการต่อยอดองค์ความรู้ ให้ยาวนานสืบสานเป็นวัฒนธรรม คุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้ร่วมกันอนุรักษ์และนำมาใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิตต่อไป

๕. สิ่งแวดล้อม องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยที่เกิดมาจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้าง เช่น ป่าไม้ ลำธาร พื้นที่ทางการเกษตร ความเป็นอยู่ เพื่อรวบรวมนำไปสร้างเป็นอาชีพต่าง ๆ คุบบางท่านมีอาชีพอยู่แล้ว แต่เมื่อเห็นสิ่งแวดล้อมที่สูญเสียไปก็เริ่มเข้ามาป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ผิดบ้างถูกบ้างแต่ความผิดพลาดนี้เองทำให้ครูได้รับองค์ความรู้ใหม่ เช่น ครูสมพงษ์ มาจันทร์ เห็นว่าการทำธุรกิจเกษตรต้องทำอย่างครบวงจร ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง ประสบปัญหาการเกษตรที่ใช้สารเคมี จึงต้องค้นคว้าวิธีการจัดการกับเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ ครูอุทุมพร มุลพรม เห็นคุณค่าของ

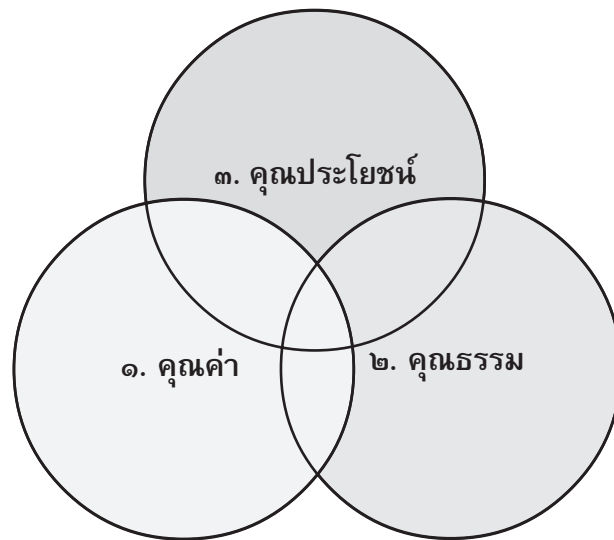
เศษขยะ เศษอาหาร เศษกระดาษ จึงนำมาดัดแปลงทำปุ๋ยชีวภาพและทำอุปกรณ์การเรียนการสอน จนประสบความสำเร็จ ฯลฯ

จากการศึกษาทั้ง 10 กรณีศึกษาพบว่า องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย เกิดขึ้นได้จากวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาไทยมีองค์ความรู้และมีจุดยืนในการดำเนินชีวิตของตนเอง สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยคุณค่า ความดีงาม ความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตลอดชีวิต

โดยสรุปองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยที่ได้มา เป็นวิถีธรรมชาติที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองจากคุณลักษณะดังนี้

๑. กฎเกณฑ์ธรรมชาติเป็นตัวกำหนดหรือบังคับ

สถานการณ์และเหตุการณ์เหล่านี้เป็นการแก้ปัญหาเพื่อความต้องการ เพื่อความอยู่รอด ความอยู่รอดเป็นกฎสภาวะธรรมชาติที่สัตว์ทั้งหลายจะดิ้นรนต่อสู้เพื่อเอาชนะ แต่การเอาชนะบางครั้งทำให้เกิดความเสียหาย แต่ที่เกิดขึ้นกับครูภูมิปัญญาไทยจะเป็นการสร้างสรรค์ตามธรรมชาติ รู้จักคุณค่าของธรรมชาติ สรุปเป็น ๓ คุณลักษณะ ได้แก่ คุณประโยชน์ คุณค่า และคุณธรรม ซึ่งครูภูมิปัญญาไทยมี ๓ คุณลักษณะเชื่อมโยง ดังแสดงในภาพที่ ๒

ภาพที่ ๒ การเชื่อมโยงของ ๓ คุณลักษณะของครูภูมิปัญญาไทย

ทั้งสามคุณลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้เกิดคุณค่าทางสังคม สังคมจะได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม การที่สังคมได้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้นทำให้เกิดความสันติสุข โดยถือเป็นเป้าหมายสำคัญขององค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ทำให้เกิดคุณประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

๒. เกิดจากสายเลือด

ครูภูมิปัญญาไทยทั้ง ๑๐ กรณีศึกษามีการสืบทอดภูมิปัญญามาจากบรรพบุรุษที่สั่งสมมา

๓. เกิดจากความต้องการแสวงหาและสนองความต้องการ

องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยที่ได้สั่งสมมาเกิดจากการแสวงหาจากความสนใจเป็นกรณีพิเศษ สืบเนื่องจากอุปนิสัยและพฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านภูมิปัญญาทั้ง ๙ ด้าน ทำให้ครูภูมิปัญญา มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แต่มีจุดร่วมในการดำเนินการหรือการแสวงหา คือ คำนึงวิธีการเพื่อหา บัญญัติต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของตนและสังคมรอบข้าง เช่น ครูสุนทรี ขนาดนิต มีความเชี่ยวชาญในศิลปะการทอผ้าพื้นบ้าน ได้แสวงหาวัตถุดิบจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง ครูวงศ์ แก้วใจมา นักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แสวงหาแนวทางการรักษาผืนป่า ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง ผู้คิดค้นการคัดพันธุ์ข้าว การทำปุ๋ยชีวภาพสูตร T.M. การปลูกพืชอินทรีย์และการเกษตรชีวภาพ ฯลฯ

จากการศึกษาพบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครูภูมิปัญญาไทยทั้ง ๑๐ คน จะแสดงออก ด้วยกิจกรรมยาทที่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไป ดังนี้

๑) **อ่อนน้อมถ่อมตน** หมายถึง ครูภูมิปัญญาทุกคนมีลักษณะไม่เย่อหยิ่ง ยอมรับในสิ่ง ฟังประสงค์และไม่ฟังประสงค์ด้วยอาการอ่อนน้อมถ่อมตนเสมอมา

๒) **ฝึกฝนเชี่ยวชาญ** ครูภูมิปัญญาไทยจะมีความเชี่ยวชาญในภูมิปัญญาของตน สามารถ นำภูมิปัญญามาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ จนเป็นที่ยอมรับของสังคม

๓) **สมานสามัคคี** ครูภูมิปัญญาไทยจะเป็นผู้สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ในท้องถิ่น ให้แสดงออกถึงความเป็นอยู่อย่างสมานฉันท์

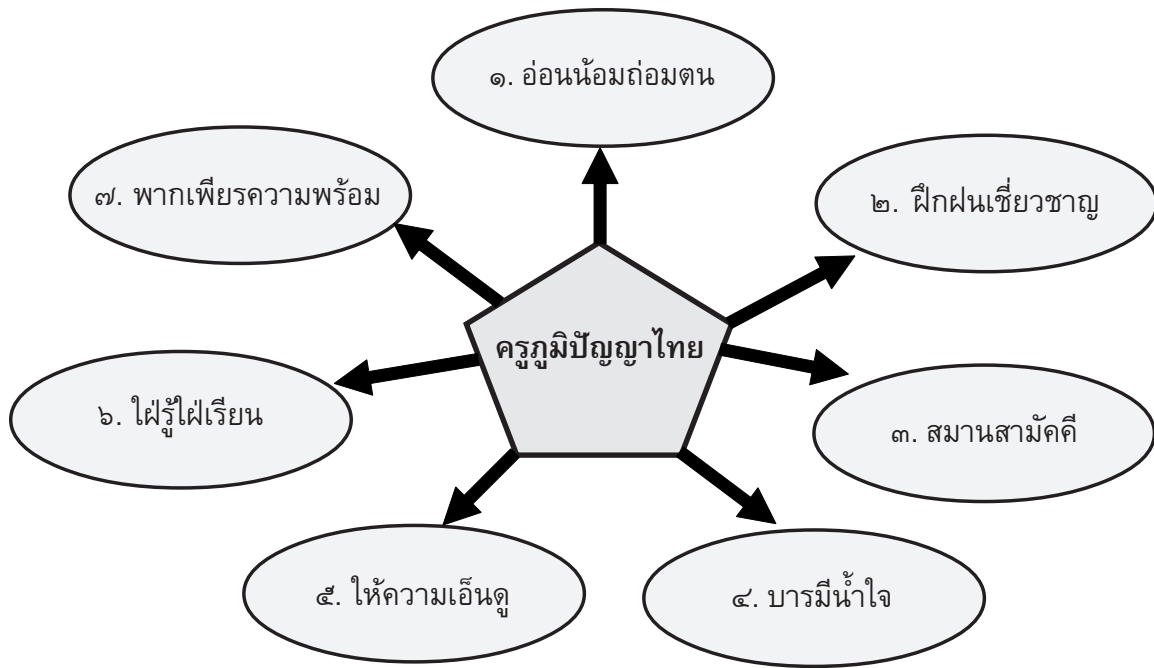
๔) **บารมีน้ำใจ** ครูภูมิปัญญาไทยเป็นผู้มีแต่ให้ ซึ่งการให้นี้มีทั้งด้านวิชาการและทุนทรัพย์

๕) **ให้ความเอ็นดู** ครูภูมิปัญญาไทยให้ความเอ็นดูแก่ศิษย์และผู้เรียนแบบเสมอต้นเสมอปลาย

๖) **ใฝ่รู้ใฝ่เรียน** ครูภูมิปัญญาไทย ไม่เคยหยุดนิ่ง มีการเรียนรู้และพัฒนาภูมิปัญญาของ ตนเอง และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ

๗) **พากเพียรความพร้อม** ครูภูมิปัญญาไทย มีความพร้อมในการให้ความรู้ด้วยความพากเพียร อยู่ตลอดเวลา

ทั้งหมดนี้เป็นข้อสังเกตโดยทั่ว ๆ ไปของครูภูมิปัญญาไทย ดังแสดงในภาพที่ ๓

ภาพที่ ๓ บุคลิกภาพของครูภูมิปัญญาไทย

จากการศึกษาในรูปแบบการเรียนรู้ ครูภูมิปัญญาไทยมีรูปแบบที่มีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ๑๐ ประการ ดังแสดงในภาพที่ ๔ ดังนี้

๑. **มีภูมิปัญญา** ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาตน พัฒนางาน พัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง

๒. **พัฒนาความคิด** ครูภูมิปัญญาจะมีการพัฒนาความคิดอย่างไม่หยุดนิ่ง พร้อมทั้งจะเป็นผู้ให้ตลอดเวลา

๓. **ใกล้ชิดธรรมชาติ** ครูภูมิปัญญาไทยจะมีความรักธรรมชาติ (น้ำ ต้นไม้ แผ่นดิน) ที่จะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน เสมอมา

๔. **เครือญาติเป็นสำคัญ** ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ พี่น้อง (สายเลือด) ล้วนเป็นกลุ่มที่ให้อภัยความรู้เพื่อการเรียนรู้และการถ่ายทอดก่อนคนอื่น ๆ ทั้งสิ้น

๕. **สร้างสรรค์ผลงาน** งานของครูภูมิปัญญาไทย จะเป็นผลงานที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับในสังคมตลอดมา

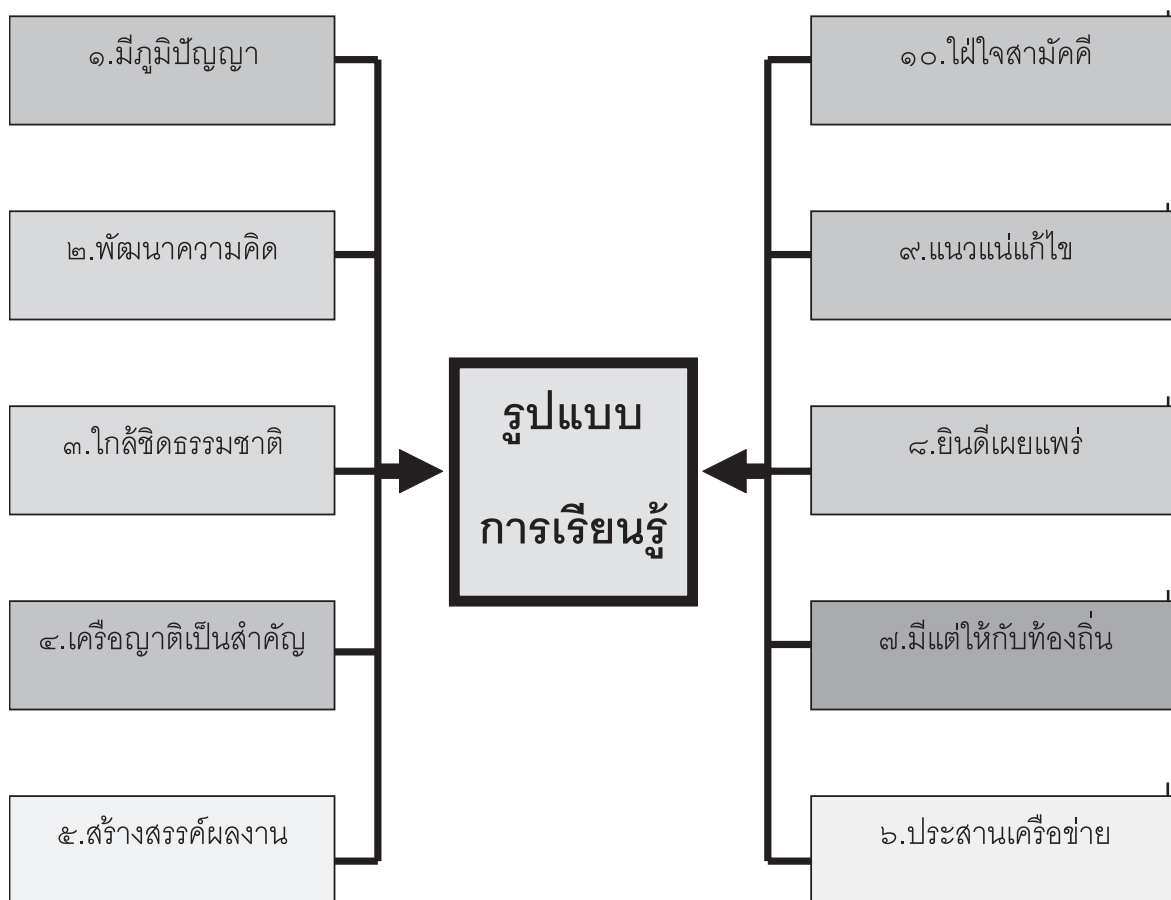
๖. **ประสานเครือข่าย** ครูภูมิปัญญาไทย มีเครือข่ายที่เปรียบเสมือนเพื่อนคู่คิด มิตรคู่ใจ พร้อมทั้งจะทำหน้าที่แทนได้เช่นเดียวกัน

๗. **มีแต่ให้กับท้องถิ่น** ครูภูมิปัญญาไทย มีความรู้สึกที่เป็นผู้ให้โดยเฉพาะให้ท้องถิ่นที่อาศัยอยู่

๘. **ยินดีเผยแพร่** ครูภูมิปัญญาไทย มีความพร้อมและเต็มใจที่จะเป็นผู้เผยแพร่องค์ความรู้เป็นวิทยาทานอยู่ตลอดเวลา

๙. **แนวแน่แก้ไข** การแก้ไขเป็นเรื่องปกติในสังคมที่มีการเคลื่อนตัว จึงต้องมีการปรับปรุงพัฒนาแต่ยึดหลักไว้ให้คงเดิม ครูภูมิปัญญาไทยต้องมีการก้าวทันต่อยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง และพร้อมที่จะยืนอยู่อย่างทรงหนง

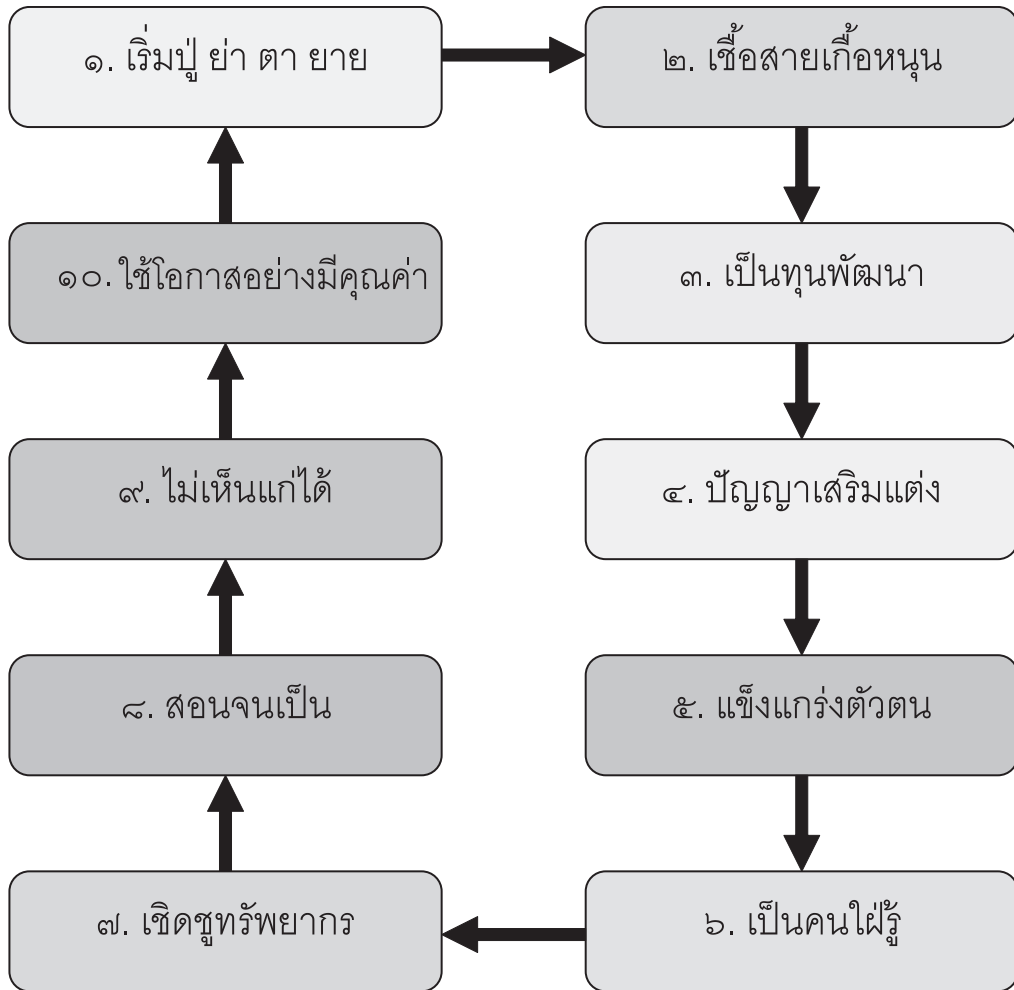
๑๐. **ใส่ใจสามัคคี** ความสามัคคีเป็นสิ่งที่อยู่ในหัวใจของครูภูมิปัญญาไทยตลอดเวลา ความสามัคคีเป็นสิ่งล้ำค่าและคุณธรรมประจำใจ

ภาพที่ ๔ รูปแบบการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

- **เริ่มที่ ปู่ ย่า ตา ยาย** ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่ใช้ภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตมาโดยตลอด โดยจะเป็นครูคนแรกที่พร่ำสอนให้จนเกิดความเชี่ยวชาญ สามารถสืบทอดและดำรงตนต่อมาได้
- **เชื้อสายเกื้อหนุน** สายเลือดที่สืบทอดกันต่อมา การสนับสนุนให้เกิดภูมิปัญญาและมีการถ่ายทอดให้เกิดผลอย่างจริงจัง
- **เป็นทุนพัฒนา** ภูมิปัญญาเป็นส่วนสำคัญที่ใช้เป็นทุนพัฒนาสังคมท้องถิ่น
- **ปัญญาเสริมแต่ง** ครูภูมิปัญญาผู้ซึ่งใช้สติปัญญาที่ได้สั่งสมมาช่วยสร้างเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างดียิ่ง
- **แข็งแกร่งตัวตน** ตัวตนของครูภูมิปัญญาไทยส่วนมากจะมีความแข็งแกร่ง สุขภาพแข็งแรง
- **เป็นคนใฝ่รู้** ครูภูมิปัญญามักจะเป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียนรู้จากสิ่งรอบตัวอยู่ตลอดเวลา
- **เชิดชูทรัพยากร** ครูภูมิปัญญาไทยมักจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทรัพยากรในท้องถิ่น และใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- **สอนจนเป็น** การเรียนรู้กับครูภูมิปัญญาไทย มักจะเป็นการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว หรือเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ ครูจะพร่ำสอนบุคคลเหล่านั้นจนทำเป็น
- **ไม่เห็นแก่ได้** ครูภูมิปัญญาไทยจะเสียสละเวลา เงินและทรัพย์สินอื่น ๆ อย่างเต็มใจ
- **ใช้โอกาสอย่างมีคุณค่า** ครูภูมิปัญญาไทยรู้จักคุณค่าของของเวลา คุณค่าของเศรษฐกิจ คุณค่าของสังคม และจะใช้ให้เกิดคุณค่าอย่างมากที่สุด

ภาพที่ ๕ รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของครุภูมิปัญญาไทย

ครุภูมิปัญญาไทยได้ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาโดยตลอด การดำรงตนมีความเกี่ยวข้องและผูกพัน เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตสู่วิถีพอเพียง ดังแสดงในภาพที่ ๖

๑. เรียบง่าย ประหยัด ครุภูมิปัญญาไทยมีความเรียบง่ายประหยัด สมถะในการดำเนินชีวิตมาโดยตลอด

๒. ซื่อสัตย์ อุดหนุน ครุภูมิปัญญาไทยมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง สังคม ท้องถิ่น มีความอดทนต่อสภาพความเป็นอยู่มาก

๓. สร้างตนเป็นแบบอย่าง ครุภูมิปัญญาไทยจะทำตนเป็นแบบอย่างต่อผู้พบเห็น โดยเฉพาะการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในชีวิตประจำวัน

๔. เสริมสร้างในสังคม ครุภูมิปัญญาไทยจะช่วยเหลือสังคม ท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อให้สังคมมีความสันติสุข

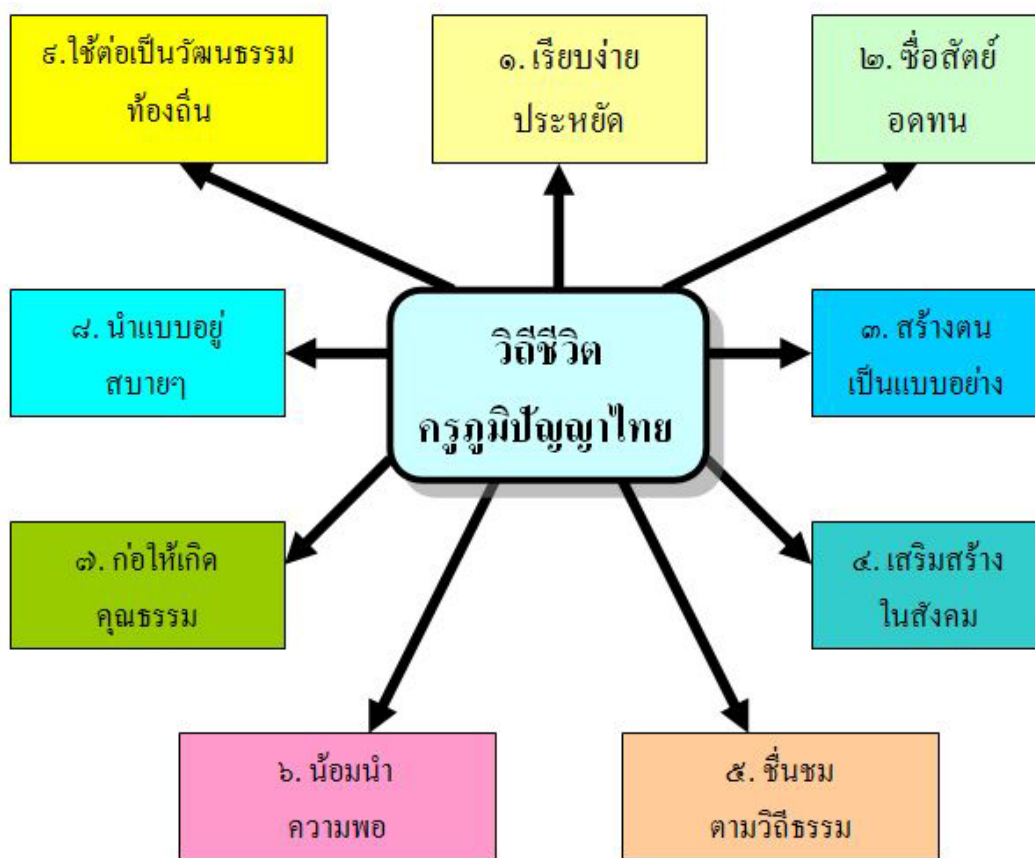
๕. ชื่นชมตามวิถีธรรม ธรรมะและคุณธรรมอื่น ๆ ซึ่งครูภูมิปัญญาไทยจะยึดถือตามหลักศาสนาที่นับถืออยู่

๖. น้อมนำความพอ ครูภูมิปัญญาไทยจะมีความพออยู่ในตัวตนตลอดเวลา

๗. ก่อให้เกิดคุณธรรม เมื่อปฏิบัติตามหลักศาสนาแล้ว จะส่งเสริมหลักคุณธรรมต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย

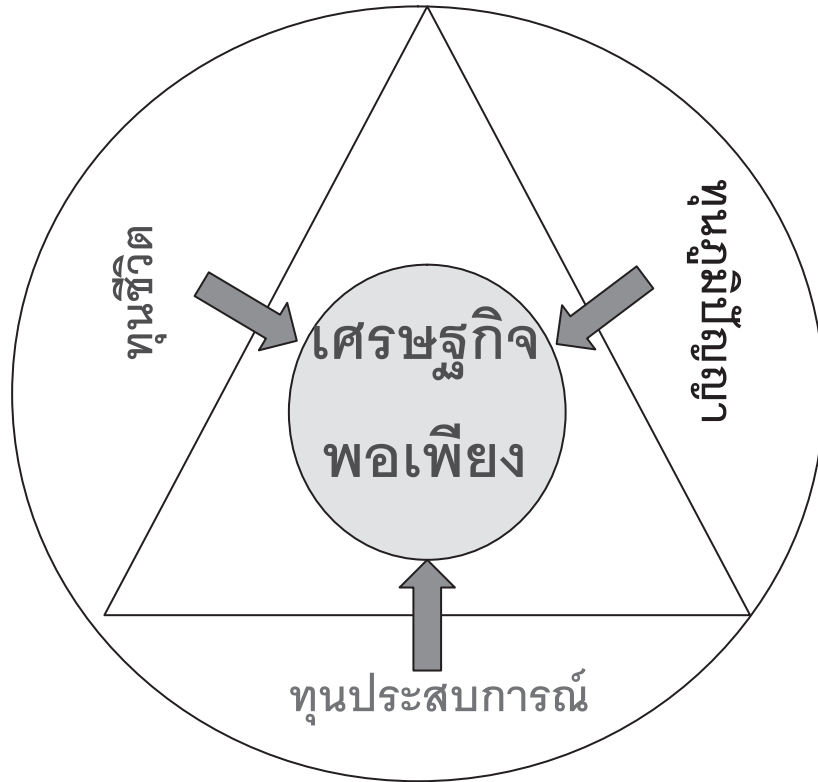
๘. นำแบบอยู่สบาย ๆ ความเป็นอยู่แบบสบาย ๆ ซึ่งครูภูมิปัญญาไทยมีคุณลักษณะเหล่านี้อยู่แล้ว

๙. ใช้ต่อเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเรื่องใหญ่ ที่มีความหลากหลาย ความหลากหลายดังกล่าวนี้จึงมีความสัมพันธ์และความผูกพันในชีวิตและท้องถิ่น

ภาพที่ ๖ รูปแบบการดำเนินชีวิตสุวิถีพอเพียง

จะเห็นได้ว่าทั้ง ๙ ประการนี้ชี้ให้เห็นคุณลักษณะที่จะนำไปสู่วิถีพอเพียงของครูภูมิปัญญาไทย ทั้ง ๑๐ กรณีศึกษา และครูภูมิปัญญาไทยท่านอื่นด้วย จากการดำเนินกิจกรรมของครูภูมิปัญญาไทย สามารถสรุปการนำทุนชีวิต ทุนภูมิปัญญา และทุนประสบการณ์ไปสู่การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังแสดงในภาพที่ ๗

ภาพที่ ๗ สามเหลี่ยมภูมิปัญญาขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทุน เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีบริบทที่มีความแตกต่างกัน การที่จะใช้ภูมิปัญญาต่าง ๆ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาที่มีความต่างในแต่ละบริบท ขึ้นอยู่กับปัจจัยทุน ๓ ประการ คือ

๑. **ทุนภูมิปัญญา** เป็นทุนเบื้องต้นหมายถึง ทุนของชีวิตที่ได้สั่งสมมาตั้งแต่เยาว์วัยจนถึงปัจจุบัน เป็นการสั่งสมองค์ความรู้เปรียบเสมือนเสาค้ำที่คอยรองรับตัวอาคารที่ต่อเติมเข้ามา หมายถึงช่วงชีวิตที่ผ่านมาซึ่งสามารถทำให้เกิดและยืดหยุ่นได้อยู่ได้ ถึงแม้จะมีอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ เข้ามาก็จะสามารถดำรงตนอยู่ได้

๒. **ทุนประสบการณ์** ในระหว่างการดำเนินชีวิต ครูภูมิปัญญาไทยย่อมได้รับผลกระทบทั้งผลดีและผลเสีย ทั้งสองประการนี้ก่อให้เกิดผลที่เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ใครก็ตามที่ได้รับประสบการณ์มากย่อมมีทุนมาก การมีทุนประสบการณ์มากทำให้เกิดความเข้มแข็งมากเช่นเดียวกัน

๓. **ทุนชีวิต** คำว่า "ชีวิต" มิใช่เพียงลมหายใจอย่างเดียว แต่ชีวิตหมายถึง ระยะเวลาที่มีความผูกพันและสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ อย่างมากมาย ใครที่มีอายุยืนนานจะมีโอกาสใช้ชีวิตที่ยาวนานตามไปด้วย

ความสัมพันธ์ทั้ง ๓ ด้าน เป็นมิติสำคัญที่จะไปขับเคลื่อนภูมิปัญญาต่าง ๆ อันจะนำไปสู่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการดำเนินชีวิต อาชีพ ของคนในสังคมไทย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการสนับสนุนให้เกิดการทำกิจกรรมต่างๆ อาทิ การสร้างศูนย์เรียนรู้ องค์กรความรู้ต่าง ๆ การจัดทำหลักสูตร การฝึกอบรม การเรียนการสอน การสาธิต การจัดกลุ่มกิจกรรม ในการดำเนินชีวิตและการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีของประชาชนในท้องถิ่นนั้น

ครูภูมิปัญญาไทยทุกคน จำเป็นจะต้องมีศูนย์การเรียนรู้ของตนเอง เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้เป็นสถานที่ที่จะมีการพบปะ พูดคุย เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน

จากการศึกษาทั้ง ๑๐ กรณีศึกษา พบว่า ครูภูมิปัญญาไทยที่มีศูนย์การเรียนรู้ถึงแม้บางท่านจะมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยในบางส่วนของบริเวณบ้าน ก็สามารถทำให้เกิดการขับเคลื่อนตามองค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็ว และเป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้

ดังนั้น ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

กรุงเทพมหานคร (๒๕๕๐) น้อมรำลึกพระมหากรุณาธิคุณ โนโองาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ทรงเป็นแรงบันดาลใจ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ กรุงเทพฯ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (๒๕๕๐) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๔๘) **ฐานคิด** กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๔๘) **แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน** กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๕๐) **เศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้ถ้าใจปรารถนา** กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๑) **คู่มือการสรรหาและคัดเลือก ครูภูมิปัญญาไทย** กรุงเทพฯ : ๒๑ เซ็นจูรี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๐) **รายงานการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาไทย กับการส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างอาชีพ** กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในความมั่นคงกับการพัฒนาประเทศ และบริบทการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๐**

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ ๑ แบบกรอกข้อมูลและแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ตัวอย่างแบบกรอกข้อมูล

เรื่อง ตอบแบบกรอกข้อมูลและแบบสอบถามโครงการวิจัยรูปแบบและวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

เรียน ครูภูมิปัญญาไทย

ครู.....

คำชี้แจง

ตามที่สมาคมครูภูมิปัญญาไทย ได้รับการจัดโครงการวิจัยและท่านได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการของสมาคมครูภูมิปัญญาไทยให้เสนอผลงานของท่านเพื่อทำการวิจัย ขอให้ท่านกรอกข้อมูลตามแบบสอบถามที่ได้ส่งมาในครั้งนี้อย่างถูกต้องแล้วส่งกลับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย

ชื่อ.....บ้านเลขที่.....หมู่.....

แขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....

โทรศัพท์.....ภายในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

และหลังจากนี้สมาคมครูภูมิปัญญาไทยได้มอบหมาย

ให้.....

และ..... เป็นผู้ประสานงานและออกเยี่ยมเยียนที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมของท่านต่อไป

หมายเหตุ

ให้ท่านเขียนผลงานรูปแบบและวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น ลงในกระดาษพิมพ์ A4 ตามประเด็นที่ได้ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

แบบสอบถาม
โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ออนไลน์ของครูภูมิปัญญาไทย
เพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

... ..

๑. ความเป็นตัวตนของครูภูมิปัญญาไทย

เขียนถึง.....

๑.๑ ประวัติส่วนบุคคล ดังนี้

ชื่อ.....นามสกุล.....

เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....ศาสนา.....

เลขประจำตัวตามบัตรประชาชน.....

๑.๒ ความเชี่ยวชาญภูมิปัญญาด้าน.....

๒. องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

เขียนถึง.....

๒.๑ ประวัติและชีวิตในอดีตที่ผ่านมา (ถ้าเป็นไปได้ให้เล่าชีวิตตั้งแต่วัยเด็ก .....

๒.๒ ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มา ตามภูมิปัญญาของท่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒.๓ องค์ความรู้ที่ได้รับการยกย่องที่เป็นครูภูมิปัญญาไทย รวมถึงสถานที่ศูนย์การเรียนรู้และ
ขอบข่วยการเรียนรู้ตามภูมิปัญญาของท่านเป็นอย่างไร

๒.๔ ท่านได้ใช้ชีวิตชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง

๓. การถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

เขียนถึง.....

๓.๑ กระบวนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาไทยและแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของ
ครูภูมิปัญญาไทยต่อผู้สนใจ (ในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย) อย่างต่อเนื่อง
อันจะนำมาสู่เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๒ นวัตกรรมในการใช้การขับเคลื่อนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น
อย่างไร

๓.๓ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น
เป็นอย่างไร

๓.๔ ชุมชน/กลุ่ม/ภาคี/หน่วยงาน ได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย
อย่างไรบ้าง

๔. ผลที่เกิดจากการถ่ายทอดและการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ของครุภูมิปัญญาไทย
เขียนถึง.....

- ๔.๑ ประโยชน์ที่ท่านได้รับให้กับตนเองและครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง
- ๔.๒ ชุมชน/กลุ่ม/ภาคี/หน่วยงานของท่านได้รับผลกระทบต่อการนำภูมิปัญญามาขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไรบ้าง
- ๔.๓ ผลสำเร็จและความพึงพอใจที่ท่านได้นำองค์ความรู้มาเผยแพร่ต่อสาธารณชนอย่างไรบ้าง (ทีวี สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ)
- ๔.๔ ให้ยกตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดขึ้นและเป็นกรณีศึกษาของศูนย์การเรียนรู้กับผู้สนใจอื่น ๆ (๒-๓ ตัวอย่าง)
- ๔.๕ ความพึงพอใจที่ท่านได้รับจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย (เขียนถึงภาพอดีตก่อนที่จะเป็นครุภูมิปัญญาไทยและถึงผลสำเร็จตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นตามมา)

๕. ข้อมูลประกอบ

- ๕.๑ให้นำเสนอผลงานรูปของสำเนาเอกสาร เช่น เกียรติบัตร หนังสือ แสดงถึงองค์ความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวข้อง
- ๕.๒ ภาพถ่ายในกรณีการขับเคลื่อนแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น ประมาณ ๑๐ ภาพ พร้อมคำบรรยายใต้ภาพด้วย (เป็นภาพอัดสำเนาสี) พร้อมแผ่น CD ข้อมูลที่เขียนทั้งหมด ๑ แผ่น

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวกที่ ๒ ข้อเสนอแนะของนักวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จของครุภูมิปัญญาไทย

ความสำเร็จของครุภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครุภูมิปัญญาไทย ครูวงศ์ แก้วใจมา
๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้านการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓
๓. เป้าประสงค์
  - ๑) อนุรักษ์ฟื้นฟูผืนป่าแม่แม่ ตำบลแม่ทะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
  - ๒) เป็นผู้รวบรวมวัฒนธรรมพื้นบ้านมาสู่การดำเนินชีวิต
  - ๓) นำองค์ความรู้ที่ได้รับและประสบการณ์ในชีวิตมาดำเนินกิจกรรมสร้างวิถีพอเพียง และเผยแพร่ต่อสาธารณชน
  - ๔) ใช้หลักศาสนาพุทธและประเพณีมาพัฒนาท้องถิ่นและดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย
๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ

ครูวงศ์ แก้วใจมา ผู้สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวแม่แม่ ปกป้องผืนป่าเพื่ออยู่อาศัยเป็นที่ทำกินและอยู่ร่วมกับชาวชุมชน ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยชาวบ้านให้ความเชื่อถือ เชื่อฟังและมีความเคารพ ถ้าเกิดกรณีพิพาทจะต้องเชิญครูวงศ์ มาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือรอมชอมให้เกิดความสันติสุขในพื้นที่

ครูวงศ์ แก้วใจมา สามารถรวมใจชาวบ้านให้เป็นหนึ่งเดียวกัน พื้นที่กว่าห้าหมื่นไร่จึงเป็นที่ทำกินและอยู่อาศัยโดยใช้กฎระเบียบของชาวบ้านที่กำหนดหรือตั้งขึ้นมาสู่การปกครองได้อย่างเหมาะสม

๕. การใช้เงื่อนไขความสำเร็จ

๑) เงื่อนไขวิชาการ

มีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญในด้านทรัพยากรของท้องถิ่น รู้จักต้นไม้ การดำรงชีวิต พืช สัตว์ และสายน้ำ ฯลฯ ซึ่งเป็นทุนชีวิตของชาวแม่แม่ รู้จักใช้หลักวิชาการมาผสมผสานกับหลักไสยศาสตร์ที่ให้ผืนป่าแห่งนี้เจริญเติบโตเป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกรณีตัวอย่างที่ดีที่ควรสืบสานต่อไป

๒) เงื่อนไขคุณธรรม

ด้วยวิถีชีวิตของครูวงศ์ แก้วใจมา ที่ได้เรียนรู้กับพ่อและพระสงฆ์ สามารถเชื่อมโยงกับประเพณีของท้องถิ่นที่สืบสานกันมานาน ทำให้เกิดความเชื่อและศรัทธาตามหลักของศาสนาพุทธ ประกอบกับมีความศรัทธากับหลักการของไสยศาสตร์ที่ใช้ติดต่อกันมา อีกทั้งเห็นคุณค่าของศาสนธรรมที่นำสู่การดำรงชีวิตอันอบอุ่นในครอบครัวตนเองและชุมชน ศาสนา ประเพณี และความเชื่อ จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิตของชาวแม่แม่จนถึงปัจจุบัน

๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน

ครูวงศ์ แก้วใจมา รู้ถึงทุกชีวิตในผืนป่าแม่แมะ คน ต้นไม้ สัตว์ป่า สัตว์เลี้ยง แหล่งน้ำ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การถนอมชีวิตของทุกอย่างไว้ในพื้นที่เท่ากับเป็นการปกป้องรักษาทรัพยากรที่มีคุณค่าให้มีความเป็นอยู่ที่ดีร่วมกัน การกระทำเช่นนี้เป็นการสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต เป็นกรณีศึกษาให้กับผู้นำที่มีแนวความคิดเป็นนักพัฒนาท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

๖. ผลสำเร็จของงาน

งานอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ครูวงศ์ แก้วใจมา พิสูจน์ให้เห็นกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าให้คงไว้เคียงคู่กับท้องถิ่นแม่แมะ ตำบลแม่ทะ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ความสำเร็จของครูวงศ์ มิเพียงเกิดขึ้นเฉพาะตนครอบครัว ชุมชนในพื้นที่แม่แมะเท่านั้น เพราะพื้นที่นี้ยังแสดงถึงความสมบูรณ์ทางด้านต้นน้ำลำธารซึ่งไหลรินไปเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่น ๆ ทำให้วิถีเกษตรในพื้นที่ต่าง ๆ ได้รับผลประโยชน์อย่างยิ่งตามไปด้วย และยังเป็นแหล่งผลิตมวลอากาศที่แผ่ขยายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ให้ได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วย

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ

อุปสรรคในการวิจัยการศึกษาของครูวงศ์ แก้วใจมา คณะนักวิจัยมีเวลาจำกัดในการเข้าไปในพื้นที่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ตอย นักวิจัยไม่มีความเคยชิน ประกอบกับพื้นที่มีความกว้างขวางมาก โอกาสที่จะเข้าไปสัมผัสได้อย่างทั่วถึงจึงเป็นไปได้ยาก แต่คณะผู้วิจัยมีความเข้าใจในวิถีชีวิตของครูวงศ์ แก้วใจมา จากการสังเกต การสัมภาษณ์ ครูวงศ์ สามารถถ่ายทอดให้คณะผู้วิจัยเข้าใจได้มากขึ้น ถ้ามีโอกาสที่เหมาะสม ควรจะนำคณะนักวิชาการ นักพัฒนาชุมชน เข้าไปศึกษา เรียนรู้ พักค้างแบบลงสแตย์ เพื่อให้ได้เห็นคุณค่าของคำว่า การมีป่านำไปสู่ความพอเพียงได้อย่างไร

ครูสมเจตน์ วิมลเกษม
ครูอรุณ ทิพย์วงศ์
ครูสมชาย สมานตระกูล
นักวิจัย

ความสำเร็จของครุภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครุภูมิปัญญาไทย ครุบุญคิด วัชรศาสตร์
๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้าน ภาษาและวรรณกรรม ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒
๓. เป้าประสงค์
  - ๑) อนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวรรณกรรมถิ่นล้านนาให้อยู่เคียงคู่กับชาวเหนือ
  - ๒) ใช้วัฒนธรรมชาวเหนือในการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายที่เหมาะสมกับตนเอง และครอบครัว
  - ๓) นำองค์ความรู้ที่มีอยู่และประสบการณ์ใหม่ในชีวิตประจำวันมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน
๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ

ครุบุญคิด วัชรศาสตร์ มีความรอบรู้ในด้านภาษาล้านนา ด้วยอุปนิสัยส่วนตัวเป็นคนใฝ่ธรรมมะที่เคยบวชเรียนประกอบกับตนเองมีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพบนพื้นฐานและความจำเป็น มีการเก็บหอมรอมริบ ไม่กู้หนี้ยืมสินจากผู้อื่น ทำให้มีความมั่นคงในชีวิตครอบครัวมาตลอด

๕. การใช้เงื่อนไขความสำเร็จ

๑) เงื่อนไขวิชาการ

ครุบุญคิด วัชรศาสตร์ มีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญภาษาล้านนาอย่างโดดเด่น มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ภาษาถิ่นที่เหมาะสมกับท้องถิ่นเพื่อให้อยู่คู่กับชาวเหนือ

๒) เงื่อนไขคุณธรรม

ครุบุญคิด วัชรศาสตร์ มีคุณธรรมประจำใจ (พระในใจ) ที่จะทำอะไรก็แล้วแต่จะไม่ให้กระทบกระเทือนกับใครทั้งสิ้น ทั้งกาย วาจา ใจ จึงเป็นที่ไว้วางใจในสังคมในทุกโอกาส

๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน

มีความสมถะเรียบง่าย มีเหตุมีผลและมีความเป็นไปได้อาศัยสติปัญญาในการดำเนินชีวิต คิดอ่านจากการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ ดำเนินชีวิตทั้งในครอบครัวและธุรกิจอย่างมั่นคง แนบแน่น และกว้างขวาง

๖. ผลสำเร็จของงาน

- มีภาษาล้านนาเป็นภาษาถิ่นในการดำเนินชีวิตเคียงคู่กับชาวเหนือ
- เป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีในชุมชน เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสังคมเห็นได้จากเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเรื่องพิพาทที่เกิดเรื่องหมองใจให้กลับคืนกันได้
- มีทุนทรัพย์ที่อดออมมาตั้งแต่ต้น ก่อให้เกิดผลทางธุรกิจ(ฟุ้งตนเอง)ธาราทองการพิมพ์ นำสู่ความสำเร็จมั่นคงในการบริหารงานและชีวิต
- สร้างฐานะและความเป็นอยู่แบบค่อยเป็นค่อยไป เป็นแม่แบบแก่ผู้มาพบเห็นนำไปปฏิบัติ

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ

- การเก็บข้อมูลในครั้งนี้มีความจำกัดในเรื่องเวลา กรอบเวลาทำงาน
- ครูบุญคิด วัชศาสตร์ สะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตที่เป็นจริง ถ้าเป็นไปได้ควรจัดทำวิจัยจัดเก็บองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยให้ครบทุกคน
- ด้านภาษาและวรรณกรรม ถ้าไม่ใช้เวลาที่เหมาะสมจะไม่สามารถได้เห็นแก่นแท้ของชีวิต แต่ถ้ามีเวลาที่เหมาะสมจะเห็นการใช้ภาษาและวรรณกรรมเป็นเครื่องมือนำไปสู่การดำเนินชีวิต
- เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนทุกคนและทุกระดับ ถ้าเรามีความเข้าใจในเนื้อหาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะพบกับความสุข ได้ทุกคนเช่นเดียวกัน

ครูอรุณ ทิพย์วงศ์

ครูสมชาย สมานตระกูล

นักวิจัย

ความสำเร็จของครูภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครูภูมิปัญญาไทย ครูสุนทรี ขนาดนิต
๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒
๓. เป้าประสงค์

งานทอผ้าเป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยนำวัฒนธรรมของชาวไทยพวนมาสู่การดำรงชีวิต ชาวไทยพวนเป็นผู้รักอาชีพทางการเกษตร ชยัน ประหยัด รู้จักการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาสู่การดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม ครูสุนทรี ขนาดนิต ได้นำองค์ความรู้ที่ได้บ่มเพาะมาตั้งแต่เยาว์วัย จนเกิดความเชี่ยวชาญสามารถออกแบบลวดลายชนิดต่าง ๆ จนเป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาเผยแพร่ให้เกิดกลุ่มอาชีพทอผ้า สร้างรายได้ให้กับครอบครัวของสมาชิก โดยไม่ต้องออกไปหางานทำต่างถิ่น วิธีชีวิตของครูสุนทรี ขนาดนิต เป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกหลานและชนรุ่นหลัง ๆ

๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ

๑) ครูสุนทรี ขนาดนิต ผู้ให้ความสำคัญและความสนใจในวิถีไทยพวน ผู้รักวัฒนธรรม ได้รับความไว้วางใจในผลงานการทอผ้าชิ้นดีจน

๒) ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้นำสตรีท้องถิ่นศรีสัชนาลัย ในงานประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญต่าง ๆ ครูสุนทรีจะได้รับเกียรติให้เป็นกรรมการประกวดและตัดสินกิจกรรมต่าง ๆ

๓) ครูสุนทรี ขนาดนิต รู้จักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์ รู้จักการวางตัววางตนให้เป็นเคารพนับถือของลูกหลานและเครือญาติ เป็นผู้ใหญ่ใจดีของหมู่บ้าน จึงได้รับความเคารพและยอมรับจากประชาชนในตำบลและจังหวัด

๕. การใช้เงื่อนไขความสำเร็จ

๑) เงื่อนไขวิชาการ

นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างมากมาย เช่น ถ่ายทอดความรู้ไปยังสถานศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน ชุมชนในท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป

๒) เงื่อนไขคุณธรรม

ครูสุนทรี ขนาดนิต ใช้หลักความเที่ยงธรรมและซื่อตรงต่องานอาชีพของกลุ่มทอผ้า ความเสมอภาคในงานต่าง ๆ ทำให้งานเกิดผลสำเร็จได้อย่างมากมาย ครูมีจิตใจเอื้ออาทร ช่วยเหลือบุคคลและกลุ่มให้มีอาชีพที่ซื่อสัตย์สุจริต สมาชิกมีความมั่นคงในชีวิตและจิตใจ

๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน

- ครูสุนทรี ขนาดนิต ผู้มุ่งมั่นงานทอผ้า ลวดลายและลักษณะของผ้าจะเป็นมาตรฐานของสินค้า OTOP ที่ได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและต่างประเทศ
- การกระจายรายได้ของกลุ่มทำให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งทั้งในด้านการงานและเศรษฐกิจ
- การเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ ครูสุนทรี ขนาดนิต จะทำไปพร้อม ๆ กัน ในขณะเดียวกันครูสุนทรี ขนาดนิต ได้วางตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่นได้นำไปปฏิบัติด้วย

๖. ผลสำเร็จของงาน

ครูสุนทรี ขนาดนิต ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตโดยการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด รู้จักคิด รู้จักทำให้สิ่งที่เหมาะที่ควร จากพื้นฐานการเกษตร การปลูกฝ้ายและพืชไร่อื่น จึงเป็นการเหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิต รู้จักการแบ่งปัน (วิชาความรู้) ให้กับบุคคลอื่นถือว่าเป็นกุศलที่สำคญยิ่ง ทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่น โดยเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินตลอดไป

ครูสุนทรี ขนาดนิต ไม่เคยย่อท้อต่อความยากลำบาก รู้จักการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การเก็บออมเป็นหลักการที่สำคัญที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งในชีวิตและครอบครัว

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ

พื้นที่ของอำเภอศรีสขนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับภาคกลางตอนบน อาชีพการเกษตรจึงเป็นหลักการสำคัญในการดำรงชีวิต ความสมบูรณ์ของท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญที่จะให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์

ครูสุนทรี ขนาดนิต เป็นกรณีตัวอย่างหนึ่งที่เป็นต้นแบบของครูภูมิปัญญาไทย ที่ใช้ทุนชีวิตและทุนธุรกิจชุมชนควบคู่กัน ทำให้ครูสุนทรี ได้รับการยอมรับจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย หากผู้วิจัยมีเวลาในการศึกษาและวิจัยมากกว่านี้ จะเห็นตัวอย่างที่ดีอีกหลาย ๆ ตัวอย่างที่เป็นรูปแบบการเรียนรู้ และรูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ครูประพนธ์ พลอยพุ่ม

นายวชิระ พลอยพุ่ม

นักวิจัย

ความสำเร็จของครุภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครุภูมิปัญญาไทย ครูสมพงษ์ มาจันทร์
๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้านการจัดการกองทุนและธุรกิจชุมชน ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒
๓. เป้าประสงค์
  - ๑) การบริการกิจการกลุ่ม การสร้างเครือข่าย
  - ๒) การสร้างตลาดในชุมชน
  - ๓) การทำธุรกิจเกษตรแบบครบวงจร
  - ๔) การออมทรัพย์สัจจะ
  - ๕) การจัดสวัสดิการแก่ชุมชน
  - ๖) การสร้างสำนักการเรียนรู้ครุภูมิปัญญาไทย
  - ๗) การสร้างกองทุนฌาปนกิจ
  - ๘) การสร้างป่าชุมชน

๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ (เขียนถึง เนื้อหาของความสำเร็จวิธีการทำงาน/กิจกรรม)

ครูสมพงษ์ มาจันทร์ มีความรอบรู้ในเรื่องการจัดการกองทุนและธุรกิจชุมชน โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตในวัยเด็ก เมื่อเติบโตขึ้นได้รับราชการ เป็นพนักงานขับรถยนต์ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้ไปเรียนรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ไปตรวจราชการ ต่อมาลาออกมาทำการเกษตร มาจัดตั้งกลุ่มเกษตรทำนาแวงนาง ไปศึกษาดูงานจากผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้าน และนำมาปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จ

๕. การใช้เงื่อนไขความสำเร็จ

๑) เงื่อนไขวิชาการ

เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการกองทุนและธุรกิจชุมชน จากการเรียนรู้จากผู้สำเร็จและนำมาปฏิบัติจริง ตามวิถีบริบทของชุมชน เกิดกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับชุมชนแวงนาง

๒) เงื่อนไขคุณธรรม

ครูสมพงษ์ มาจันทร์ ได้เรียนรู้จากผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้านหลายแห่งและเห็นปัญหาของชุมชน จึงนำความรู้มาถ่ายทอดแก่ชุมชนและจัดตั้งโครงการกองทุนและธุรกิจชุมชน โดยนำเงิน ๔๘,๐๐๐ บาท ที่ครูได้รับการรับการสนับสนุนจากคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกองทุนดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๕ เป็นต้น มาและสร้างกระบวนการการเรียนรู้การจัดกลุ่มออมทรัพย์และกิจกรรมพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ตามมา

๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน

จากการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านแล้วลาออกจากราชการ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๑ ได้กลับมาทำการเกษตรผสมผสานในเนื้อที่ ๑๗ ไร่ และใช้หลักพุทธศาสนา พิจารณาอริยสัจ ๔ สร้างกิจกรรมพัฒนาอาชีพเพื่อแก้ปัญหาความยากจน การธนาคารโคกระบือ ธนาคารข้าว กลุ่มออมทรัพย์ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก เหลือขายและค้นพบทางออกของตนเองที่เห็นว่า "ภาคใต้ปลูกยางพารา ภาคกลางปลูกข้าว อีสานเฮาเลี้ยงวัวควายเด้อ"

๖. ผลสำเร็จของงาน

ครูสมพงษ์ มาจันทร์ ได้ใช้วิธีการดำเนินชีวิตของครอบครัวเป็นแบบอย่างให้กับชุมชน ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกให้มากที่สุด ทำทุกอย่างที่สามารถลดรายจ่ายของครอบครัว เช่น ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้าใช้เองจากวัสดุในท้องถิ่น และให้ความรู้ชาวบ้านในชุมชนด้วย

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ

ข้อสังเกตที่ดีของงานวิจัย

- ทำให้มีโอกาสพบปะเรียนรู้วิถีชีวิตและกระบวนการทำงานของครุภูมิปัญญาไทย ได้รับความรู้และประสบการณ์ดี ๆ จากครุภูมิปัญญาไทย

ข้อเสนอแนะของงานวิจัย

- ควรมีการจัดเวทีการเรียนรู้ของครุภูมิปัญญาไทยแต่ละด้านเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ๆ

- ควรพัฒนาครุภูมิปัญญาไทย สร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ครูสรณพงษ์ บัวโรย

ครุมนรัตน์ สารภาพ

นักวิจัย

ความสำเร็จของครุภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครุภูมิปัญญาไทย ครูโกศล แदनตะโคตร์
๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้านการแพทย์แผนไทย ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๕
๓. เป้าประสงค์
  - ๑) อนุรักษ์และฟื้นฟูยาฝนของหมอยาพื้นบ้านอีสาน
  - ๒) นำพืชสมุนไพรมาประยุกต์ใช้บำบัดรักษาโรค
  - ๓) นำองค์ความรู้ที่ได้รับและประสบการณ์ในชีวิตมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน
๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ

ครูโกศล แदनตะโคตร์ มีความรู้ในด้านการแพทย์แผนไทย การนำพืชสมุนไพรมาประยุกต์ใช้บำบัดรักษาโรค มีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายกับธรรมชาติ ถ่ายทอดความรู้ให้คนสามารถเรียนรู้ และพึ่งพาตัวเองได้ในยามเจ็บป่วย

๕. การใช้เงื่อนไขความสำเร็จ

- ๑) เงื่อนไขวิชาการ
มีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญในเรื่องการนำพืชสมุนไพรมาประยุกต์ใช้บำบัดรักษาโรค

- ๒) เงื่อนไขคุณธรรม
ครูโกศล แदनตะโคตร์ ยึดหลักคุณธรรมในการครองตน ครองงาน รักษาผู้ป่วยด้วย จรรยาบรรณแพทย์

- ๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน
เป็นผู้รู้จักพอประมาณไม่มากหรือน้อยเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เกิดความสุขต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

๖. ผลสำเร็จของงาน

มีความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ยาฝนของหมอยาพื้นบ้านอีสาน ถ่ายทอดให้เยาวชนและผู้สนใจได้สืบทอดองค์ความรู้และคุณค่าของยาไทยพื้นบ้าน สอนให้คนรู้จักดูแลสุขภาพและพึ่งพาตนเองในการรักษาสุขภาพ

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ

ควรส่งเสริมและสนับสนุนเผยแพร่ให้เยาวชนและกลุ่มผู้สนใจได้ศึกษาแบบอย่างของ ครูโกศล แตนตะโคตร์ ด้วยการนำพืชสมุนไพรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การจัดเก็บข้อมูลยังไม่เต็มที่ ไม่เด่นชัด อาจเป็นเพราะเวลาในการดำเนินงานมีน้อย และครูโกศลกำลังก่อสร้างอโรคยาศาลา ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย ซึ่งครูโกศลตั้งใจให้ที่แห่งนี้เป็นศูนย์เรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ ด้านการแพทย์แผนไทยมากที่สุด

ครูสมคิด สอนอาจ

ครูวีระ มีเหมือน

นักวิจัย

ความสำเร็จของครูภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครูภูมิปัญญาไทย ครูมาลี แวเวเพชร

๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้านโภชนาการ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๔

๓. เป้าประสงค์

อนุรักษ์ขนมพื้นบ้านภาคกลาง

๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ

๑) ได้รับความสนใจในงานโภชนาการอาหารโดยเฉพาะขนมหวานพื้นบ้าน

๒) ครูมาลี แวเวเพชร ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยการทำขนมเกสรลำเจียก

จากบรรพบุรุษ

๓) ได้ถ่ายทอดความรู้ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนโดยจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น

๕. การใช้เงื่อนไขความสำเร็จ

๑) เงื่อนไขวิชาการ

นำความรู้ประสบการณ์ ถ่ายทอดให้ผู้เรียนในสถานศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน ชุมชนในท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป

๒) เงื่อนไขคุณธรรม

การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ไม่จำกัดเชื้อชาติ สัญชาติและศาสนา

๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน

● เน้นตัวการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการใช้ทรัพยากรการเกษตรที่เคยปฏิบัติมาตั้งแต่เยาว์วัยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

● เป็นตัวอย่างที่ดีของการถนอมอาหารและการแปรรูปอาหารก่อให้เกิดประโยชน์ทางโภชนาการและเศรษฐกิจชุมชน

● ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สาธารณะชนทุกภาคส่วนทั้งชุมชน ภาครัฐและประชาชนโดยทั่วไป

๖. ผลสำเร็จของงาน

ครูมาลี แวเวเพชร ได้ดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวที่ได้รับบ่มเพาะอุปนิสัยจากคุณยายและคุณแม่ ให้รู้จักการทำมาหากินและรู้จักการเก็บออมและการถนอมอาหาร ทำให้วิถีชีวิตของของครูมาลี แวเวเพชร รู้จักคำว่า "พอ" และ "พอเพียง" โดยการนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังในชีวิตประจำวันและสู่การเผยแพร่ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียนและในงานนิทรรศการต่าง ๆ

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ

งานของครูภูมิปัญญาไทยด้านโภชนาการเป็นงานที่มีความละเอียดอ่อนและหาบุคคลที่จะมาสานต่อและดำเนินงานค่อนข้างยาก ทำอย่างไรที่จะให้ภูมิปัญญาไทยด้านโภชนาการของไทยได้เผยแพร่ออกไปมากขึ้น มีฉะนั้นในอนาคตฝีมือและภูมิปัญญาของไทยจะสูญหายไป อยากให้ครูภูมิปัญญาไทยแต่ละด้านได้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ เชื่อมความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันไปในตัวด้วย

क्रमनरुतुन सुतरररर
क्रमसुरनरुणु सुवुरुर
नकुवलुतु

ความสำเร็จของครุภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครุภูมิปัญญาไทย ครูอุทุมพร มุลพรม
๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณี ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๕
๓. เป้าประสงค์
  - ๑) สร้างคน สร้างงาน พัฒนาชาติ
  - ๒) สร้างสื่อ ปลุกจิตสำนึก กระตือรือร้น
  - ๓) สร้างงาน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อยู่แบบพอเพียง
๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ

ครูอุทุมพร มุลพรม เป็นผู้ขยันขันแข็ง ประหยัด อดออม กตัญญู พากเพียร ใช้คุณธรรม นำชีวิต ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ไม่หนีปัญหา แต่เป็นคนช่วยแก้ปัญหา ชีวิตครอบครัวจึงประสบผลสำเร็จ อบอุ่น มั่นคง มีความสุขและยังเป็นแบบอย่างให้สังคมได้เรียนรู้ตามแบบอย่างสัปปุริสธรรม ๗ ประการ

๕. การใช้เงื่อนไขความสำเร็จ

๑) เงื่อนไขวิชาการ

มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างสื่อการเรียนการสอนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน ทำของยากให้ง่าย ทำสิ่งที่น่าเบื่อให้เป็นเรื่องสนุกสนาน แม้แต่การเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรม

๒) เงื่อนไขคุณธรรม

ครูอุทุมพร มุลพรม ได้ยึดถือเอาพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมาเป็นหลักในการทำงาน “จงอย่ายกเอาความขาดแคลนมาเป็นข้ออ้าง จงทำงานภายใต้ความขาดแคลนให้ประสบผลสำเร็จ มีความเมตตาและเอื้ออาทรต่อมวลมนุษยชาติ อยู่รวมกันอย่างสันติ”

๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน

ครูอุทุมพร มุลพรม จะยึดหลักการดำเนินชีวิต ทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี (ทำให้ดู) อยู่แบบพอเพียงนำวัสดุที่เหลือใช้แล้วมาประดิษฐ์คิดค้นนำมาใช้ใหม่อย่างมีคุณค่า เพื่อแผ้ว เอื้ออาทรต่อเพื่อนบ้านและสังคม ทำบุญที่ประจำวันเพื่อควบคุมรายรับรายจ่าย ส่งเสริมการออม เพื่ออนาคตที่มั่นคง

๖. ผลสำเร็จของ

- ครูอุทุมพร มุลพรม เป็นบุคคลตัวอย่างของแผ่นดิน เห็นได้จากที่ได้รับพระราชทานรางวัลและคำชมเชย จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ อีกรหลายพระองค์

- เป็นผู้มีคุณธรรมเอาความดีชนะความชั่ว "ชนะความตระหนี่ด้วยการให้ ชนะความเหลวไหลด้วยการทำจริง" ท่านจึงเป็นเหมือนพระเจ้าของเด็ก ๆ เป็นที่พึ่งพาของชุมชนและสังคม

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ

- กรอบของเวลาที่กำหนดในการทำงาน ทำให้ไม่สามารถเข้าไปคลุกคลี หาข้อมูลเชิงลึกได้ และอยู่ในช่วงของครูอุทุมพร มุลพรม กำลังย้ายบ้านจากบางบอนไปอยู่ที่นนทบุรี จึงถูกละหุกพอสมควร

- ครูอุทุมพร มีภารกิจหน้าที่ในการเผยแพร่ถ่ายทอดองค์ความรู้มากทั้งในและต่างประเทศ แม้จะอยู่ในระยะหลังเกษียณแล้ว จึงยากต่อการนัดหมายสอบถามข้อมูล เพราะปรัชญา ศาสนา ประเพณีเป็นเรื่องของจิตใจอันละเอียดอ่อน ต้องเข้าถึง เข้าใจ จึงจะสะท้อนชีวิตให้เห็นได้

ครูกฤษณ์ ฤทธิ์เดชา

ครูสง่า วังทอง

นักวิจัย

ความสำเร็จของครุภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครุภูมิปัญญาไทย ครูจักรกริศร สุขสวัสดิ์
๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้านงานช่างประดับมุก ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๔
๓. เป้าประสงค์

การเขียนและถอดลายต่าง ๆ ประกอบงานประดับมุก การทำเครื่องใช้ประดับมุกทั้งแบบลายฝังและลายถม การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน นักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไป

๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ

- ๑) ได้รับความไว้วางใจในผลงานจากผู้สนใจให้จัดทำงานใหม่และซ่อมแซมชิ้นงานเก่า ที่ชำรุด
- ๒) ได้รับความไว้วางใจให้เขียนถอดลายต้นแบบและประดิษฐ์งานประดับมุก เพื่อทูลเกล้าถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานวุฒิบัตรให้แก่นักศึกษาวิชาช่าง ๑๐ หมู่ ณ สโมสรข้าราชการ สำนักพระราชวัง

๓) ได้รับความมอบหมายจากสำนักพระราชวังเป็นผู้ทำถอดลายและถอดกรอถอดลายไม้จันทน์ ประกอบพระโกศรูปแปดเหลี่ยม ในงานพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง

๕. การใช้เงื่อนไขความสำเร็จ

- ๑) เงื่อนไขวิชาการ
นำความรู้ประสบการณ์ถ่ายทอดทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน ชุมชนในท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป

๒) เงื่อนไขคุณธรรม
การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ไม่จำกัด เชื้อชาติ สัญชาติ และศาสนา

- ๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน
  - เน้นตัวการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้ข้างบ้านพักอาศัย
  - เป็นตัวอย่างของการนำเปลือกหอยมาเพิ่มมูลค่าโดยใช้ความสามารถและประสบการณ์ "งานช่างประดับมุก"
  - ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สาธารณะชนทุกภาคส่วนทั้งชุมชน ภาครัฐ และประชาชนโดยทั่วไป

๖. ผลสำเร็จของงาน

ครูจักรกริศร์ สุขสวัสดิ์ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญงานระดับมุก ซึ่งเป็นกรนำเปลือทอยมาเพิ่มมูลค่าประกอบกับความรุ้และประสบการณ์ความเชี่ยวชาญด้านการเขียนลวดลายไทยแบบต่าง ๆ มีการนำวัสดุที่อยู่ใกล้ตัวมาเพิ่มมูลค่าให้มีราคาเป็นชิ้นงานที่น่ายกย่องเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง อีกทั้งประยุกต์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ในการทำงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือราคาถูกแต่ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่ต้องนำเงินออกต่างประเทศ เพราะต้องใช้วัสดุหรือเครื่องมือที่มีราคาแพง โดยครูจักรกริศร์ ยังคงอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยไว้ให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของไทยได้อย่างยอดเยี่ยม

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ

"งานด้านศิลปกรรม" เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลซึ่งต้องมีจิตวิญญาณในการศึกษาหาความรู้ ประสบการณ์และต้องนำมาปฏิบัติและประยุกต์ใช้ ได้ชิ้นงานเป็นที่ยอมรับสำหรับบุคคลทุกระดับชั้นทั้งไทยและต่างประเทศ อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดกับชุมชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนโดยทั่วไป

ครูนรินทร์ น้อยรักษา
ครูวีระ มีเหมือน
นักวิจัย

ความสำเร็จของครุภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครุภูมิปัญญาไทย ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง
๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๔
๓. เป้าประสงค์

การคัดพันธุ์ข้าว โดยวิธีการกะเทาะเปลือก และทดสอบ นำไปขยายพันธุ์ และคัดสายพันธุ์ข้าวที่มีอยู่ในท้องถิ่นและการปลูกข้าวแบบแผนใหม่ โดยปรับเปลี่ยนการใช้สารเคมีใช้จุลินทรีย์ชีวภาพได้ผลเป็นที่น่ายินดี

๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ

จากความสำเร็จของครูทองเหมาะได้มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน และสร้างเครือข่ายทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสอดแทรกปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรม สัมผัสได้จริงและถ่ายทอดจนได้รับเป็นเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติสาขาการทำนา

๕. เงื่อนไขความสำเร็จ

๑) เงื่อนไขวิชาการ

ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง ได้ปรับความรู้และภาษาที่เป็นวิชาการมาเป็นภาษาถิ่นทำการถ่ายทอดจนประสบผลสำเร็จ จึงนำไปเป็นแบบอย่างต่อไป

๒) เงื่อนไขคุณธรรม

ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง ได้นำหลักคุณธรรมมาใช้ในครอบครัวจนเป็นแบบอย่างที่ดีที่นำมาเผยแพร่ต่อผู้เข้ารับการอบรมและถ่ายทอดต่อเนื่องตลอดมา

๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน

จากการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับวิถีชีวิตของครอบครัว จึงทำให้ครูทองเหมาะได้ใช้เวลาพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำนา จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ รวมถึงการพัฒนาเครื่องจักรเครื่องมือในการทำเกษตรกรรม ด้วยการคิดทำเกษตรพอเพียง ๑ ไร่ ไม่จนจนทำให้ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง ประสบความสำเร็จในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินชีวิต

๖. ผลสำเร็จของงาน

ความสำเร็จของครูทองเหมาะคือการรักษาพันธุ์ข้าว การผสมพันธุ์ข้าว การเพาะพันธุ์ข้าวแบบกระปะ คิดค้นจุลินทรีย์ T.M. และสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ จากการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดและประสบความสำเร็จจากการทำงาน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๗. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- งานครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง ครอบคลุมวิถีชีวิตรอบด้านทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม งานอาชีพ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและนวัตกรรมควรที่จะได้รับการเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ ให้บ่อยขึ้น เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก
- ควรจะมีผู้สนับสนุนทั้งหน่วยราชการและเอกชนหรือสถาบันต่าง ๆ ที่สนใจเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการเงินและการอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่ตามสถานที่ต่าง ๆ
- ควรจะมีการบรรจุเนื้อหาความรู้เป็นการศึกษาในระบบการศึกษาของนักเรียนในวิชาเกษตรกรรม

ครูบุญเลิศ ไทยทัตกุล
นางสาวศิริพรรณ พัฒนะอิม
นักวิจัย

ความสำเร็จของครุภูมิปัญญาไทย : รูปแบบและวิธีดำเนินการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

.....

๑. ชื่อครุภูมิปัญญาไทย ครูหะมะ แบลือแบ
๒. เชี่ยวชาญภูมิปัญญาไทยด้าน ศิลปะการแสดงดีเกฮูลู ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒
๓. เป้าประสงค์
  - ๑) อนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมศิลปะการแสดงดีเกฮูลู
  - ๒) เป็นผู้ริเริ่มแสดงดีเกฮูลู แบบ ๒ ภาษา (ภาษายาวี และภาษาไทย)
  - ๓) นำองค์ความรู้ดีเกฮูลูและประสบการณ์ในชีวิตมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน
  - ๔) ใช้ศิลปะการแสดงและหลักศาสนาดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย
๔. องค์ประกอบของความสำเร็จ

ครูหะมะ แบลือแบ มีความรู้ด้านการแสดงดีเกฮูลูอย่างแตกฉาน และปรับประยุกต์การแสดง ๒ ภาษา เป็นการนำศิลปะการแสดงดีเกฮูลูสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างชาวไทยทั้งสองเชื้อชาติ อันนำไปสู่ความเป็นสันติสุขให้เกิดแก่ประชาชนทั้ง ๓ จังหวัด ชายแดนภาคใต้และชาวไทยทั่วทั้งประเทศ

๕. การใช้เงื่อนไขความสำเร็จ

๑) เงื่อนไขวิชาการ

มีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญในศิลปะการแสดงดีเกฮูลูแบบ ๒ ภาษา เผยแพร่ให้กับเยาวชนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการสืบทอดศิลปะการแสดงที่มีคุณค่าของแผ่นดิน

๒) เงื่อนไขคุณธรรม

ครูหะมะ แบลือแบ ใช้หลักศาสนาอิสลามในการดำเนินชีวิตและใช้หลักตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแบบอย่างให้กับศิษย์และชุมชนได้เรียนรู้และใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

๓) เงื่อนไขการดำเนินชีวิตผลสำเร็จของงาน

ใช้ภาษาในการดำเนินชีวิตทั้งภาษายาวีและภาษาไทย ทำความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน ระหว่างประชาชนกับประชาชนได้เข้าใจระหว่างกัน โดยดีเกฮูลูเป็นสื่อทั้งในด้านการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและสังคม

๖. ผลสำเร็จของงาน

ครูหะมะ แบลือแบ ได้นำองค์ความรู้ด้านดีเกฮูลู ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ศิษย์และคนในชุมชนให้เข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านการแสดงดีเกฮูลูและการดำเนินชีวิตประจำวันที่เป็นแบบอย่างแก่ผู้พบเห็น

๗. ข้อสังเกตอื่น ๆ

อุปสรรคในการศึกษาวิจัย คือสถานการณ์ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ผู้เก็บข้อมูลไม่สามารถลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ได้ แต่ผู้วิจัยได้แก้ปัญหาโดยให้ครูหะมะ แบลื่อแบ มาให้ข้อมูลในจังหวัดสงขลาหลายครั้ง ประกอบกับผู้เก็บข้อมูลมีความสนิทสนมและติดตามผลงานของครูหะมะ มาอย่างต่อเนื่อง จึงได้ข้อมูลที่สมบูรณ์พอสมควรในระดับหนึ่ง

ครุณครินทร์ ชาทอง
ครูประเสริฐ รัชชวงศ์
นักวิจัย

คณะผู้จัดทำ
รายงานการวิจัยเรื่อง
รูปแบบและวิธีดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย
เพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษชงทอง จันทรางศุ	เลขาธิการสภาการศึกษา
นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นางทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และโอกาสทางการศึกษา
นายวิรัช ตาแก้ว	หัวหน้ากลุ่มนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

นักวิจัย

นายอรุณ ทิพย์วงศ์	นายกสมาคมครูภูมิปัญญาไทย
นายกฤษณ์ ฤทธิ์เดชา	เลขาธิการสมาคมครูภูมิปัญญาไทย
นายสมชาย สมานตระกูล	อุปนายกสมาคมฯ ภาคกลางและภาคตะวันออก
นายประพนธ์ พลอยพุ่ม	อุปนายกสมาคมฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประชาสัมพันธ์
นายประยงค์ รณรงค์	อุปนายกสมาคมฯ ภาคใต้
นางมนรัตน์ สารภาพ	เหรียญกิตติคุณ
นายสรณพงษ์ บัวโรย	ปฎิคม
นายบุญเลิศ ไทยทัตกุล	กรรมการ
นายสง่า วังทอง	กรรมการ
นายนครินทร์ ชาทอง	กรรมการ
นายสมคิด สอนอาจ	กรรมการ
นายสมเจตน์ วิมลเกษม	กรรมการ
นายนรินทร์ น้อยรักษา	กรรมการ
นายวีระ มีเหมื่อน	กรรมการ
นายประเสริฐ รัชวงศ์	ผู้ช่วยครูภูมิปัญญาไทย
นางสาวศิริพรรณ พัฒนะอ้อม	ผู้ช่วยครูภูมิปัญญาไทย
นายวชิระ พลอยพุ่ม	ผู้ช่วยครูภูมิปัญญาไทย

นักวิจัยและบรรณาธิการ

ดร.นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม	นักวิชาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
นางสาวณัฐตรา แทนขำ	นักวิชาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ประสานงานพิมพ์

นางสาวณัฐตรา แทนขำ

ออกแบบภาพปก

นายธรรมรงค์ แก้วโบราณ

ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๖ ด้านศิลปกรรม